

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**Frazeologizmy v současných ruských
a českých masmédiích (sémantické
a funkční hledisko)**

**Phraseology in Russian and Czech Present Mass Media (Semantic
and Functional Point of View)**

**Фразеологизмы в русских и чешских современных массмедиа
(семантический и функциональный подход)**

VYPRACOVALA: Bc. Jarmila Zalubilová

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. Alla Arkhanhelska, DrSc.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, dne 10. 4. 2017

podpis

Děkuji prof. Alle Arkhanhelské, DrSc. za konzultace, poskytnutí materiálů, cenné rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla.

podpis

OBSAH

OBSAH.....	4
ÚVOD.....	6
1 TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1 FRAZELOGIE V RUSKÉ A ČESKÉ JAZYKOVĚDĚ	7
1.1.1 Frazeologie jako vědní disciplína	7
1.1.2 Předmět a cíle frazeologie	8
1.2 TERMÍN FRAZEOLOGICKÝ OBRAT	9
1.2.1 Vymezení pojmu a charakteristika frazeologizmu	9
1.2.2 Expresivnost frazeologického obratu	11
1.2.3 Struktura a složení frazeologizmu	13
1.2.4 Frazeologizmus a jeho vztah k slovním druhům	14
1.2.5 Frazeologická synonymie	15
1.2.6 Klasifikace frazeologizmů z hlediska jejich sémantické celistvosti.....	15
1.2.7 Expresivně-stylistické příznaky frazeologických obrátů.....	17
1.2.8 Stylistické využívání frazeologizmů.....	18
1.2.9 Typy ekvivalentů při překladu frazeologizmů.....	20
1.2.10 Frazeologické transformace.....	22
1.3 PUBLICISTICKÝ STYL.....	28
1.3.1 Funkce médií	28
1.3.2 Jazyk masmédií.....	29
2 PRAKTICKÁ ČÁST	31
2.1 EXCERPOVANÝ MATERIÁL	31
2.1.1 Аргументы и факты	31
2.1.2 Собеседник	31
2.1.3 Известия.....	32
2.1.4 Lidové noviny	32
2.1.5 Mladá fronta DNES	33
2.1.6 Právo	33
2.2 TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V RUSKÝCH NOVINÁCH АРГУМЕНТЫ И ФАКТЫ.....	33
2.2.1 Politická rubrika (Аргументы и факты).....	33

2.2.2	Kulturní rubrika (Аргументы и факты)	37
2.2.3	Sportovní rubrika (Аргументы и факты)	39
2.3	TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V NOVINÁCH СОБЕСЕДНИК	40
2.3.1	Politická rubrika (Собеседник).....	40
2.3.2	Kulturní rubrika (Собеседник)	42
2.3.3	Sportovní rubrika (Собеседник)	44
2.4	TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V NOVINÁCH ИЗВЕСТИЯ ..	44
2.4.1	Politická rubrika (Известия)	44
2.4.2	Kulturní rubrika (Известия).....	46
2.4.3	Sportovní rubrika (Известия).....	46
2.5	TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V LIDOVÝCH NOVINÁCH	48
2.5.1	Politická rubrika (Lidové noviny)	48
2.5.2	Kulturní rubrika (Lidové noviny)	58
2.5.3	Sportovní rubrika (Lidové noviny).....	62
2.6	TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V MLADÉ FRONTĚ DNES ...	65
2.6.1	Politická rubrika (MF DNES).....	65
2.6.2	Kulturní rubrika (MF DNES)	75
2.6.3	Sportovní rubrika (MF DNES)	76
2.7	TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V PRÁVU.....	83
2.7.1	Politická rubrika (Právo).....	83
2.7.2	Kulturní rubrika (Právo)	92
2.7.3	Sportovní rubrika (Právo).....	93
	ZÁVĚR	97
	РЕЗЮМЕ.....	100
	SEZNAM POUŽITÉ ODBORNÉ LITERATURY	108
	SEZNAM EXCERPOVANÉHO NOVINOVÉHO TISKU	108
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	109
	PŘÍLOHA	110
	ANOTACE	127

ÚVOD

Frazeologizmy jsou odedávna součástí každého jazyka. Používáme je možná i častěji, než si sami myslíme. Nacházíme je v novinových článcích, v časopisech, v knihách, v poslední době i v reklamách, ale nejčastěji se s nimi setkáváme především v běžné komunikaci.

Naši diplomovou práci dělíme na dvě základní kapitoly, tj. na teoretickou a praktickou část, které poté obsahují jednotlivé podkapitoly.

V teoretické části, která je první kapitolou, uvádíme základní informace o frazeologii jako vědním oboru, její historii a základní pojmy s tímto oborem spojené. Při psaní uvedené kapitoly se řídíme především knihou N. M. Šanského: *Фразеология современного русского языка*. Dále vycházíme z publikace V. Mokienka a A. Melerovič: *Фразеологизмы в русской речи. Словарь.*, V. Mokienka a L. Stěpanové: *Ruská frazeologie pro Čechy, Česká lexikologie* od J. Filipce a F. Čermáka. Naše práce se zaměřuje na využití frazeologických obrátů v ruských a českých současných masmédiích, konkrétně v novinových článcích, z toho důvodu v teoretické části uvádíme i kapitolu o publicistickém stylu. Hlavním zdrojem dané kapitly je publikace M. Čechové: *Současná stylistika*.

Praktická část analyzuje frazeologické obraty v ruských a českých novinových článcích, a to se zaměřením na obraty transformované. Hlavním cílem naší práce je poukázat na četotu využívání frazeologických obrátů při psaní novinových článků a jejich sémantiku a funkci v článcích. Pomocí kvantitativní (statistické) metody analyzujeme množství frazeologizmů v článcích a jejich vliv na expresivitu, pomocí srovnávací metody porovnááme množství použitých frazeologických obrátů v ruských a českých novinových článcích. Všechny zjištěné výsledky uvádíme v závěru práce v přehledných tabulkách.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 FRAZELOGIE V RUSKÉ A ČESKÉ JAZYKOVĚDĚ

1.1.1 Frazologie jako vědní disciplína

„Existence frazeologie a idiomatiky je zákonitým jevem každého jazyka“ (Filipec, Čermák, 1985:167). Jinými slovy, frazeologizmy jsou součástí každého jazyka během celé jeho historie, avšak ne vždy se označovaly termínem *frazelogismus*, ale i pojmenováními jako *речения, крылатые слова, пословицы, поговорки, идиомы* atd. V 18. století se začaly shromažďovat ve speciálních sbornících a výkladových slovnících. Během své práce na vytvoření slovníku ruského jazyka M. V. Lomonosov upozornil na to, že se do něj vedle jednotlivých slov mají zahrnout i „*речения, идиоматизмы и фразесы*“.

Termín *frazelogismus* se poprvé objevuje u švýcarského jazykovědce Charlese Ballyho, který je prvním autorem frazeologie v pojmenování tohoto oboru. Největší rozvoj frazeologie však zažívá až po druhé světové válce. Začíná vznikat množství studií o frazeologii jak v Rusku, tak i po celém světě.

Ve čtyřicátých letech 20. století v pracích ruských jazykovědců můžeme najít první zmínky o frazeologii. V tomto období vzniká frazeologie jako vědní disciplína v ruské jazykovědě.

S ruskou frazeologií je neodmyslitelně spojeno jméno V. V. Vinogradova, který ve svých pracích řešil otázky týkající se ustáleného spojení slovních tvarů (*Русский язык. Москва 1972, Лексикология и лексикография. Москва 1977*). Dalšími jazykovědci, kteří se zabývali problematikou frazeologie, jsou A. A. Potebňa, který se zabýval vnitřní formou frazeologismů (*Мысль и язык. 1862*), F. F. Fortunatov se zaměřil na slovní spojení (*Сравнительное языковедение. Общий курс. Академик Ф. Ф. Fortunatov. Избранные труды. Т. 1. Москва 1956*), A. A. Šachmatov položil teoretický základ slovních spojení různého typu, která nelze dále rozložit (*Синтаксис русского языка. Ленинград 1941*) a v neposlední řadě E. D. Polivanov, který upozornil na nutnost vydělení frazeologie v samostatnou část jazykovědy (*Статьи по общему*

языкознанию. *Избранные работы*. Москва 1968). S. I. Abakumov ve své práci poprvé uvádí klasifikaci frazeologizmů z pohledu jejich etymologie (*Устойчивые сочетания слов. Русский язык в школе*. 1936).

S českou a slovenskou frazeologií jsou neodmyslitelně spojena jména jako F. Čermák (*Frazeologie a idiomatika*. In: Filipец, J. – Čermák, F.: *Česká lexikologie*. Praha 1985), M. Čechová (*Čeština. Řeč a jazyk*. Praha 1996), L. Stěpanova (*Historie a etymologie českých rčení*. Praha 1998), nebo také J. Mlacek (*Slovenská frazeológia*. Bratislava 1977.).

Po vydání děl V. V. Vinogradova se začíná zkoumání frazeologizmů prohlubovat. Vědci se začínají zabývat jejich strukturou, gramatickými vlastnostmi, původem apod. Objevuje se více prací, které jsou konkrétnější (zabývají se frazeologií určitých autorů). Mezi ně lze zařadit například práce A. I. Jefimova (*О языке художественных произведений*, 1954), B. A. Larina (*История русского языка и общее языкознание*. Москва 1977) nebo O. S. Achmanové (*Очерки по общей и русской лексикологии*. Москва 1957).

1.1.2 Předmět a cíle frazeologie

Frazeologie – z řeckého φράσις (phrasis), v překladu „slovní obrat“ a λόγος (logos), což lze přeložit jako „slovo“ nebo „řeč“.

„Frazeologie je část vědy o jazyce, která se zabývá frazeologickým systémem jazyka v jeho současném stavu a historickém vývoji“ (Шанский, 1985:4).

Podle Čermáka je frazeologie „samostatná jazyková disciplína, zabývající se studiem, případně popisem svérázných jazykových jednotek různého typu a více úrovní, které dlouho vzdorovaly souvislému popisu. V běžném povědomí vystupují tyto jednotky, tj. frazém a idiom, nejčastěji jako sémanticky nerozložitelné“ (Čermák, 1985:166).

Objektem, který tato věda zkoumá je „frazeologický obrat“, což je ustálené slovní spojení s přeneseným významem. Frazeologie tedy řeší otázky týkající se

frazeologického obratu, jednotky ekvivalentní slovu a jednotky, které mají stejnou sémantiku a strukturu jako věta.

Základním cílem frazeologie je poznání frazeologického systému v jeho současnosti i historii a jeho vztah k lexikologii a morfologii.

Frazeologie má také blízko k dalším vědám, a to především k lingvokulturologii (tj. věda, která se zabývá vyhledáváním informací o kultuře daného národa v jazyce a jejich následnou interpretací).

1.2 TERMÍN FRAZEOLOGICKÝ OBRAT

1.2.1 Vymezení pojmu a charakteristika frazeologizmu

Vědci vymezovali pojem frazeologismus různě. Například podle N. M. Šanského je frazeologický obrat „воспроизводимая в готовом виде языковая единица, состоящая из двух или более ударных компонентов словного характера, фиксированная (т. е. постоянная) по своему значению, составу и структуре“ (Шанский, 1985:20).

V. M. Mokienko a L. I. Stěpanova chápou frazeologickou jednotku jako „относительно устойчивое, воспроизводимое, экспрессивное сочетание слов, обладающее, как правило, целостным значением“ (Mokienko, Stěpanova, 2008:12).

Čeští lingvisté J. Filipec a F. Čermák nahlíží na idiom a frazém jako na „jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojení), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo)“ (Filipec, Čermák, 1985:177).

E. Lotko definuje frazeologismus jako „ustálené spojení slovních tvarů, v němž alespoň jeden má jedinečnou funkci a význam spojení není přímo odvoditelný z významu tvarů (*mít obě ruce levé*), funkční a formální jednotka frazeologie, frazeologismus“ (Lotko, 2000:38). „Idiom je frazém, v němž alespoň jeden prvek má jedinečnou funkci,

významově není přímo odvoditelný z významu tvarů, úžeji též frazém typický pro určitý jazyk, zpravidla nepřeložitelný (*dělat si z někoho psinu*)“ (Lotko, 2000:47).

Ze čtyř výše uvedených definicí vyplývá, že neexistuje shodná odpověď na otázku, jak lze frazeologismus definovat. Avšak můžeme vidět, že se autoři shodují v jedné základní věci, a to sice, že frazeologizmy jsou vlastně ustálená slovní spojení. Dále se však v názorech rozcházejí.

Termín frazeologismus má své synonymní podoby – *frazém*, *frazeologický obrat* (*jednotka*), nebo *idiom*. Ale výraz *idiom* je velmi sporný, jelikož část vědců, jako například E. Lotko, *idiom* považuje za synonymum k výrazu frazeologismus, druhá část vědců však chápe *idiom* jinak. Například F. Čermák frazeologismus popisuje jako útvar vyznačující se formou a funkcí, naopak na *idiom* se dívá z obsahově-sémantického pohledu. Ferdinand de Saussur pod pojmem „*idiom*“ rozumí slovní spojení, které se vyskytuje a je charakteristické pouze pro určitý jazyk a využívá morfologických, syntaktických, slovtvorných a hláskoslovných prostředků, typických pro určitý jazyk (*Kurs obecné lingvistiky*. 1989).

V dnešní době ještě stále neexistuje přesné vymezení pojmu *frazeologismus*. Vědci stále vedou diskuze na dané téma, které přesahuje hranice frazeologizmu, ale vedou se spory i na téma frazeologie jako takové. Tím pádem často dochází k chybám ve slovnících, když se určitá slovní spojení považují nesprávně za frazeologismus.

Abychom mohli odlišit frazeologismus od volného spojení slov, určujeme u frazeologizmu jeho charakteristické znaky a vlastnosti.

Podle V. Mokienka a L. Stěpanové je nejdůležitějším charakteristickým znakem frazeologizmu **reprodukovatelnost**. To znamená, že frazeologizmy nemůžeme skládat z jednotlivých slov, ale musíme jej brát jako jeden celek, který nelze rozložit. Význam frazeologizmu tedy nelze odvodit z významů jeho jednotlivých komponentů. Frazeologizmy máme v paměti jako hotové celky, a tak je i používáme.

S reprodukovatelností frazeologizmu úzce souvisí jeho **ustálenost**. Jak jsme uvedli výše, frazeologismus používáme jako celek a nemůžeme jeho význam odvozovat od jednotlivých jeho komponentů. Jeho části nemůžeme zaměňovat a také nemůžeme měnit jejich pořadí. Např. ve frazeologizmu *kupovat zajíce v pytli* nemůžeme zaměnit

zajíce za veverka a taky nemůžeme *kupovat v pytlí zajíce*, jelikož se nám vyruší celý význam frazeologizmu a stane se tak volným slovním spojením.

Na to také navazuje ***neproniknutelnost struktury*** frazeologizmu, což znamená, že do frazeologizmu nemůžeme vložit další slovo. To by znamenalo stejnou situaci, jako v předchozích případech (frazeologický obrat by tím ztratil svůj význam). Ovšem existují i případy, kdy se od této charakteristiky odpouští.

Frazeologizmus má také ***celistvý význam*** (je sémantický celistvý). To znamená, že jeho význam nemůžeme odvodit od významů jednotlivých slov, které jej tvoří. Chápeme jej vždy jako jeden celek, který je nerozložitelný.

Mezi další charakteristické rysy frazeologizmu se řadí i jeho ***synonymičnost***. Frazeologický obrat vyjadřuje určitý význam, který lze říci jinými slovy a můžeme jej vyjádřit buď jiným frazeologizmem, slovním spojením nebo slovem. Znamená to tedy, že frazeologizmus může mít svá synonyma.

Frazeologický obrat také můžeme charakterizovat jako ***expresivní***. Tento jeho charakteristický znak je ale velmi diskutabilní, jelikož někteří vědci jej řadí do hlavních znaků frazeologizmu, další vědci jej však za hlavní nepovažují. Expresivnost v tomto případě (stejně jako u slov) znamená to, že mluvčí daným frazeologizmem vyjadřuje svůj postoj (hodnocení, emoci) k určitému subjektu, objektu nebo skutečnosti.

Důležité je ale upozornění, že výše uvedené znaky také charakterizují i slovo a volné slovní spojení, nemůžeme tedy určit frazeologický obrat pouze na základě výše uvedených vlastností.

Ve naší práci se řídíme následující definicí frazeologizmu: „Frazeologická jednotka je relativně ustálené, reprodukovatelné, expresivní slovní spojení, které má celistvý význam“ (Mokienko, Stěpanova, 2008:12).

1.2.2 Expresivnost frazeologického obratu

Expresivnost frazeologizmu je podle některých vědců jedním z jeho hlavních příznaků, který je s frazeologizmem neodmyslitelně spojen. V různých zdrojích se termín

expresivnost frazeologického obratu vykládá různě. Obecně však pod tímto termínem rozumíme postoj mluvčího k určitému objektu, subjektu či skutečnosti.

Ve spojitosti s publicistickým stylem můžeme chápat expresivnost frazeologizmu jako hlavní prostředek přesvědčovací funkce hromadných sdělovacích prostředků. V tomto případě má daná jednotka kromě nominativní a signifikantní funkce i funkci pragmatickou (tedy funkci působící).

Někteří vědci, mezi nimi například A. M. Emirova, spojují pojem expresivnost s pojmem emocionálnost nebo hodnocení. Podle jejího názoru je expresivní komponent částí pragmatického významu. Tato část je spojena s vyjádřením emocí a hodnotícím postojem mluvčího (v lexiku i frazeologii). Jde o tak zvaný emocionální, emocionálně hodnotící význam, v gramatice o subjektivně modální význam. (Сафина, Р.А. *Экспрессивный компонент фразеологического значения на материале русских и немецких ФЕ, выражающих денежные отношения*. In: Взгляд молодых [online]. [cit. 27.12.2016]. Dostupné z: <http://old.kpfu.ru/fil/kn2/index.php?sod=16>)

Němečtí jazykovědci chápou daný termín v širším pojetí. Například M. Drescher tvrdí, že v centru pozornosti zkoumání expresivnosti frazeologizmu stojí množství jazykových prostředků, které napomáhají jeho vyjádření. Kromě toho podle jejího názoru může být expresivní komponent frazeologického obratu určen pouze na úrovni diskurzu: expresivní není samotný jazykový znak, ale jeho užití v určitém kontextu. Tedy expresivní význam není charakteristický pro samotný frazeologizmus, ale pro jeho konkrétní realizace v kontextu. (Tamtéž)

O. S. Achmanova chápe expresivnost jako „obrazně vyjadřující“ podstatu řeči, která ji odlišuje od řeči běžné, stylisticky neutrální a která ji přidává obrazné a emocionální zabarvení. Hlavní je tedy rozlišení hranic mezi normativní, stylisticky neutrální jazykovou jednotkou a jednotkami, které se nacházejí za hranicemi normativního jazyka. (Tamtéž)

Hlavní charakteristickým znakem, který odlišuje frazeologizmus od jiných jazykových jednotek je jeho zesílený význam.

Existuje několik klasifikací expresivnosti frazeologického obratu. Například E. F. Arsentěva ve své klasifikaci využívá rozšiřující příslovce, podle kterých je dělí

do tří skupin: frazeologizmy odpovídající příslovcím *очень, чрезвычайно, крайне*, které poukazují na intenzivnost příznaku. V. N. Vakurov rozdělil frazeologizmy na základě jejich expresivity taktéž na tři skupiny, a to na expresivní jednotky kvality, množství a smíšené. Podle jeho dělení se do množstevních expresivních jednotek řadí frazeologizmy, v jejichž denotativním významu je vysoká úroveň vyjádření příznaku. Kvalitativní expresivní významy se podle něj utvořili pomocí doplňujících odstínů významu, které vyplývají ze specifika obrazu, jenž tvoří základ frazeologického obratu. A smíšený expresivní význam tvoří příznaky předchozích dvou skupin. (Tamtéž)

Při vytváření expresivnosti frazeologického obratu hrají důležitou roli i formální, strukturně sémantické vlastnosti frazeologizmu, jako například rytmus, aliterace, opakování slov, záporné nebo eliptické konstrukce atd. Často se ve frazeologizmu setkáváme se spojením více než jedné z výše zmíněných vlastností.

1.2.3 Struktura a složení frazeologizmu

Jak už bylo několikrát zmíněno, frazeologizmus se vždy chová jako určitý strukturovaný celek. „Morfémový“ charakter slov ve frazeologizmu je zřetelný při srovnání frazeologizmu a slov, která jsou jeho synonymy: jedny morfémy, nebo i celá slova plní funkci formotvorných afixů, jiná slova a jejich části vyjadřují věcný význam frazeologizmu, což znamená, že plní funkci kořene slova.

Na základě struktury se frazeologizmy dělí do určitých skupin (frazeologizmy odpovídající struktuře věty, frazeologizmy odpovídající struktuře slovního spojení atd.). Zvláštní strukturovaný celek pak tvoří frazeologické obraty, ve kterých chybí gramatická forma, např. *спустя рукава, от нечего делать* (Шанский, 1985:34).

Každý frazeologizmus se skládá z dvou a více slov, charakterizuje se ustáleným pořádkem slov, který je neměnný. Musí se však odlišovat od volného slovního spojení. Hranice mezi frazeologizmem a slovním spojením je totiž velmi tenká a někdy je určení frazeologizmu velmi problematickým. Slovní spojení, na rozdíl od frazeologizmu, lze ve větě rozdělit na jednotlivé větné členy.

Při určení složení frazeologizmu nevznikají obvykle žádné problémy. Musíme však dbát na to, abychom odlišili stálé od nestálého, frazeologismus, který má význam jako celek a potom významově samostatně stojící jednotky. Tím tedy rozlišit slova, která nejsou součástí daného frazeologizmu (Шанский, 1985:38-39).

1.2.4 Frazeologismus a jeho vztah k slovním druhům

Pokud frazeologismus podle jeho struktury nebo významu neodpovídá větě, vystupuje jako větný člen. Jakým větným členem bude ve větě vystupovat, závisí ve většině případů na jeho lexikálně-gramatickém významu. Tak například frazeologismus *рукой подать* lze přeformulovat na *blízko*, což je příslovce, tudíž bude ve větě plnit roli příslovečného určení (v tomto případě místa), nebo *действовать на нервы* můžeme jinak vyjádřit jako *rozčilovat*, jde tedy o sloveso a ve větě proto bude plnit nejčastěji funkci přísudku (Шанский, 1985:46-47).

Z výše uvedených příkladů vyplývá, že se frazeologizmy budou dělit do skupin podle jejich ekvivalentnosti určitého slovního druhu. Jsou to následující (základní) skupiny:

- slovesné – *бить баклуши*, čes. *chytat lelky*,
- substantivní – *тихий омут*, čes. *tichá voda*,
- příslovečné – *рукой подать*, čes. *co by kamenem dohodil*,
- adjektivní – *себе на уме*, čes. *má za ušima*,
- citoslovečné – *Будь здоров!*, čes. *Na zdraví!*,
- modální – *пустить козла в огород*, čes. *udělat kozla zahradníkem*,
- spojkové – *несмотря на то что*, čes. *(dělat / udělat co) děj se co děj (stůj co stůj; ať to stojí, co to stojí)*.

(Шанский, 1985:47)

1.2.5 Frazeologická synonymie

Frazeologickými synonymy nazýváme frazeologické obraty, které označují jeden a tentýž předmět objektivní skutečnosti. Stejně jako i lexikální synonyma se frazeologická synonyma rozlišují podle sémantických, lexikálně-gramatických a stylistických příznaků (Шанский, 1985:52).

Synonymickým ekvivalentem k frazeologickému obratu nemusí být pouze slovo (*работать засучив рукава – работать старательно, много и усердно*), ale může se jednat i o jiný frazeologismus (*работать не покладая рук*), což označujeme jako frazeologickou synonymii.

Tato frazeologická synonyma se můžou odlišovat svým sémantickým nebo stylistickým zabarvením, sférou použití, obrazností atd.

U frazeologických synonym předpokládáme, že budou mít stejnou gramatickou strukturu, hlavní podmínkou pro frazeologickou synonymii však je, že daná synonyma budou mít stejný lexikálně-gramatický význam a budou náležet k jednomu slovnímu druhu. Pouze tehdy můžeme frazeologizmy prohlásit za synonymické.

V synonymické řadě bude dominantním ten frazeologismus, který je nejpoužívanější a stylisticky neutrální (např. rus. *цуть свет – ни свет ни заря*, čes. *položít někoho na lopatky – dát někomu mat*).

1.2.6 Klasifikace frazeologizmů z hlediska jejich sémantické celistvosti

Existuje množství dělení frazeologizmů do skupin, např. podle jejich struktury, funkce, původu, slovních druhů (viz výše). V této kapitole se však budeme zabývat klasifikací, která je považována za jednu z nejdůležitějších.

Sémantickou klasifikaci rozpracoval N. M. Šanskij na základě klasifikace V. V. Vinogradova. Ten rozdělil frazeologizmy do třech základních skupin:

- фразеологические сращения (frazeologické srůsty),
- фразеологические единства (frazeologické celky),

- фразеологические сочетания (frazeologická spojení).

(Шанский, 1985:56)

N. M. Šanskij poté dodal ještě jednu skupinu:

- фразеологические выражения.

(Шанский, 1985:56)

Frazeologickými srůsty nazýváme frazeologizmy, které nelze rozdělit a jejichž význam nelze odvodit od částí, které tyto frazeologizmy tvoří. Součástí takovýchto frazeologizmů často bývají archaizmy (zastaralá slova), což můžeme považovat za důvod, proč frazeologické srůsty nelze rozdělit. Jako příklad frazeologického srůstu lze uvést ruský frazeologizmus *бить баклуши* (Шанский, 1985:58-60).

Frazeologické celky lze charakterizovat podobně jako srůsty. Opět se jedná o sémantický nerozložitelné frazeologizmy, které jsou celistvé, a jejich význam nelze odvodit od významu jednotlivých slov, které je tvoří. Avšak význam těchto frazeologizmů je motivován, tzn. vztah významu jednotlivých komponentů a celého frazeologizmu je velmi blízký. Příkladem frazeologického celku může sloužit český frazeologický obrat *černá ovce*, který označuje člověka jistým způsobem vyčnívajícího z řady (Шанский, 1985:60-61).

Frazeologické srůsty a celky jsou často ekvivalenty slov. Často náleží do jedné skupiny a označujeme je jako *idiomy*.

Frazeologická spojení jsou opakem předchozích dvou skupin. Jejich význam se téměř rovná významu komponentů, které jej tvoří. Slova, která jsou jeho částí, se dají použít i volně. Například ruský frazeologizmus *закадычный друг* lze vysvětlit na základě významů jednotlivých jeho částí. Ke slovu *друг* můžeme přidat další řadu slov s jiným významem, avšak slovo *закадычный* je v tomto případě jakoby přilepeno (Шанский, 1985:61-62).

Poslední skupinou (kterou dodává Šanskij) jsou **frazeologické výrazy**. Jedná se o frazeologizmy, které celkově tvoří významově volná slova. Často se do této skupiny zahrnují výrazy komunikativního typu (věty) – přísloví, průpovídky, okřídlená slova apod. Komunikativním výrazem je například ruský frazeologizmus *бедный как церковная крыса*. Také sem řadíme výrazy nominativního charakteru, tj. slovní spojení, která se strukturně rovnají části věty a plní nominativní funkci (tzn. nazývající). Např. rus. *высшее учебное заведение* (Шанский, 1985:62-63).

Významy frazeologických spojení a výrazů jsou obvykle jasné. Avšak problémy často přicházejí s vysvětlováním významu frazeologických srůstů a celků, které nelze překládat doslovně. V tom případě si jejich význam a překlad musíme najít ve frazeologických slovnících.

1.2.7 Expresivně-stylistické příznaky frazeologických obrátů

Jak je uvedeno v kapitole 1.2.1, podle V. M. Mokienka, L. I. Stěpanové je frazeologizmus mimo jiné slovní spojení, charakteristický svou expresivitou, stejně jako slova. Tudíž i frazeologizmy klasifikujeme ze stejného stylistického hlediska jako slova. Pro každý funkční styl je charakteristický ohraničený výběr lexikálních jednotek pro vyjádření určitého významu. Podle sféry jejich využití můžeme rozdělit frazeologizmy do tří velkých skupin, a to na stylově neutrální, hovorové a knižní frazeologizmy.

Stylově neutrální frazeologické jednotky jsou takové, které můžeme využít ve všech funkčních stylech jazyka. Jde o jednoduchá pojmenování, která nazývají objektivní skutečnost a nenesou žádný hodnotící charakter, například rus. *время от времени, игра слов, от всего сердца* atd.

Hovorovými frazeologizmy označujeme slovní spojení, která se využívají především v ústní řeči. Tato slovní spojení mají ohraničenou sféru jejich využití, mají hodnotící charakter a jsou expresivně zabarvená. Např. *набить карман, до последней нитки, быть на ножах*. Právě tato skupina frazeologizmů je často využívána v umělecké literatuře pro jejich snížený stylistický charakter, jednoduchost a přesnost vyjádření.

Poslední skupinu tvoří knižní frazeologizmy. Jedná se o slovní spojení, která mají své místo v písemné řeči. Od hovorových se knižní frazeologizmy liší sférou jejich využití a také z hlediska stylistiky jde o expresivní slovní spojení charakteristická pro vyšší styl, jako například *последний путь, в мгновение ока, сложить оружие* atd. Právě k této skupině můžeme zařadit i frazeologizmy využívané v publicistickém stylu.

1.2.8 Stylistické využívání frazeologizmů

Frazeologizmy dodávají řeči obraznost, emocionální zabarvení a jelikož jedním z charakteristických příznaků frazeologizmu je jeho expresivnost, dodávají tedy i expresivnost celé naší výpovědi. Tento příznak se projevuje nejen v hovorové řeči, ale i v umělecké literatuře a v publicistice, tzn. i v novinových článcích. Spisovatelé pomocí frazeologizmů tvoří charakteristické promluvy jednotlivých postav a publicisté využívají hodně frazeologizmů k ozvláštňení své řeči, k upoutání pozornosti čtenáře atd.

Velmi často se s frazeologickými obraty setkáváme v poezii, například v díle «Микола» Sergeje Alexandroviče Jesenina:

*Ходит странник по трактурам
Говорит, завидя сход:
«Я пришел к вам, братья, с миром –
Исцелить печаль забот»...*

(С. А. Есенин)

Spisovatelé a publicisté při využívání frazeologických jednotek mají určitý tvůrčí záměr a k jejich použití přistupují tvůrčím způsobem, což vede k tomu, že daný obrat mohou použít nejen v nezměněné podobě, ale přistupují i k různým transformacím. Mohou tak změnit význam frazeologizmu, jeho strukturu, přidat mu novou expresivně stylistickou charakteristiku, jiné emocionální zabarvení a ovlivnit tak vliv textu na čtenáře. Jako například: *Как развязать язык?* (МК, ze dne 15. 4. 2003, str. 2), nebo například v článku z českých novin *Právo* (ze dne 2. 11. 2006, str. 16) můžeme

číst: *Taky salíbil, že nebude Paroubkovi házet klacky pod nohy. Proč tedy v těchto dnech Paroubkovi hází pod nohy celé klády a prokazuje tak ČSSD službu medvědí?*

Obecně lze říci, že k takovýmto změnám dochází častěji v umělecké literatuře a v publicistice, kde se takto využívají daleko aktivněji než v hovorové řeči, ve které k takovýmto transformacím často nedochází a ve které se frazeologizmy používají hlavně jako úplné a hotové jazykové jednotky.

Podle F. Čermáka se stylové dělení frazeologizmů výrazně liší od dělení celku pravidelného jazyka. Hlavním důvodem je sféra využití frazeologických obrátů, tedy neformální jazyk. Frazeologické obraty je složité zahrnout jednoznačně do jednoho funkčního stylu, proto na základě komunikativní funkce F. Čermák rozlišuje následující typy idiomů:

1. **poetické:** rus. *золотая пыль*, čes. *letět na křídlech lásky*,
2. **knižní:** rus. *бросать тень*, čes. *vylévat si srdce*,
3. **publicistické:** rus. *звездная болезнь*, čes. *vyпустit pokusný balónek*,
4. **neutrální:** rus. *родиться в сорочке*, čes. *ležet na smrtelné posteli*,
5. **kolokviální:** rus. *связать кому-либо руки*, čes. *mít plné kalhoty*,
6. **slangové:** rus. *валять дурака*, čes. *klamat tělem*,
7. **argotické:** rus. *луну крутить*, čes. *udělat káču*.

Odborné idiomy, které se užívají velmi zřídka, se podle Čermáka dají zahrnout do skupiny publicistických nebo neutrálních výrazů.

N. M. Šanský uvádí následující klasifikaci frazeologizmů z pohledu jejich expresivně stylistických příznaků:

1. **mezistylové:** rus. *под открытым небом*, čes. *pod otevřeným nebem*,
2. **hovorové:** rus. *валять дурака*, čes. *klamat tělem*,
3. **knižní:** rus. *бросать тень*, čes. *vylévat si srdce*,
4. **archaismy a historismy:** rus. *боярский сын*, čes. *boží milost*.

1.2.9 Typy ekvivalentů při překladu frazeologizmů

Už v kapitole 1.2.3 byl naznačen problém s objasňováním významu frazeologizmů a jejich překladem do jiných jazyků.

Pokud se tedy začneme zabývat problematikou překladu frazeologizmu, narážíme často na větší problémy. Při překladu frazeologizmu z výchozího do cílového jazyka nastává problém s tím, že v cílovém jazyce nemusí pro daný frazeologismus existovat jeho ekvivalent.

Překladatel tedy stojí před otázkou, jestli využít pro překlad ekvivalent, který je danému frazeologizmu významově podobný (avšak tvoří jej odlišná slova), nebo použít cestu jednodušší, kdy daný frazeologismus v překladu vysvětlí.

Největší problémy ale tvoří hranice frazeologizmu a slovního spojení. Může nastat situace, kdy překladatel nerozezná frazeologismus a přeloží jej do cílového jazyka „slovo po slovu“. Může nastat situace, kdy čtenář význam přeloženého frazeologizmu pochopí, ale v opačném případě překlad může vyvolat nedorozumění. Překlad může na čtenáře mít mylné expresivní působení a může tak změnit celý význam textu. Překladatel tudíž musí první určit, zda se jedná o frazeologismus, či nikoliv, poté musí najít v cílovém jazyce daný ekvivalent, nebo najít jinou cestu překladu.

Problém také tvoří překlad frazeologizmů z jazyků slovanských do jazyků neslovanských a naopak, ale problémy občas vznikají i v překladech mezi dvěma slovanskými jazyky. Například *бежать как на пожар* lze přeložit doslovně *běžet, jako když hoří*, ale překlad frazeologizmu *знать до последней запятой что* jako *znát do poslední čárky* by byl nepřesným.

Proto se systémem překladu frazeologizmů začali zabývat jazykovědci, kteří nastínili možnosti překladu na základě klasifikace V. V. Vinogradova.

Například podle F. F. Fedorova máme čtyři možnosti, kterými se frazeologismus z výchozího jazyka do jazyka cílového může přeložit, a to:

- jako idiom i v jazyce překladu,
- jako ustálený frazeologismus spojení,

- volným slovním spojením,
- jako lexém.

(Федоров А. В. *Основы общей теории перевода*. Москва: Высшая школа, 1983)

Mimo výše uvedené klasifikace vzniklo ještě množství dalších. Avšak nejlépe na základě praktických poznatků je vypracována klasifikace autorů knihy *Ruská frazeologie pro Čechy* (Mokienko, Stěpanova, 2008:36-39). Podle úrovně funkční a sémanticko-stylistické se v této klasifikaci překlad frazeologizmů dělí na:

- úplné ekvivalenty,
- částečné ekvivalenty,
- relativní ekvivalenty,
- frazeologické analogy,
- neekvivalentní frazeologizmy.

Úplné ekvivalenty jsou frazeologizmy, které v jazyce překladu mají shodnou strukturu a význam. Například *засучить рукава*, česky *vykasat rukávy*, nebo *глухой как пень*, česky *hluchý jako pařez*.

Částečné ekvivalenty jsou takové, které jsou shodné sémanticky a vnitřní strukturou, odlišují se ale jedním nebo více ukazateli, a to:

- jinými, často synonymními komponenty,
- jinou strukturou frazeologizmu,
- slučitelností,
- větším, nebo menším počtem komponentů,
- jiným stupněm použití,
- jinými rozdíly, které vyplývají z odlišné gramatiky a systému cílového jazyka.

Např. *от всей души*, české *od srdce*; *владеть собой*, česky *mít nad sebou vládu*, nebo *молоко на губах не обсохло (у кого)*, česky *teče mléko po bradě (komu)*.

Relativní ekvivalenty – jde o frazeologizmy s částečnou změnou obraznosti, přičemž sémantika zůstává shodná. I když se obraznost těchto frazeologizmů různí, jsou zároveň srovnatelné, např. *смотреть как баран на новые ворота*, české *čumět jako tele na nová vrata*, nebo *делать из мухи слона*, české *dělat z komára velblouda* apod. V těchto případech vidíme jak se obraznost uvedených frazeologizmů mírně odlišuje (místo *баран* se v českém jazyce vyskytuje *tele*; zatím co v ruském jazyce je *муха* a *слон*, v češtině se užije *komár* a *velbloud*).

Frazeologickými analogy označujeme frazeologizmy, které mají různou obraznost, blízkou nebo dostatečně rozdílnou strukturu, ale obecnější význam a stylistické zabarvení. Jedná se například o takovéto frazeologické dvojice: ruské *ездить в Тулу со своим самоваром* – česky *nosit dříví do lesa*, nebo *клевать носом* – české *tlouci špačky* apod.

Neekvivalentními frazeologizmy jsou tzv. „vlastně národní“ idiomy. Jsou těsně spjaty s konkrétním jazykem nejen svou obrazností, ale i reáliemi, které označují. Jejich překlad tedy nemůže být doslovný, jelikož by došlo k narušení frazeologizmu. Překládají se teda převážně vysvětlením v překladu. Jako příklad můžeme uvést ruský frazeologismus *свадебный генерал* (člověk, který je pozván do cizí společnosti jakožto důležitá osobnost).

1.2.10 Frazeologické transformace

Frazeologickou transformací označujeme proces, jehož výsledkem je pozměněný frazeologický obrat, respektive jeho funkce a vztah ke kontextu. (Čermák 1985:223)

V. M. Mokienko a A. M. Melerovič rozdělují transformace frazeologických jednotek na dvě velké skupiny, a to na sémantické a strukturo-sémantické transformace. Tyto skupiny dále člení na podskupiny.

1. Sémantické transformace

- a) vytvoření doplňujícího sémantického zabarvení obratu
- b) vytvoření nového smyslu obratu

- c) změna konotativního významu obratu – může se jednat o kvantitativní změnu, tedy kdy změna množství komponentů má vliv na expresivnost, nebo o kvalitativní změnu, tedy o změnu nebo obnovení emocionálního plánu frazeologického obratu
- d) sémantická transformace založená na obraznosti frazeologické jednotky
- i. dvojitá aktualizace (dvojitý sémantický plán) – spojení významu obratu s jeho obrazným základem a / nebo vnitřní formou
 - ii. vytvoření doslovného významu obratu – frazeologizmy, které mají nejen přenesený význam, ale i přímý význam, který často stojí proti frazeologickému obratu (např.: *«Кстати говоря, мы с мальчиками недавно **изобрели-таки велосипед**. Не улыбайтесь – велосипед без кавычек настоящий. Его отличает необыкновенная задняя втулка, в которой заключена коробка передачи скоростей новой конструкции»* (А. Иванов. Не изобретать «велосипед»)).
 - iii. národně etymologická změna smyslu vnitřní formy obratu – výrazy, které dříve měly symbolický smysl v důsledku vzniku frazeologického obratu tento smysl ztratily a nabyly přeneseného významu (např.: *бросать камень, бросать перчатку, перемывать косточки*)
 - iv. autorská etymologie – často se s ní setkáváme v umělecké literatuře, kdy autor vytváří dva významny frazeologizmu (přenesený a přímý význam obratu, přestože daný obrat často přímý význam nemá) (např.: *кровь с молоком*)
 - v. explikace vnitřní formy (obrazného základu) obratu – situace, kdy se srovnává motivace frazeologického obratu (jeho původní význam) s jeho přeneseným významem

2. Strukturně sémantické transformace

- a) změna struktury komponentů frazeologického obratu

- i. rozšíření struktury obratu (např.: *дежать за пазухой ядерный камень*, vytvořeno z: *держатъ камень за пазухой*)
 - ii. změna ve složení komponentů obratu (např.: *банану негде упасть*, vytvořeno z: *яблоку негде упасть*)
 - iii. zúžení struktury obratu (elipse) (např.: *метать бисер*, vytvořeno z: *метать бисер перед свиньями*)
- b) změna v rozložení komponentů
- i. distanční rozložení komponentů obratu (např.: «*Ученый-экономист давал, что называется, экономического маху.*», vytvořeno z: *дать маху*)
 - ii. syntaktická inverze (např.: «*Нет, брат, насне надуешь. Мы тоже волки травленные.*», vytvořeno z: *травленный волк*)
- c) diference vnitřních a vnějších syntaktických a morfologických transformací
- i. vnější morfologické transformace – normativní změny gramtické formy komponentů frazeologického obratu na morfologické paradigmatické úrovni (např.: *сдавать в архив кого, что – сдающий в архив*)
 - ii. vnitřní morfologické transformace – změny gramtické formy komponentů frazeologického obratu, které nejsou normativní realizací členů morfologického paradigmatu frazeologizmu, který je sémanticky individuálním (např.: *козел отпущения – коза отпущения; комар носа не подточит – комар носа не подточил*)
 - iii. vnější syntaktické transformace – normativní syntaktické změny frazeologického obratu na syntaktické paradigmatické úrovni (např.: *работать спустя рукава – работа спустя рукава*)
 - iv. vnitřní syntaktické transformace – změny vnitřní syntaktické struktury frazeologického obratu (např.: *мерить на аршин какой – мерить аршином каким*)
- d) změna kladných forem obratu v záporné a naopak (např.: *бить баклуши – не бить баклуши*)

- e) změna, rozšíření lexiko-sémantické a syntaktické provázanosti (např.: *«Толча комплименты, как воду в ступке, люди совершат благородные поступки»*. В. Маяковский. Маруся отравилась.)
- f) úplná deformace (např.: *«... лучше такая компания, чем... вынужденное одиночество, доводящее до черной тоски. Короче, это тот самый рак, который на безрыбье...»* Л. Жуховицкий. Компания., vytvořeno podle: *на безрыбье и рак рыба*)
- g) využití jednotlivých komponentů, které vyjadřují části frazeologického významu (např.: *«Заварили кашу главари, расхлебывать же приходится всей нации»*. О. Смирнов. Эшелон)
- h) změna národně etymologické formy obratu – změna vnitřní formy obratu na základě národní etymologie může vést k materiální změně obratu a vytvoření tím nového významu (např.: *не так страшен черт, как его малюют* – *не так страшен черт, как его малютки*)

(Мокиенко, Мелерович 2005:17-27)

Do strukturně sémantických transformací dále V. M. Mokienko a A. M. Melerovič zahrnují i transformace, v jejichž důsledku vznikají okazionální frazeologické obraty. Jsou to následující skupiny:

- a) okazionalismy, vytvořené na bázi frazeologického obratu (např.: *велосипедоизобретательство*, vytvořeno z: *изобретать* «велосипед»)
- b) okazionální frazeologické obraty, vytvořené na bázi jazyka frazeologického obratu (okazionální deriváty fraz. obratu)
 - i. okazionální frazeologické obraty, vydělené ze složení ustálených spojení (např.: *первый блин*, vytvořeno z: *певый блин комом*)
 - ii. okazionální frazeologické obraty, vytvořené podle strukturně sémantického vzoru synonymických obratů (např.: *«... И по этим традициям не рекомендуется пускать козла в огород, а лису назначать заведующей курятником»*. А. Круглов, А. Пржиалковский. Ждите Фомкина!)

- iii. okazionální frazeologické obraty, vytvořené ve výsledku strukturně sémantické analogie podle kontrastu (jednostruturní antonyma jazyka frazeologických obratů) (např.: *оборотная сторона медали – лицевая сторона медали*)
- iv. okazionální frazeologické obraty, založené na strukturně sémantické inverzi (např.: *сделать из мухи слона – сделать из слона муху*)
- v. okazionální frazeologické obraty, založené na situační konverzi (např.: *заходить в тупик – заводить в тупик*)
- vi. okazionální frazeologické obraty, založené na změně kategoriálního významu obratu (např.: *четвертьвековое кружение в беличьем колесе землевладельческих забот*)
- vii. kontaminace frazeologických obratů (např.: «...Горазд *орать, баляскичать, глиной товар показывать с казового конца*», vytvořeno z: *товар лицом показать а казовый конец*)
- viii. okazionální frazeologické obraty, které vznikly jako výsledek změny významu jazykového kořene frazeologizmu (např.: *голубая кровь* – aristokratický původ; pravé bohatství a vznešený duch)
- ix. okazionální frazeologické obraty – obrazná srovnání (např.: *строить воздушные замки – торговать воздушными замками*)
- x. okazionální frazeologické obraty, které vznikly na základě určitých literárních syžetů (např.: *голый король* – v pohádce Н. С.Н. Andersena: *крикнуть королю, что он голый; роль мальчика из «Голого короля»*)
- xi. vznik autorských aforismů – v takových frazeologických obrazech se často aktualizuje sémantika, i jazyková forma (zvuková, vnitřní stránka) obratu (např.: «*С народом я лучше тебя столкнуться смогу. Ни народ тебя не понимал, ни ты его. Так что баш на баш менять, только время терять*». В. Тендряков. Кончина., vytvořeno podle: *баш на баш*)

(Мокиенко, Мелерович 2005:27-32)

F. Čermák rozděluje frazeologické transformace v základním dělení na transformace strukturní a individuální. Strukturní transformace se vztahují k nějaké abstraktní struktuře, individuální transformace jsou takové, u kterých dochází ke změně pouze v jednotlivém obratu.

Strukturní transformace dále Čermák dělí na následující hlavní typy:

1. mezirovinné transformace (např. rus. *велосипедоизобретательство*, čes. *tlučhuba*),
2. vnitrorovinné transformace
 - a) mezistrukturní transformace (např. rus. *кружение в беличьем колесе*, čes. *kočičí chůze*),
 - b) vnitrostrukturní transformace
 - i. syntagmatické transformace (např. rus. *держатъ за пазухой ядерный камень*, čes. *ubohý zemský červ*),
 - ii. paradigmatické transformace (např. rus. *убить двух зайцев одним выстрелом*, čes. *zabít dvě mouchy jednou ranou*),
 - iii. smíšené transformace (např. rus. *кошка с собакой*, čes. *kočka a pes*).

(Čermák 1985:224)

Dále F. Čermák rozlišuje i transformace aktualizací, které jsou vždy individuálními a jsou závislé na kontextu obratu. Hlavním příznakem pro jejich dělení je poměr realizovatelného a nerealizovatelného. Takové transformace se dále dělí na syntagmatické (kontaktní a distanční), paradigmatické (statutární a morfologické) a smíšené.

(Čermák 1985:226)

Podle F. Čermáka však musíme odlišovat transformace od variant. U frazeologické varianty jde pouze o změnu téhož obratu, naopak u frazeologické transformace může dojít ke vzniku obratu zcela nového.

(Čermák 1985:223)

1.3 PUBLICISTICKÝ STYL

Publicistický styl je jeden z funkčních stylů českého i ruského jazyka. Jedná se o styl mluvených i psaných zpravodajských textů zastoupených v tisku, rádiích a televizi, v poslední době se do publicistického stylu řadí i reklamy.

Publicistický styl je závislý na době, utvářel se na základě určité doby a vždy se bude od určité doby odvíjet, a to především kvůli tomu, že jsou masmédiá závislá na společnosti, a tudíž se pod vlivem změn ve společnosti mění i sám styl. Jako žádný jiný je tento funkční styl v těsné spojitosti s ostatními styly, tj. přejímá funkce a jazykové prostředky ostatních funkčních stylů. Tak i nelze jednoznačně určit nebo zobecnit normy, kterými se publicistický styl řídí. Jiné normy platí pro fejeton, komentář, zprávu a jiné pro analyzující novinový článek (Čechová 2003:212).

1.3.1 Funkce médií

Již od dob vynálezu knihtisku se řeší otázka, jaké účinky by měly mít sdělovací prostředky na své čtenáře. V historii byly tyto účinky často ovlivňovány, omezovány, a to především kvůli tomu, že sdělovací média mají sílu ovlivňovat nejen jedince, ale i celou společnost.

Publicistický styl má především dvě základní funkce, a to funkci získávací a přesvědčovací. Cílem tohoto stylu je recipienta informovat, získat si jej, přesvědčovat, nabízet mu myšlenky atd. Tyto funkce patří výhradně tištěným masmédiím, kromě úzce zaměřených a odborných časopisů a novin.

1.3.2 Jazyk masmédií

Publicistický styl se vyvíjí na základě společnosti. Tak se se změnami ve společnosti mění i jazyk sdělovacích prostředků. V určitém období do popředí vystupují určitá slova, která se později stávají automatickými a po určité době opět z jazyka médií mizí a nahrazují je slova nová. Tak například v Československu se v období kolem roku 1992 velmi často v médiích užívala slova jako *privatizace*, *rozpad Československa*, *nezávislost*, v Rusku v 80. letech to byla slova jako např. *гласность*, *демократия*, nebo v polovině 80. let slovo *непестройка* (Čechová 2003:213-214).

Jazyk masmédií je samozřejmě spojen s jejich základními funkcemi, tedy funkcí získávací a přesvědčovací (viz výše). Ovšem užití jazykových prostředků v médiích se také odvíjí od druhu jednotlivých sdělovacích prostředků, například jazyk seriózních novin se bude lišit od jazyka bulvárních novin.

Čtenářskou pozornost upoutávají a emocionálnost dodávají publicistickému textu tradičně obrazná pojmenování, metafory, v širším pojetí také metonymie, synekdocha, personifikace atd. Metafory mohou být uzuální a aktuální. Uzuální metafory jsou již ustálené v systému jazyka, často se s nimi setkáváme například ve frazeologizmech (např. rus. *посыпать голову пеплом*, čes. *mít máslo na hlavě*). Aktuální metafory jsou vytvořeny pro zdůraznění obraznosti a jsou vytvořeny na základě určitého aktuálního kontextu (např. rus. *предвыборная лихорадка*, čes. *dostat virózu*) (Čechová 2003:214).

Dalším jazykovým prvkem, který hraje v publicistických textech roli, jsou módní výrazy. Jedná se o výrazy, která jsou charakteristická pro určitou dobu, média je po určitou dobu široce využívají a poté tato slova opět vymyží, některá slova se v jazyce médií ustálí. Důvodem využívání takovýchto slov je jedna z funkcí publicistického stylu a to především funkce informativní. Média nám předávají informace o aktuálním dění kolem nás, a proto využívají aktuální slova, která odrážejí danou dobu (příklady viz na str. 22) (Čechová 2003:215-216).

Publicisté často využívají ve svých člancích také frazémy a idiomy. Jak uvádí M. Čechová v současném publicistickém stylu, je možné se setkat s frazémy běžných typů. Nejčastějšími jsou frazémy lidové a kolokviální (charakteristická pro běžnou mluvenou řeč). Podle M. Čechové jsou pro publicistické texty příznačné tak zvané

publicismy, což jsou ustálená spojení, která vznikají v publicistické komunikaci nebo ve sféře politického a kulturního života. Častými jsou i frazémy z oblasti sportu a ekonomiky.

Expresivnost je nejen jedním z charakteristických vlastností frazeologizmů, ale je také i charakteristická pro publicistický styl. Jedná se o subjektivní postoj mluvčího (autora článku) k určitým skutečnostem, tento postoj může být pozitivní nebo negativní.

Dalším jazykovým prostředkem jsou specificky publicistické parenteze, tedy výrazy, které recipientům připomínají obecné, veřejné mínění. Jedná se o výrazy jako například rus. *так сказать, по словам*, čes. *jak se říká, jak je známo, jak uvedl mluvčí* atd. Především to jsou výrazy, které připomínají, nebo odkazují na výroky jiných osob než samotného autora článku.

V publicistických textech se setkáváme i se specifickým shodným atributem, který je jedním z výrazných syntaktických prostředků stylové aktivizace, aktualizace. Jelikož musí publicistické články v co nejkratší době a v co nejkratší podobě předat aktuální informace, využívají publicisté daný shodný atribut, který je prostředkem kondenzace a představuje implicitnost. Například slovní spojení rus. *финансовый год, карьерная лестница*, čes. *finanční rok, kariérní žebříček* nebo *tlačítková demokracie*, což označuje hlasování Senátu (Čechová 2003:219-220).

Publicisté ve svých člancích využívají výrazové prostředky neutrálního spisovného jazyka, ale i prostředky z jiných vrstev spisovného jazyka, jako například výrazy knižní nebo hovorové a také prostředky mimo spisovný jazyk.

V masmédiích se můžete setkat i s výrazy, které se vymykají normám současného spisovného jazyka, jedná se o jev metajazykového charakteru vyjadřování. V psaném projevu autor článku daný jev označí například uvozovkami. Například: «*Нанотехнологии*» - слово, от которого нас просто парализует (поди посложнее ядерной физики)! (Аргументы и факты, 42, 2008), v českém novinovém článku např. *A je opravdu celá ČSSD smířena s tím, že její slovo platí tolik co ona vařená nudle?* (Právo, 15. 11. 2006)

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V první části této kapitoly dáme stručný přehled ruských a českých novin, ze kterých jsme excerpovali frazeologické obraty. V dalších podkapitolách se budeme zabývat transformovanými frazeologizmy, které jsme v naší v novinových člancích níže zmíněného tisku. Nalezené transformované obraty jsou řazeny podle novin a rubrik, ve kterých se nacházely, uvádíme k nim komentář co do jejich sémantiky, funkce a použité transformace (podle V. M. Mokienka a A. M. Melerovič).

2.1 EXCERPOVANÝ MATERIÁL

2.1.1 *Аргументы и факты*

Noviny *АиФ* vychází jednou týdně už od ledna 1978. Jedná se o seriózní tisk neobsahující žádné bulvární články, naopak obsahuje v největší míře články politické a ekonomické. Podle průzkumů *TNS Россия* je tento tisk lídrem v Rusku co do počtu výtisků, kromě toho jde o nejoblíbenější ruské noviny v zahraničí (prodává se v 60 zemích). Jeden výtisk se přečte pravidelně přibližně 6 548 000 lidí. *Аргументы и факты* mají i své vlastní internetové stránky, na kterých zveřejňují své články v elektronické (často zkrácené) podobě.

(Издательский дом “Аргументы и факты“. [online].

Dostupné z: <http://corp.aif.ru/page/4>)

2.1.2 *Собеседник*

Jednou týdně vychází i noviny *Собеседник*, který je rovněž seriózním, společensko-politickým tiskem. Tyto noviny vychází od roku 1984, v té době se jednalo o první barevné noviny (které vycházely každý týden) v SSSR. V dnešní době se *Собеседник* snaží být nezávislým tiskem, který si může dovolit zabývat se ostrými sociálními otázkami, které nutí vládu i občany se zamyslet.

Uvedený tisk byl oceněn několika cenami. Má i svoji elektronickou verzi sobesednik.ru.

(Собеседник – Википедия. [online]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki>)

2.1.3 *Известия*

Denník *Известия* vychází od roku 1917, jedná se o společensko-politický a ekonomický tisk. Vychází od pondělí do pátku. V době jejich vzniku byla jejich vydavatelem sovětská vláda, četli je především studenti a vzdělaní lidé. Po rozpadu SSSR byli *Известия* privatizovány, dnes jsou kontrolovány státním podnikem Gazprom (i když jsou považovány za prokremelské). Jako i výše zmíněné ruské noviny, vychází nejen v tištěné, ale i v elektronické podobě. Často jsou spojovány (i v dnešní době) s cenzurou.

(Известия – Википедия. [online]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki>)

2.1.4 *Lidové noviny*

Deník *Lidové noviny* jsou nejstarším dosud vycházejícím tiskem, který založil v roce 1893 Adolf Stránský. *Lidové noviny* se soustředí především na nejnovější zprávy z oblasti politiky, kultury, ekonomiky a vzdělání. Deník je oblíbený i díky svým kvalitním přílohám. Podle průzkumu *Media projekt*, čte každý výtisk přibližně 200 tisíc čtenářů. *Lidové noviny*, které jsou především deník vzdělaných lidí (jedná se o zdroj informací z oblasti středních a vysokých škol) je možné si předpalit i v elektronické verzi.

(Mediální skupina mafra. [online]. Dostupné z:

<http://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-lidovenoviny.htm>)

2.1.5 *Mladá fronta DNES*

Deník *Mladá fronta DNES* (zkráceně *MF DNES*) vychází od roku 1990, jedná se o největší seriózní tisk v Česku. Dané noviny obsahují zprávy z různých oblastí, především jde o novinky z domova, politiky a ekonomiky. Ke každému výtisku je přiložen i plnohodnotný časopis zdarma. Tento deník má svoji internetovou podobu idnes.cz, je možné si předpalit jeho tištěnou nebo elektronickou podobu.

(Mediální skupina mafra. [online]. Dostupné z: <http://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-mfd.htm>)

2.1.6 *Právo*

Deník *Právo* vychází od roku 1991, navázal na deník KSČ *Rudé právo* (který vycházel od roku 1990). O daném tisku se mluví jako o levicově orientovaném deníku. Podle průzkumu agentur *GfK Praha* a *Median* čte denně uvedený tisk přibližně 459 tisíc čtenářů (údaje z druhé poloviny roku 2007). Jako i ve výše uvedených českých denících, i v *Právu* naleznou čtenáři přílohy ve formě časopisu. Společně s portálem seznam.cz se *Právo* podílí na internetovém zpravodajském portálu novinky.cz.

(*Právo* (deník) – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki>)

2.2 TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V RUSKÝCH NOVINÁCH *АРГУМЕНТЫ И ФАКТЫ*

2.2.1 *Politická rubrika (Аргументы и факты)*

*На днях по предложению самого правительства ужесточила норму: теперь министрам, а также членам их семей придётся отчитываться за крупные покупки без их привязки к размеру доходов. « Это **верный шаг** на пути борьбы с коррупцией, - сказал «АиФ» Кирилл Кабанов, глава Национального антикоррупционного комитета.» (№ 21, 20-26 мая 2015, с. 2)*

Článek, který informuje o novince, kdy ministři budou muset přiznávat všechny své velké obchody, tedy nákupy, kdy se pohybují ve vysokých částkách, obsahuje transformovaný frazeologický obrat **верный шаг**. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci – změnu záporné formy obratu, kdy K. Kabanov použil místo obratu **неверный шаг** jeho kladnou formu, čímž tedy vyjádřil, že se jedná o správný čin, který vede k úspěšnému boji s korupcí (Stěpanova 2007:849).

*Правда, возникает вопрос: **сделает ли власть следующий шаг**, обязав «светить» все крупные покупки не только министров, но и губернаторов, мэров и др.? (No 21, 20-26 мая 2015, с. 2)*

Autor stejného článku (viz výše) využil obrat **сделать следующий шаг**, který lze chápat jako transformaci frazeologického obratu **сделать первый шаг**, který znamená udělat první krok, začít s nějakou činností. Autor se tedy ptá, zda vláda postoupí dále, udělá další čin. V daném případě můžeme říci, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů, ale i o okazionální frazeologický obrat, založený na situační konverzi.

*Путину труднее приходится. Чтобы хоть как-то ему поспособствовать, нужно во всех газетах (причём срочно!) ввести рубрику «Знает ли Путин, что...». И публиковать сообщения граждан о том, где выбоина на дороге, в каком магазине завышены цены, кто из чиновников **нечист на руку**... Потому что кажется: не дай он указания, и **курица яйцо не снесёт**. (No 20, 13-19 мая 2015, с. 6)*

V dalším článku, který komentuje současnou politickou situaci při příležitosti jubilea 70 let od konce 2. světové války, máme netransformovaný frazeologismus **нечист на руку**, kterým označujeme člověka nepoctivého a nečestného (Нечист на руку. Академик. Dostupné z: <http://phraseology.academic.ru>). Avšak frazeologický obrat **курица яйцо не снесёт** je strukturně sémantickou transformací, konkrétně se jedná o autorský aforismus, je velmi složité určit, ze kterého frazeologického obratu autor článku vycházel.

*Вот тут-то и возникает вопрос: а не пора ли России в условиях краха имиджа Америки занять более весомое положение в арабском мире? Пожалуй, над этим стоит задуматься. Китай, **прибравший к рукам** страны-сателлиты СССР в Африке, охотно подтвердит: свято место пусто не бывает. (No 20, 13-19 мая 2015, с. 15)*

Článek, který se zabývá otázkou, proč proamerické státy Arabského východu nenávidí Ameriku, obsahuje obrat **прибравший к рукам**, který lze považovat za transformaci původního **брать в руки** (Stěpanova 2007:653). V článku tedy autor zmiňuje, že Čína si vzala pod svá křídla a má vliv na bývalé africké spojence Sovětského svazu. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci, konkrétně o vnější morfologickou změnu.

*Но «на **всякий пожарный**» власть всё-таки подстраховалась. Госдума ужесточила нормы законодательства, касающиеся правил поведения митингов, борьбы с экстремизмом, влиянием на внутреннюю политику из-за границы и пр. (No 9, 25 февраля - 3 марта 2015, с. 2)*

Autor daného článku mluví o opatření, které zavádí Moskva na popud situace, se kterou se potýkal Kyjev, tedy o svržení vlády. Použil obrat **на всякий пожарный**, což je strukturně sémantická transformace – zúžení struktury frazeologizmu **на всякий пожарный случай** (Stěpanova 2007:708). Vidíme tedy, že se jedná o elipsu, kdy autor vypustil poslední komponent původního obratu. Daný obrat se používá pro označení nepředvídatelných potíží, se kterými předem počítáme; pojistka, rezerva. (Tamtéž.)

*В случае серьёзных разоблачений защищать будут не только заявителя, но и его родственников. А чтобы начальству **не пришло в голову** уволить не меру бдительного подчинённого, в законопроекте прописано, что в течение 3 лет трогать его нельзя. (No 9, 25 февраля - 3 марта 2015, с. 7)*

O návrhu nového zákona na potlačení korupce, který dává možnost udávat úředníky z braní úplatků, se dočteme v článku, který obsahuje obrat **не пришло**

в голову, tedy strukturně sémantickou transformaci – vytvoření záporné formy obratu z původní kladné formy *прийти в голову*, zároveň vidíme vnitřní morfologickou změnu. V dané ukázce tedy autor chce vyjádřit, že vládě nepřijde na mysl, nenapadne ji něco (Stěpanova 2007:150).

«Уже напридумали таких законов, что локти кусают. Можно их и сотню написать, но это ведь не дело. И если под моей фамилией не было издано ни одного проекта, это не значит, что я не работал. Уже не говорю о том, что участвовал в доработках проектов, кому-то что-то подсказывал. По-рабочему говоря, прыгать кому-то на хвост не собираюсь», - отрезал депутат Омельченко. (No 23, 3-9 июня 2015, с. 12)

Článek, ve kterém poslanec Omelčenko uvádí informaci, že státní úředníci budou muset přiznávat své příjmy, se vyskytují dva frazeologizmy a to: *локти кусают* a *прыгать кому-то на хвост*. Obrat *локти кусают* vyjadřuje lítost nad něčím beznadějně ztraceným nebo mít zlost z vlastní chyby (Stěpanova 2007:375). Jedná se o strukturně sémantickou transformaci, konkrétně o vnitřní morfologickou změnu. Frazeologický obrat *прыгать кому-то на хвост* transformován není.

Со своей стороны и Россия была вынуждена предпринять ответные шаги. Запад в полной мере ощутил «эффект бумеранга» от своей политики. (No 22, 27 мая - 2 июня 2015, с. 8)

V uvedené ukázce z článku, ve kterém se autor zamýšlí nad tím, zda sankce přinesly Rusku užitek, nebo jsou spíš pro Rusko zkázou, vidíme obrat *предпринять ответные шаги*, který je strukturně sémantickou transformací – jedná se o změnu vnitřní morfologickou, okazionální obrat, založený na změně kategoriálního významu obratu. Vycházíme přitom z frazeologizmu *делать ответный ход*. Rusko tedy bylo donuceno určitým způsobem udělat odvetný krok, reagovat na rozhodnutí Západu. (Stěpanova 2007:817).

Но были и реальные прорывы: в образовании, в науке, в промышленном развитии, в культуре, в освоении глухих углов России. (No 17, 22-28 апреля 2015, с. 16)

Autor v daném článku mluví o politice a tom, kdo kazí obraz Ruska, a zvýrazněným obratem poukazuje na zapadlé kouty Ruska, tedy na ty územní části Ruska, které běžně v politice nemají významnou roli (Глухой угол. Академик. Dostupné z: <http://phraseology.academic.ru>). V daném případě se jedná o strukturně sémantickou transformaci, změnu vnitřně morfologickou.

Вести переговоры с президентами и премьерами – это воду в ступе толочь. Я обратился напрямую к американскому народу. «Американцы» - сказал я. – Большинство из вас ещё недавно знать не знали, ведать не ведали о существовании Крыма. (No 23, 3 – 9 июня 2015, с. 5).

Komentář politické situace v Rusku založený na snu autora článku obsahuje dva frazeologické obraty. Transformovaným je obrat *знать не знали, ведать не ведали*. Srovnáme-li daný obrat s frazeologizmem *ведать не ведают*, docházíme k názoru, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – okazionální frazeologický obrat, vytvořený podle strukturně sémantického vzoru synonymických obratů (Stěpanova 2007:63). Zároveň zde vidíme vnitřní morfologickou změnu. Autor tedy zmiňuje, že rozhovory s prezidenty a premiéry jsou ztrátou času, takže se zeptal přímo amerického národu, že někteří ještě nedávno vůbec netušili o existenci Krymu.

2.2.2 Kulturní rubrika (Аргументы и факты)

*«Она называла себя помещицей, имея в виду стремление и умение работать в её деревенском доме, к обустройству которого **прикладывала** не только душу, но и **руки**.»* (Аркадий Инин) (No 20, 13 – 19 мая 2015, с. 39)

Článek o herečce Natalii Gundarevoj obsahuje transformovaný obrat *прикладывала руки*. Daný obrat vychází z frazeologizmu *прикладывать руки*, jedná se o strukturně sémantickou transformaci – vnitřní morfologickou změnu a distanční rozložení komponentů obratu.

«Когда мне предложили сорвать бюстгальтер и бросить его на пол, я дрожала как осиновый листок! И помог мне в этой ситуации Юрий Никулин.» (No 20, 13 – 19 мая 2015, с. 42)

Článek o herečce Světlaně Světličnoj obsahuje její vzpomínku, ve které herečka použila frazeologický obrat *дрожала как осиновый листок*. Daný obrat je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnu) obratu *дрожать как осиновый листок*, a to kvůli užití obratu v minulém čase. Herečka vzpomíná na natáčení filmu, když se při natáčení určité scény třásla kvůli strachu a studu.

У него было подлинное дарование, божий дар. Он учился на ходу... (Василий Ливанов) (No 13, 25-31 марта 2015, с. 39)

Autor článku o herci Inokejtiji Smoktunovském v úseku, kdy mluví o jeho talentu, užil dva frazeologické obraty – *божий дар* a *учился на ходу*. Frazeologismus *божий дар* považujeme za strukturně sémantickou transformaci, kdy se v obratu *дар божий* změnilo rozložení komponentů (tj. syntaktická inverze). Tento obrat L. Stěpanova ve svém slovníku vysvětluje jako: „1. Talent, darování toho, co má člověk od přírody. 2. Někde nejdražší, milovaný“ (Stěpanova 2007:175). V naší ukázce je tedy zřetelné, že se jedná o 1. význam, tedy, že měl herec talent od přírody. Dále autor zmiňuje, že se herec učil za pochodu, tedy *учился на ходу*, což znamená, že se učil, i když se zároveň zbýval jinými činnostmi (Stěpanova 2007:818). Ve srovnání s obratem *делать на ходу* vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci, vnitřně morfologickou změnu.

Лидер группы «Ленинград» Сергей Шнуров в соцсети Instagram выступил с инициативой запретить продажу алкоголя и наркотиков людям без высшего образования. «Один закон убивает сто зайцев»,- уверен Шнур. (No 13, 25–31 марта 2015, с. 39)

V článku o názoru Šnurova na prodej alkoholu a drog je použit frazeologický obrat *один закон убивает сто зайцев*. Daný obrat podle našeho názoru vychází

z frazeologizmu *убить двух зайцев одним выстрелом* (tzn. mít předpokládaný úspěch, dobýt se svého, zrealizovat hned dva plány (Stěpanova 2007:262). Podle našeho názoru se jedná o okazionální frazeologický obrat, vytvořený podle strukturně sémantického vzoru synonymického obratu.

2.2.3 *Sportovní rubrika (Аргументы и факты)*

Естественно, такая балерина не устраивала советских чиновников от культуры: за бунтарский дух Плисецкая не раз получала «по шапке». (No 19, 6 – 12 мая 2015, с. 3)

Článek o Maje Plisecké obsahuje frazeologismus *получала «по шапке»*. Jelikož je daný obrat užit v minulém čase, jedná se o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu *получить по шапке*. Autor mluví o tom, že za své chování M. Plisecká byla často přísně pokárána (Stěpanova 2007:851).

Но очень хотелось к чемпионату мира-2018 получить тренера с именем. Спешили – а вдруг уведут: «Мы, уважаемый Фабио, в вас так верим, что готовы на все ваши условия». И Фабио не растерялся. Контракт получился «в одни ворота». (No 20, 13-19 мая 2015, с. 45)

Článek, ve kterém se mluví o klíčových osobnostech fotbalového šampionátu v roce 2018, obsahuje obrat *получился в одни ворота*, který lze považovat za strukturně sémantickou transformaci, rozšíření struktury obratu. Tímto autor poukazuje na fakt, že zmiňovaná smlouva je výhodná pouze pro jednu ze smluvních stran (Stěpanova 2007:98).

Конечно, Толстых как глава РФС должен нести ответственность за происходящее в футболе. Но меня поразили цинизм, с которым на него повесили всех собак. Начиная от долгов РФС, которые Толстых достались

от предшествования (С. Фурсенко. – Ред.), и заканчивая контрактом Капелло. (No 23, 3-9 июня 2015, с. 46)

Komentář fotbalové sezóny 2014/2015 obsahuje frazeologický obrat **повесили всех собак**. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu **повесить всех собак**, který znamená: pomlouvat někoho, obviňovat někoho z něčeho bez důkazů (Stěpanova 2007:715).

2.3 TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLGIZMY V NOVINÁCH СОБЕСЕДНИК

2.3.1 *Politická rubrika (Собеседник)*

Новость не в том, что Путина не зовут на встречу G7 в Баварии: это было ясно давно и предсказуемо в рамках системы Back to the Hybrid USSR. Которая наряду с гибридной цензурой, гибридным застоём и гибридными репрессиями подразумевает гибридную экспансию и столь же гибридный изоляционизм. То есть в гробу он видал вашу «семерку»! Рыдать нет никаких оснований. (No19, 27 мая – 2 июня 2015, с. 4)

V ukázce z článku informujícím o schůzce G8 vidíme obrat **в гробу он видал**, tedy strukturně sémantickou transformaci obratu **видал в гробу**. Konkrétně jde o rozšíření komponentů obratu a syntaktickou inverzi. Tímto obratem se autor obrací k členům G8 a vyjadřuje tím, že prezidentu Putinovi může být celá G8 ukradená (Stěpanova 2007:167).

Маша Распутина воспела Владимира Путина. Клип на композицию, посвященную «другу нашему президенту», который «поднял страну с колен», появился на официальном сайте певицы. (No16, 29 апреля – 5 мая 2015, с. 3)

V rozhovoru se skladatelem Iljou Reznikem, který stojí za textem písně obhajující prezidenta Putina autor použil obrat **поднял страну с колен**. Jelikož jsme

ve slovnících, které jsme při analýze využívali, daný obrat nenalezli, považujeme jej za okazionální frazeologický obrat, vytvořený ve výsledku strukturně sémantické analogie podle kontrastu ve srovnání s obratem *ставить на ноги*, který v našem případě označuje situaci, kdy něco dostaneme téměř z bodu nula, ze zlé situace, dodáme něčemu sílu (Stěpanova 2007:459).

На тебе сошелся клином, президент. (№7, 25 февраля – 3 марта 2015, с. 4)

Titulek článku, který mluví o filmu, přesněji dokumentu o patnácti letech V. Putina v čele Ruské federace. Autor zde použil frazeologický obrat *сошелся клином*, tedy strukturně sémantickou (změna kladného obratu na záporný a zároveň syntaktickou inverzi) transformaci obratu *свет клином не сошёлся*. Autor se tedy snaží upoutat čtenářovu pozornost titulkem, kterým říká, že V. Putin je jedinou osobou, kterou Rusové mohou volit do čela svého státu (Stěpanova 2007:672).

Путина выставили героем-победителем. Не утруждаясь доказательствами, произнесением всей правды, представлением другой стороны... То и дело ловила себя на мысли: какой год на дворе? 2015-ый или застойный 1975-й? (№ 7, 25 февраля – 3 марта 2015, с. 4)

Podtitulek stejného článku (viz výše) obsahuje frazeologismus *ловила себя на мысли*, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu *ловить себя на мысли* (tzn. nečekaně se utvrzovat, zjistit něco o sobě, najednou si uvědomit vlastní názory) (Stěpanova 2007:420).

Вице-премьер Дворкович на днях поручил Минэкономразвития, Сбербанку и регионам по оказанию им внебюджетной поддержки. Напрягли сразу несколько ведомств, включая Роспотребнадзор и даже МЧС (какая Хакасия!). Минсельхоз уже отпартовал: взяли под козырек. (№7, 25 февраля – 3 марта 2015, с. 5)

V článku o tom, jak vláda RF nyní dává všechny své síly na podporu fastfooda Michalkova a Končalovského, se nachází frazeologický obrat **взяли под козырек**. Daný obrat je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu **взять под козырёк** (tzn. poslouchat někoho bez výhrad, být připraven něco udělat, splnit něčí příkaz, nařízení) (Stěpanova 2007:318).

2.3.2 *Kulturní rubrika (Собеседник)*

«Лишь лет в 35 наконец полюбила себя, избавилась от комплексов, живу в ладах с собой. Осознала вечные истины: жизнь слишком коротка, чтобы тратить ее на неприятную работу и неприятных людей. Иногда, чтобы сделать шаг вперед, надо сделать шаг назад – потому что некоторые двери открываются на тебя...» (No18, 20-26 мая 2015, с. 17)

Daná ukázka z rozhovoru s Kseňou Striž je její odpovědí, ve které herečka využila hned tři frazeologických obrátů pro obohacení své řeči. Transformovanými jsou obraty **шаг назад** a **двери открываются**. Obratem **шаг назад** navazuje herečka na předchozí obrat **шаг вперед**. Tím nám herečka říká, že abychom se mohli rozvíjet, musíme se občas v životě i vrátit, udělat jeden krok zpět, a poté se můžeme rozvíjet dál a podle jejího názoru tudíž i více (Stěpanova 2007:849). V daném případě můžeme mluvit o strukturně sémantické transformaci, konkrétně o okazionálním obratu, vytvořeném ve výsledku strukturně sémantické analogie podle kontrastu. Dále herečka zmiňuje, že občas se dveře otevírají ne přímo pro tebe, tedy, že se nabízí možnosti, které jsou ale určeny pouze konkrétním osobám, ne však tobě (Stěpanova 2007:179). Zde herečka využila obratu **двери открываются**, který je strukturně sémantickou transformací (změnu ve složení obratu a vnitřní morfologickou změnu) obratu **открыть дверь**.

«Постоянно работаем, чтоб выжить. Как ломовые лошади. Не приучены к удовольствиям.» (No18, 20-26 мая 2015, с. 17)

Daná ukázka pochází ze stejného rozhovoru s herečkou K. Striž (viz výše), nyní máme před sebou odpověď herečky na otázku, zda se nyní soustředí pouze na sebe

a dělá, co jí baví. Ve své odpovědi K. Striž opět obohacuje svoji řeč frazeologickým obratem. Jedná se o frazeologizmus *работаем как ломовые лошади*, který je zde navíc rozdělen do dvou vět. Jedná se tedy o strukturně sémantickou transformaci – vnitřní morfologickou změnu a zároveň o distanční rozložení komponentů obratu. Tyto transformace vychází z obratu *работать как ломовая лошадь*, který označuje velmi těžkou a namáhavou práci (Stěpanova 2007:377).

«Работы должно быть в меру, даже самой любимой. А кризис мне не страшен. Во-первых, живу одна и нет высоких запросов. А во-вторых, бывали всякие времена – и без копейки сидела.» (No18, 20-26 мая 2015, с. 17)

Stále zůstáváme u rozhovoru s herečkou K. Striž i u odpovědi na stejnou otázku, tedy zda se herečka nyní soustředí sama na sebe a dělá co jí baví. Ve své odpovědi, pouze o několik řádků níže herečka opět využívá frazeologického obratu. V části odpovědi, kde herečka zmiňuje svoji minulost a mluví o době, kdy neměla žádné peníze, užila obrat *без копейки сидела*. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci (syntaktickou inverzi, vnitřní morfologickou změnu a změnu lexiko-sémantické spojitosti) obratu *быть без копейки* (Stěpanova 2007:329).

После его выступления Жириновский и сам Макаревич синхронно покинули чтения, разойдясь как в море корабли. (No18, 20-26 мая 2015, с. 18)

V Moskevském GUMu se četly články na téma „Vítězství“. O této akci informuje čtenáře článek, který zároveň obsahuje frazeologizmus *разойдясь как в море корабли*. Tento frazeologizmus autor použil v části, ve kterém mluvil o účasti Žirinovského a Makaroviče na zmiňované události. Oba politikové se po akci rozešli a už se nevrátili (Stěpanova 2007:413). Obrat *разойдясь как в море корабли* je strukturně sémantickou transformací (vnější morfologickou změnou) obratu *разойтись как в море корабли*.

2.3.3 Sportovní rubrika (Собеседник)

«Документ никто не видел, но многое из того, что мы знаем, говорит о том, что это контракт «в одни ворота». (No7, 25 февраля – 3 марта 2015, с. 21)

Tato ukázka je reakcí Abramova na smlouvu s Capellem (bývalý fotbalový hráč, nyní trenér), ve své reakci Abramov použil transformovaný frazeologismus **в одни ворота**. Stejnou transformaci jsme komentovali na str. 39, ve sportovní rubrice *Аргументы и факты*. Jednalo se o stejnou situaci, kdy se ve sportu, konkrétně fotbalu mluvilo o smlouvě s určitým hráčem a smlouva nakonec byla výhodná pouze pro jednu stranu.

2.4 TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V NOVINÁCH ИЗВЕСТИЯ

2.4.1 Politická rubrika (Известия)

*Как пояснил «Известиям» источник в СПЧ, сейчас решили **пойти другим путём** и дать в законе чёткое определение социально ориентированным о общественно значимым НКО.* (No 94, 28 мая 2015, с. 02)

Článek, který informuje o změně zákona o neziskových organizacích obsahuje frazeologický obrat **пойти другим путём**, který vychází z obratu **пойти своим путём** (Stěpanova 2007:611). V tomto případě se jedná o transformaci strukturně sémantickou, podle našeho názoru se jedná o okazionální frazeologický obrat, založený na situační konverzi. Autor tímto obratem vyjadřuje, že zákonodárci budou jednat jiným způsobem než dříve.

*«Это долгосрочная стратегия, инвестиция в будущее. А кризис рано или поздно закончится. Этот кризис как раз и надо использовать, чтобы **сделать следующий шаг**, - указал директор Института мировой экономики и политики при Фонде первого президента Казахстана Султан Акимбеков.»* (Султан Акимбеков) (No 99, 4 июня 2015, с. 02)

Autor článku, který mluví o euroasijské ekonomické integraci, cituje ředitele Institutu světové ekonomiky a politiky, S. Akimbekova, který použil frazeologický obrat *сделать следующий шаг*. Jedná se o okazionální obrat, založený na změně kategoriálního významu obratu, tedy o strukturně sémantickou transformaci obratu *сделать первый шаг* (Сделать первый шаг. Академик. Dostupné z: <http://phraseology.academic.ru>), tedy udělat první krok. Ve zmíněné citaci je užit transformovaný obrat ve významu, udělat další krok, tzn. postupovat nějak dále.

Иностранцы не знают специфики постсоветской переходной экономики Украины, не понимают, где можно, а где нельзя применять рецепты из западных учебников, или излишне полагаются на набивший уже всем оскомину «грузинский опыт». Часто, войдя во вкус, они начинают «ломать дрова». Но в правительстве закрывают на это глаза до тех пор, пока иностранцы ходят по телеэфирам и не посягают на реальные полномочия. (No 89, 21 мая 2015, с. 06)

O množství cizinců v ukrajinské vládě nás informuje autor článku, ve kterém použil hned dva transformované obraty v jedné větě, která je tedy značně expresivně zesílena. V případě obratu *войдя во вкус* jde o strukturně sémantickou (vnější morfologickou změnou) transformaci obratu *войти во вкус* (Stěpanova 2007:82). Frazeologizmus *ломать дрова* prošel podle našeho nározu rovněž vnější morfologickou změnou, jedná se tak o strukturně sémantickou transformaci. Vychází z obratu *наломать дрова* (Stěpanova 2007:209). Jak bylo zmíněno, celá věta je silně expresivní a autor v ní vyjadřuje, že často v momentě, kdy začínají zmiňovaní cizinci být oblíbení, dělají hodně chyb a nepřemýšlí na svém i rozhodnutími.

Разработчики же законопроекта о введении туристического сбора считают, что все эти объяснения «высосаны из пальца». (No 85, 15 мая 2015, с. 01)

V ukázce z článku, který o informuje o zavedení turistické daně, nacházíme obrat *высосаны из пальца*, který vychází z nezměněného obratu *высосать из пальца*, tedy objasnění zákona není dostatečně podloženo, je vycucané z prstu (Stěpanova 2007:505).

Autor použil strukturně sémantickou transformaci, konkrétně vnější morfologickou změnu.

Сейчас, когда над «Турецким потоком» возникла угроза из-за волнений в Македонии, самое время подумать об этом. Иначе создается впечатление, что Россия просто «закусила удила» и рвется в бой, уже ни о чем не размышляя, - сбить бы газ и наказать строптивцев. (No 90, 22 мая 2015, с. 06)

Článek o protestech v Makedonii a o spojení se s Tureckem obsahuje obrat *закусила удила*. Daný obrat je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu *закусить удила* (činit něco bez rozmyslu, jít si tvrdě za svým cíle, přičemž nebrat do úvahy žádného okolnosti) (Stěpanova 2007:785).

2.4.2 Kulturní rubrika (Известия)

25-ый, юбилейный, «Кинотавр» прошел в июне 2014-го, в октябре начался кризис, и вопрос, будет ли следующий, повис в воздухе. (No 102, 9 июня 2015, с. 07)

V kulturní rubrice uvedeného tisku, konkrétněji v článku o ruském filmovém festivalu se vyskytuje pouze jeden příklad transformovaného frazeologického obratu, a to *повис в воздухе*, který vychází z obratu *висеть в воздухе*. Autor uvádí, že ještě není rozhodnuto a není tedy jisté, zda se bude konat další ročník tohoto festivalu (Stěpanova 2007:90). V našem případě se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnější, ale i vnitřní morfologickou změnu).

2.4.3 Sportovní rubrika (Известия)

«Сразу бросался в глаза его огромный потенциал. Мы были очень близки к тому, чтобы подписать с ним контракт. Сам Веллитон тоже был не против.» (Путер Одемвингие) (No 25, 13 февраля 2015, с. 08)

V článku o třetí snaze moskevského fotbalového klubu „Lokomotiv“ koupit hráče Vellitona se nachází frazeologický obrat *бросался в глаза*. Ve srovnání s obratem *броситься в глаза* vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu). Potenciál zmíněného hráče byl tedy hned viditelný a jasný (Stěpanova 2007:132).

И вот он, гром среди ясного цюрихского неба. Часы показывали шесть утра, когда полиция начала аресты высокопоставленных функционеров ФИФА. (No 94, 28 мая 2015, с. 06)

V uvedené ukázce autor rozšířil frazeologický obrat *гром среди ясного неба* pomocí komponentu *цюрихского*, čímž poukazuje na to, že zatýkání funkcionářů FIFA v Curychu bylo neočekávanou událostí (Stěpanova 2007:167). Jde tedy o příklad strukturně sémantické transformace, ve které se rozšířila struktura obratu o komponent *цюрихского*.

Бывшие футболисты краснобелых были шокированы случившимся, но в большей степени их интересовало, будет ли польза от такого кардинального шага владельца клуба и в руки кого из профессионалов он передаст бразды правления командой. (No 90, 22 мая 2015, с. 08)

Článek informující o majiteli Spartaku, který oznámil odstoupení z rady ředitelů, obsahuje tři frazeologizmy, z toho dva jsou transformované: *кардинального шага* a *передает бразды правления*. *Кардинальный шаг* ve srovnání s obratem *решающий шаг* (označuje obzvláště důležité rozhodnutí (Stěpanova 2007:849) je strukturně sémantickou transformací (změnou ve složení komponentů obratu). Obratem *передает бразды правления* autor rozšířil výchozí obrat *бразды правления* (tedy iniciativu, vládu, vedení (Stěpanova 2007:44) *передает*, lze tedy jednoznačně říci, že jde o strukturně sémantickou transformaci – rozšíření struktury obratu o komponent *передает*.

2.5 TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V LIDOVÝCH NOVINÁCH

2.5.1 Politická rubrika (Lidové noviny)

Ke cti úřadů a odcházejícího koordinátora je třeba říct, že za rok 2016 se česká státní správa přece jen trošku zlepšila. Spíše se tedy odlepila ode dna: ze sedmadvacátého místa v počtu uživatelů online služeb státu jsme se dostali na místo šestadvacáté. (No 57, 8. března 2017, str. 8)

V článku o tom, jak český stát zavádí na úřadech technologické možnosti, tedy možnost vyřizování různých dokumentů z domu pomocí počítače, nacházíme frazeologismus *odlepila se ode dna*. Jedná se o transformaci (strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologickou změnu) frazeologismu *odrazit se ode dna*, který označuje člověka psychicky, podnik, stát a jeho hospodářství apod. v hluboké krizi, úpadku apod. a znamená: překonat to nejhorší stadium, projít už jím a začít se pomalu lepší, zotavovat a směřovat k normálnímu stavu (Čermák 2009c:132).

Ve výroku Donalda Trumpa „*Budeme spolupracovat se svými partnery, včetně svých přátel a spojenců v muslimském světě, abychom tohoto hanebného nepřítele smetli z povrchu země.*“ (No 52, 2. března 2017, str. 1) z článku o tom, že Amerika zařadí Irák mezi „hodné“ státy, se objevuje transformovaný frazeologismus *smetli z povrchu země*. F. Čermák ve svém slovníku uvádí frazeologismus *vyhladit / shladit někoho / něco z povrchu zemského / země* a vysvětluje jej následovně: „(čl. nenávistně nebo rozhořčeně ve vztahu k nežádoucímu jevu, nemoci, rozšířenému výtvoru, organizaci, druhu lidí, národu apod., obvykle bojem, násilím:) zcela a všude někoho, něco zničit, beze stopy odstranit“ (Čermák 2009c:595). V daném případě se opět jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologickou změnu.

„Všichni jsou připraveni. Víme, že mohou chodit kontroly. Nikdo **nenechával nic na poslední chvíli**,“ chválí Jan Vu, prodejce elektronických pokladen, které jsou pro nový systém nezbytné. (No 52, 2. března 2017, str. 1)

Ve výroku Jan Vua (z článku o elektronické evidenci tržeb u vietnamských prodejců) nacházíme transformovaný obrat **nenechával nic na poslední chvíli**, který vychází z obratu **přijít / udělat něco na / v poslední chvíli**. Tito prodejci teda nic neodkládali a stihli vše zařídit včas (Čermák 2009c:246). V daném případě je použita strukturně sémantická transformace (okazionální frazeologismus, založený na změně kategoriálního významu obratu, vnitřní morfologická změna a zároveň změna kladné formy obratu na zápornou).

*Příští pondělí bude mít pohřeb Ivo Svoboda, někdejší ministr financí ve vládě Miloše Zemana, který si **odseděl trest** za vytunelování továrny na kočárky.* (No 52, 2. března 2017, str. 2)

V daném článku se vyskytuje frazeologický obrat **odseděl si trest**, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu **odsedět si trest**. Článek mluví od pohřbu Iva Svobody, který absolvoval svůj trest za vytunelování továrny na kočárky (Čermák 2009c:824).

*Druhý místopředseda Stanislav Polčák už mezi **špičky hnutí** neusedne. Sám se rozhodl nekandidovat poté, co Radiožurnál upozornil na jeho e-mailovou komunikaci se zlínským podnikatelem Michalem Redlem.* (No 52, 2. března 2017, str. 3)

Článek informující o volbách nového vedení Starostů a nezávislých a zároveň o S. Polčákovi obsahuje frazeologický obrat **špičky hnutí**, který označuje osoby zaujímající nejvýznamnější postavení ve vládním hnutí. Daný obrat je transformací frazeologického obratu **špičky vládnutí** (Čermák 2009b:350). Autor ve svém článku o volbách nového vedení strany Starostů a nezávislých využil obratu, ve kterém proběhla transformace strukturně sémantická, konkrétně změna ve složení komponentů obratu

a zároveň se podle našeho názoru jedná o okazionální frazeologismus, založený na situační konverzi.

Tvář ODS dostala košem. Miroslava Němcová na Vysočině nepovede stranu do sněmovních voleb. Nepřáli si to její spolustraníci. (No 52, 2. března 2017, str. 4)

Titulek článku, ve kterém se mluví o nezvolení M. Němcové, obsahuje obrat **dostala košem**, který je transformací obratu **dostat košem** (tzn. být odmítnut (Čermák 2009c:303)). V tomto případě se jedná opět o strukturně sémantickou transformaci, přesněji o vnitřní morfologickou transformaci.

Kruh se uzavírá. Když v roce 2014 nastupoval na ministerstvo dopravy Antonín Prachař (ANO), jeho hlavní pozornost se upírala na zákon o liniových stavbách. Ten by měl výrazně urychlit pro stát důležité infrastrukturní projekty. Se zákonem o liniových stavbách nakonec ukončí čtyřletou volební sezonu jeho nástupce ve funkci Dan Ťok (ANO). (No 52, 2. března 2017, str. 5)

Článek informující o návrhu na urychlení prací na silnicích, obsahuje transformovaný obrat **kruh se uzavírá**. Autor nejen že užil strukturně sémantickou transformaci (vnější morfologickou změnu), ale navíc obrat ponechal jako samostatnou větu, tedy jej viditelně vydělil a tím i zvýšil jeho expresivitu. Původní obrat, **uzavřený kruh** je podle Čermáka ukončený děj, na jehož konci došlo k úplnému objasnění (všech jeho složek, okolností apod.) (Čermák 2009b:157). V našem případě tedy autor poukazuje na to, že ještě není vše objasněno, ale teprve dochází k ukončení činnosti.

Andrej Babiš na víkendovém sněmu hnutí ANO upevnil otěže. Už v sobotu byl znovuzvolen předsedou, v tajné volbě získal 195 z 210 hlasů. (No 49, 27. února 2017, str. 2)

Článek o hnutí ANO a pozici A. Babiše před volbami, obsahuje obrat **upevnil otěže**. Považujeme jej za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení

komponentů a vnitřní morfologickou změnu) obratu **přitáhnout někomu uzdu / otěže**, který podle F. Čermáka znamená: zpřísnit někomu dalšími omezeními režim a začít ho víc a přísněji kontrolovat, popř. trestat (Čermák 2009c:846).

*I přes sérii odmítání a opětovných projednávání žaloby dosud nepadl finální verdikt. Nejen v této soudní tahanici trvající více než dvacet let ukazuje brněnský advokát David Zahumenský **nejstinnější stránku** české justice. (No 49, 27. února 2017, str. 5)*

Obrat **nejstinnější stránka**, který se vyskytuje v článku (o soudních tahanicích, které trvají často i déle než dvacet let) považujeme za strukturně sémantickou (vnitřní morfologickou) transformaci obratu **stinná stránka**. Stinná stránka je záporný, nepříznivý, nežádoucí rys nějakého jevu (v časovém průběhu něčeho) nepříznivý úsek (zpravidla v protikladu k jiným, kladným, příznivým) (Čermák 2009b:335).

*Ostatní nizozemské strany voliče unavují mnohostránkovými elaboráty se svými programy, které jen málokdo dokáže prostudovat do konce. Wildersovi stačí pár **výbušných slov**. Má už v tomto směru mnohaletou praxi. (No 49, 27. února 2017, str. 6)*

Článek, který informuje o tom, že populistická Strana pro svobodu Geerta Wilderse odmítá imigraci a zpochybňuje členství země v EU, vede dva týdny před nizozemskými volbami průzkumy, obsahuje frazeologismus **výbušných slov**. Jedná se o transformaci obratu **ostré slovo** nebo **ostrá slova**, který F. Čermák vysvětluje jako pádné, přísné, příkré vyjádření (nesouhlasu, nespokojenosti s někým, s něčím, kritiky někoho, něčeho, výtky, výhrůžky někomu, něčemu apod.) (Čermák 2009b:320). Jde o strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů obratu).

*Žalobci jsou stále **na mušce** politiků. (No 49, 27. února 2017, str. 15)*

Obrat **jsou na mušce** považujeme za transformaci obratu **mít někoho / něco na mušce**, tedy přísně zaměřit, obrátit nebo soustředit svou pozornost a kontrolu na někoho, něco, zvláště ve snaze odhalit nepořádek, chyby, podvod; kriticky napadat

někoho, něco (Čermák 2009c:402). V daném případě se jedná o transformaci strukturně sémantickou – změnu ve složení komponentů obratu.

„Před rokem 1989 byla prokuratura kotvou totalitního režimu, mnohem více než soudy. Šla z ní hrůza,“ řekl Josef Baxa, předseda Nejvyššího správního soudu a dříve dlouholetý trestní soudce. (No 49, 27. února 2017, str. 15)

Výrok J. Baxy obsahuje změněnou formu obratu *pouštět / pustit hrůzu na* (tj. zastrašovat, strašit nebo snažit se zastrašit někoho a přinutit ho tak k poslušnosti, pracovitosti, podřízení se apod.; postrašit a zkrotit někoho (Čermák 2009c:220). Podle Baxy se tedy prokuratura v uvedené době snažila zastrašovat obžalované. Zde se jedná o příklad strukturně sémantické transformace (vnitřní morfologické i syntaktické změny, a taktéž změny ve složení komponentů obratu).

„Reforma zůstala sotva na půl cesty, protože ministr vnitra Gross nezvládl reorganizovat policii,“ dodal. (Josef Braxa) (No 49, 27. února 2017, str. 15)

V článku který zmiňujeme výše se dále nachází i frazeologický obrat *zůstala na půl cesty*, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu *zůstat na poloviční cestě*. Tento obrat F. Čermák vysvětluje jako: být nedůsledný a nepokračovat do konce; neprovést, neudělat, nedokončit něco úplně nebo to udělat polovičatě a zastavit se uprostřed (Čermák 2009c:84).

Podle informací LN to byla právě ona, kdo od počátku do Súdánu osobně jezdil a připravoval půdu pro Jaškovo propuštění. (No 50, 28. února 2017, str. 2)

Článek, který informuje o tom, že delegace dvou zástupců české diplomacie letělo do Súdánu pro Petra Jaška, obsahuje frazeologismus *připravoval půdu*. Daný frazeologismus je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu *připravovat půdu pro něco*. Autor mluví o tom, že jeden z členů delegace už

od začátku budoval vhodnou atmosféru pro uskutečnění Jaškovy přepravy (Čermák 2009c:652).

*V podobném **duchu** se předtím vyjádřil i ministr pro brexit David Davis. Uvedl, že jeho země **nezavře dveře** pro pracovní síly z Evropské unie okamžitě. (No 50, 28. února 2017, str. 7)*

V článku informujícím o tom, že Londýn omezí volný pohyb dříve, vidíme dva frazeologické obraty, z nichž obrat **nezavře dveře** je transformací obratu **zavřít dveře někomu, někam** (znemožnit volný přístup někam, k něčemu, omezená možnost něco činit, jednat, rozhodovat se (Čechová M. Prostorové motivy ve frazémeh. Naše řeč. [online]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7942#_ftnref1). Podle našeho názoru se jedná o strukturně sémantickou transformaci (změna kladné formy obratu na zápornou).

*Přesto **sehrál roli**, kterou obvykle označujeme souslovím o užitečném chlapíkovi se sníženým intelektem. (No 50, 28. února 2017, str. 10)*

V článku o turecké prezidentu Reccepu Tayyipovi Erdoganovi a jeho kampani před referendem o větším dílu pravomoci v bezpečnostních otázkách se nachází transformovaný frazeologický obrat **sehrál roli**. Ve srovnání s obratem **sehrál roli** se jedná o strukturně sémantickou transformaci – vnitřní morfologickou změnu. Daný obrat znamená: mít zřetelný, popř. výrazný, nepochybný vliv (na něco); účastnit se něčeho, fungovat při tom zasáhnout do toho, ovlivnit to nebo přispět k tomu (Čermák 2009c:671).

*Jenže všimněte si, že když dnes budete chtít tvrdit něco takového, můžete si **v očích** určité části společnosti rovnou **napsat na čelo**, že jste zastávce bílé nadřazenosti a pro někoho rovnou **jakýsi fašista**. (No 50, 28. února 2017, str. 10)*

V článku o západních hodnotách opět vidíme dva frazeologizmy, z nichž je jeden transformovaný. Obrat **napsat na čelo** je strukturně sémantickou (vnější syntaktickou změnou) transformací **obratu mít něco / to napsáno na čele**. Tímto obratem autor ironicky vyjadřuje, že dané tvrzení je natolik silné, že není vhodné jej výrazně projevovat (Mokienko, Wurm 2002:76).

Rusko je především režim bývalých aparátčků KGB, ale lidé jako Bannon slyší na to, že Kreml dnes sází na konzervatismus, ortodoxní duchovno a boj proti d'áblovi v podobě feministek a homosexuálů. (No 50, 28. února 2017, str. 10)

V tomtéž článku (viz výše) je transformovaným druhý obrat, tedy **boj proti d'áblovi**, který podle našeho názoru vychází z obratu **bojovat s d'áblem** (tzn. bojovat proti (zlému) nepříteli (Čermák 2009c:159). V daném případě můžeme mluvit o strukturně sémantické (vnější syntaktické) transformaci.

Klučka sehrál jen roli prostředníka, jemuž podklady sepsalo rovnou ministerstvo vnitra. Místo toho, aby své návrhy předložilo ostatním resortům k připomínkování, rozhodlo se nabourat se do právě schvalované novely zákona ve sněmovně zadními vrátky. (No 51, 1. března 2017, str. 1)

V článku o tom, jak Ministerstvo vnitra rozděljuje rodiny cizinců a práce migrantů bude důležitější než výchova dětí, což navrhuje Chovancův úřad, se nachází dva frazeologizmy: **sehrál roli prostředníka** a **zadními vrátky**. Frazeologický obrat **sehrál roli prostředníka** je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou a rozšířením struktury) obratu **sehrál roli** (Čermák 2009c:671). Druhý frazeologický obrat transformován není.

Lukašenko se proto obrací tváří k Evropě. I to je důvod, pro policie proti protestujícím tvrdě nezasáhla. (51, 1. března 2017, str. 7)

Autor článku, ve kterém informuje o zavedení daně z příživnictví v Bělorusku, použil transformovaný obrat *se obrací tváří*. Pokud tento obrat srovnáme s frazeologismem *odvrátit od něčeho / někoho svou tvář*, vidíme, že je změněn pomocí strukturně sémantické transformace (vnitřní syntaktické změny). Autor konstatuje, že Lukašenko přestává být příznivý k Rusku a naopak začíná utužovat vztahy s Evropou.

Divočinu přitom na Šumavě vyrobili za čtyřicet let komunisté, kteří původní obyvatele vyhnali, města i vesnice srovnali se zemí, spustili železnou oponu proti vlastním lidem a udělali z velké části Šumavy vojenskou střelnici. (No 51, 1. března 2017, str. 11)

Článek o divočině na Šumavě jako nástroji totality obsahuje frazeologický obrat *srovnali se zemí*. Ve srovnání s obratem *srovnat něco se zemí* se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu obratu) a vysvětluje se jako rozbít něco, rozbořit a zničit něco úplně, do základů; nenechat nic stát (Čermák 2009c:944).

Tajné služby v pozoru. Kvůli velvyslanci KLLDR. (No 55, 6. března 2017, str. 1)

Autor článku, který rozebírá situaci, kdy po vraždě nevlastního bratra severokorejského diktátora může být ohrožen i ambasador v Praze, použil transformovaný obrat *v pozoru*. Podle našeho názoru se jedná o strukturně sémantickou (rozšíření struktury obratu a vnější syntaktickou) změnu frazeologizmu *dát / dávat (si) pozor na něco / na někoho*, který F. Čermák vysvětluje jako: „hlídat něco, někoho (a být připravený včas zakročit nebo se bránit)“ (Čermák 2009c:598).

Jde třeba o to, že doplatky, poplatky nebo doměrky se uhradí přes internet, aniž by člověk musel se složenkou na poštu a trávit odpoledne šnečím posouváním se ve frontě. (No 55, 6. března 2017, str. 2)

Státní správa dostane příkaz, ať si vyměňuje informace a nenutí občany vyplňovat stále stejná data. O této novince informuje článek, ve kterém se nachází frazeologický

obrat **šnečím posouváním**. Ten je strukturně sémantickou transformací, přesněji okazionálním frazeologickým obratem, vytvořeným podle strukturně sémantického vzoru synonymických obratu **hlemýždí krok** (tj. velmi pomalý pohyb (vpřed), zvláště pomalá chůze člověka (Čermák 2009b:155). Autor tedy píše o tom, že už lidé nebudou muset na úřadech stát v řadách, které se posouvají jen velmi pomalu.

*Brusel trvá na tom, že vzájemná obchodní výměna **nabere vyšší obrátky**, když si veřejná správa osvojí to, co už byznys dlouho dělá – začne si u zakázek fakturovat elektronicky a ušetří naše lesy tím, že si odpustí tisknutí.* (No 55, 6. března 2017, str. 2)

Ve stejném článku (viz výše) dále autor použil transformovaný obrat **nabere vyšší obrátky**, který je strukturně sémantickou změnou (rozšířením struktury obratu a vnitřní morfologickou změnou) obratu **nabírat obrátky / na obrátkách** (tzn. začít se zrychlovat, intenzivnět; začínat probíhat rychle; být stále intenzivnější a prudší (Čermák 2009c:482).

*Velvyslanec Kim Pchjong-il **byl** kvůli tomu v září **na koberečku** v Černínském paláci. Postup své země musel vysvětlovat náměstkovi ministra zahraničí Ivu Šrámkovi.* (No 55, 6. března 2017, str. 3)

V článku, který opět řeší situaci ohledně tajných služeb a velvyslanci Kim Pchjong-ilovi, se nachází frazeologický obrat **byl na koberečku**. Srovnáme-li daný obrat s frazeologismem **být na koberečku**, vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) a distanční rozložení komponentů obratu. Autor uvádí, že velvyslanec byl napomenut (Čermák 2009c:285).

*Vypadá to, jako by měl nový americký prezident ze svého předchůdce strach. V poslední době totiž **nenechává** Donald Trump na Baracku Obamovi **nit suchou**. Naposledy zaútočil v sobotu, když Obamu obvinil, že ho během předvolební kampaně nechal odposlouchávat.* (No 55, 6. března 2017, str. 6)

V daném článku se vyskytuje frazeologický obrat *nenechává nit suchou*. Ve srovnání s obratem *nenechat na někom nitky dobré* se jedná o strukturně sémantickou transformaci – vnitřní morfologickou změnu, změnu ve složení komponentů a distanční rozložení komponentů obratu. Autor zmiňuje, že Donald Trump v poslední době očerňuje a neušetří žádnou zásluhu nebo dobrou stránku Baracka Obamy.

V rozhovoru pro Welt am Sonntag rakouský kancléř Christian Kern řekl, že Evropská unie má zakázat kampaně tureckým politikům. To je zatím poslední kamínek do mozaiky. (No 55, 6. března 2017, str. 10)

Článek o vedení tureckých kampaní na území EU obsahuje transformovaný obrat *poslední kamínek do mozaiky*. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci (rozšíření struktury obratu a změna lexiko-sémantické spojitosti) obratu *kamínek mozaiky do něčeho* (tedy první, další nebo poslední část, zlomek, kousek informace apod. umožňující postupně a trpělivě skládat celkový obraz a vytvořit si plnou a správnou představu nebo zjistit pravdu (Čermák 2009b:132).

Co však nejsem schopen ani pochopit ani tolerovat, je měření dvojím metrem. Rasisté mohou být jen běloši? Šovinisté mohou být jen Evropané? Urážet jiné náboženství nesmějí jen křesťané? (No 55, 6. března 2017, str. 11)

Obrat *měření dvojím metrem* se vyskytuje v článku, který informuje o tom, že na Slovensku obvinili ženu z blasfemie a naši „zastánci svobody slova“ mlčí. Daný frazeologismus je strukturně sémantickou změnou (rozšířením struktury obratu a vnitřní syntaktickou změnou) obratu *dvoji / různý loket / metr*. Podle F. Čermáka se jedná o rozdílné měřítko při posuzování (stejných, obdobných) jevů, případů, osob s nimi souvisících apod., rozdílné jejich hodnocení, založené zpravidla na předpojatosti, zaujatosti (Čermák 2009b:170).

2.5.2 Kulturní rubrika (Lidové noviny)

*Dokonce ani ta slepice, která Mišíkovi upíjí ze sklenice pivo, **nespadla úplně z nebe**, má své jisté odůvodnění v Kuřeti v hodinkách, slavném albu, které Mišík nahrál roku 1972 s kapelou Flamengo a na které ve filmu samozřejmě také přijde řeč. (No 58, 9. března 2017, str. 11)*

Frazeologický obrat **nespadla z nebe** je transformací frazeologizmu **spadnout z nebe** (tj. velmi vítaná, prospěšná věc, změna, událost, dar apod. v kontextu obtížné situace někoho:) objevit se zcela náhle, znenadání, popř. bez důvodu (Čermák 2009c:423). Nalezneme jej v článku, který rozebírá dokument o jubileu zpěváka V. Mišíka. V daném případě se jedná o jednoznačnou změnu, kdy autor změnil kladnou formu obratu na zápornou, zároveň je zde i vnitřní morfologická změna.

*No a pak se za kultovním písničkářem, pro mnohé posluchače spolu s Karlem Krylem a Vladimírem Mertou největší hvězdou českého písničkářství, **zavřela voda**. (No 52, 2. března 2017, str. 9)*

Autor článku, který dává informaci o zrušených koncertech Vlastimila Třešňáka a náplastech pro posluchače v podobě nového alba Konvolut, použil frazeologismus **se za kým zavřela voda**, který považujeme za transformaci obratu **zmizel / ztratil se jako by se nad ním voda zavřela / jako když se nad ním voda zavře**. Tento obrat označuje člověka, nevysvětlitelně, náhle zmizel, odešel, nedává o sobě žádné zprávy a nikdo neví, zda ještě vůbec žije, kde je a co dělá (Čermák 2009a:390). Autor strukturně sémantickou transformací (zúžením struktury) obratu tedy uvádí, že se jistou dobu o K. Krylovi a V. Mertovi nic nevědělo.

*Zcela marginálním totiž zůstalo ústřední zpravodajské téma, totiž jak se v čase měnilo a prohlubovalo poznání světa člověkem, který měl unikátní možnost **nahlížet „pod dvě pokličky současně“**. (No 52, 2. března 2017, str. 11)*

Článek o filmu Příběh špióna, který uvedla ČT obsahuje frazeologický obrat **nahlížet „pod dvě pokličky současně“**. Tento obrat autor použil ve významu, že člověk

měl možnost sledovat dvě utajované věci zároveň. Můžeme tedy mluvit o strukturně sémantické změně (rozšíření struktury obratu, vnitřní morfologické změně, a především o vzniku autorského aforismu) obratu *dívat se / vidět někomu pod pokličku / do hrnce* (Čermák 2009c:575).

Nutně jsme to posléze s přáteli oslavili a ovšem jsme mu zanotovali nadčasovou hymnu Say No to the Devil, Say No, protože d'áblovi je nutno říkat rázné ne! Jen se rozhlédněte, jak pořád vystrkuje drzé rohy. (No 52, 2. března 2017, str. 20)

Autor článku o Tais Awards alternativním a neznámým muzikantům navazuje na hymnu Say No to the Devil, Say No, a zvyšuje tak expresivitu článku obratem *vystrkuje drzé rohy*. Tedy mluví o tom, že zmiňovaný ďábel z hymny výrazně projevuje svou osobnost, stává se nepříjemně výbojným (Čermák 2009c:703). V daném případě můžeme mluvit o strukturně sémantické změně (rozšíření struktury) obratu *vystrkovat rohy*.

Na střední škole totiž odmítl prozradit, kdo jej do krve zbil (pod nátlakem grázlů to udělal Kevin), a místo toho hlavního původce svých trápení později sám přetáhl židli a byl následně zatčen, čímž se dostal na šikmou plochu. (No 50, 28. února 2017, str. 8)

V článku o filmu Moonlight vidíme frazeologický obrat *se dostal na šikmou plochu*, který srovnáváme s obratem *octnout se na šikmé / nakloněné ploše / rovině nebo dostat se na šikmou / nakloněnou plochu* (tzn. začít žít nepoctivě, žít se nezákonně a upadat, klesat mravně (Čermák 2009c:564). Jedná se o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů a vnitřní morfologickou změnu.

Film Julia Ševčíka to na Berlinale schytil ze všech stran, a když jsme se pročetli těmi pepnými kritikami, měli jsme neodbytný pocit, že jejich autoři možná píšou o celé současné české kinematografii. (51, 1. března 2017, str. 8)

Autor analyzovaného článku o filmu Masaryk mluví o situaci, kdy na filmovém festivalu Berlinale na film Julia Ševčíka prudce útočili a silně jej kritizovali. Autor tuto skutečnost popisuje obratem *schytal to ze všech stran*, který můžeme považovat za strukturně sémantickou transformaci (okazionální frazeologický obrat, založený na změně kategoriálního významu a vnitřní morfologickou změnu) obratu *řezat do někoho z obou / ze všech stran* (Čermák 2009c:770).

Z patnácti nominací neproměnil film ani jednu, jelikož předtím kritika padla na kolena před snímkem Cesta ven Petra Václava. (No 51, 1. března 2017, str. 8)

Ve stejném článku (viz výše) se dále vyskytuje frazeologický obrat *padla na kolena*, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu *padnou na kolena*. Daný obrat znamená: vyjádřit, projevit (někomu) svou podporu, popř. lítost a hrůzu z vlastního provinění a prosit (někoho) za odpuštění, o smilování, soucit apod. (Čermák 2009c:289)

Se srozumitelností si vesměs hlavu neláme, možné je všechno, co se v hlavě vylihne. Čert tedy vezmi, o čem se hraje, ať si s tím zmatkem poradí každý podle svého – horší je, že celá dvouhodinová inscenace (samozřejmě bez přestávky) je navzdory stálému mumraji na jevišti neskutečně nudná. V tomto pojetí kompletně padá pod stůl i jazyková kvalita hry Jelinkové – z autorčiny téměř hudebně propracované kompozice, která nabírá nejrůznější motivy, zůstávají jen podivné fragmenty. (No 51, 1. března 2017, str. 8)

Uvedená ukázka pochází z článku o hře Elfiede Jelinkové a textu, který je přirovnávaný k telefonnímu seznamu. Autor zde využil hned tři frazeologických obrátů: *hlavu neláme, čert vezmi a padá pod stůl*. Transformovaným je podle našeho pouze jeden (přesněji první) ze zvýrazněných obrátů. Frazeologismus *hlavu neláme* je strukturně sémantickou změnou obratu *lámat si / tejrát si hlavu na něčem / s něčím* (tj. intenzivně nebo dlouho o něčem přemýšlet a hledat řešení nebo vhodné pojetí nebo skrytý trik, omyl apod.; všestranně něco v duchu rozebírat, analyzovat a namáhat se přemýšlením o tom (Čermák 2009c:185), kdy autor zaměnil kladnou formu

frazeologického obratu formou zápornou. Zbylé dva frazeologizmy transformovány nejsou.

*S ním také po krátké epizodě odešel do vznikajících Matadors, kde nastoupil **profesionální hudební dráhu**.* (No 55, 6. března 2017, str. 8)

Článek, který opět zmiňuje jubileum V. Mišíka, obsahuje obrat **profesionální hudební dráhu**. Pokud jej srovnáme s obratem **životní cesta / dráha / pouť nebo cesta / dráha života**, můžeme posoudit, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – rozšíření struktury obratu a vznik nového frazeologizmu, založeném na změně kategoriálního významu obratu. Autor tak mluví o době, kdy V. Mišík začínal s hudební kariérou a pod hudební dráhou rozumíme činnost (profesi), která se týkala hudby (Čermák 2009b:48).

*Především se ale diváci spolu s Masarykem co chvíli vracejí k předcházejícím událostem. Je jim předvedeno, jak si nekonvenční diplomat dovedl **vyrážet z kopytka**: špásuje se ženami, šňupe kokain a extaticky tančí – to vše se ale odehrává v dost povrchní zkratce a bez valné přesvědčivosti.* (No 55, 6. března 2017, str. 9)

V recenzi filmu Masaryk pro zvýšení expresivity využil autor frazeologického obratu **vyrážet z kopytka**, který i následně konkretizuje a objasňuje. Jedná se o transformaci obratu **vyhodit si / vyhazovat si z kopytka / kopejtka** (tzn. marnotratně, popř. divoce s zahýřit, hýřit, zaflámovat si, flámovat nebo se tak (po)bavit (Čermák 2009c:298). V uvedeném příkladu se jednoznačně jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů obratu.

*Nejobsáhleji se snímek věnuje Masarykovu diplomatickému úsilí, kdy se jako velvyslanec v Británii krátce před Mnichovem snaží **dosáhnout sluchu u špiček britské a také francouzské politiky** a přimět je, aby neopustily Československo v jeho odhodlání bojovat proti německé agresi.* (No 55, 6. března 2017, str. 9)

Ve výše zmíněné recenzi filmu Masaryk dále autor použil obrat ***dosáhnout sluchu***, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (změna ve složení komponentů) obratu ***dojít sluchu*** (tj. dojít, dorazit k někomu a zapůsobit na něj, uspět u něj nebo vyvolat u něj ohlas, odezvu; být příznivě vyslechnut (Čermák 2009c:735). V recenzi se tedy mluví o tom, jak se Masaryk snažil zapůsobit na osoby zaujímající nejvýznamnější postavení v britské a francouzské politice a dosáhnout zmíněného cíle. Frazeologický obrat ***špičky britské a francouzské politiky*** ve srovnání s obratem ***špičky vládnutí*** považujeme za strukturně sémantickou transformaci – rozšíření struktury obratu a okazionální frazeologický obrat, založený na situační konverzi.

Jednání, která vede, jsou složitá a vyčerpávající (pohříchu i pro diváky), a když už to vypadá, že se snad přece podařilo vykřesat jakousi naději, přichází krach. (No 55, 6. března 2017, str. 9)

Autor výše zmíněné recenze také použil transformovaný obrat ***vykřesat jakousi naději***, který považujeme za strukturně sémantickou změnu (rozšíření struktury obratu a změnu ve složení komponentů) obratu ***budit v někom naději***. Autor tedy mluví o tom, že jednání zaznamenala aspoň malou možnost víry v úspěch (Čermák 2009c:408).

2.5.3 Sportovní rubrika (Lidové noviny)

Chelsea šlape. Titul má na dosah. (No 57, 8. března 2017, str. 17)

Článek, který nás informuje o triumfu fotbalového týmu Chelsea, obsahuje obrat ***má na dosah***, který je strukturně sémantickou (zúžením struktury) transformací obratu ***mít něco na dosah ruky***. Autor tak konstatuje, že zmíněný fotbalový tým má titul velmi blízko a s největší pravděpodobností jej získá (Čermák 2009c:138).

Přestože jeho tým šlape, titul za jistý ještě nepovažuje: „Musíme zůstat v pozoru, protože se na nás chce každý vytáhnout. Můžeme snít, ale zároveň musíme zůstat stát nohama na zemi.“ (Antonio Conte) (No 57, 8. března 2017, str. 17)

Výše zmíněný článek dále obsahuje frazeologismus *zůstat v pozoru*, který je strukturně sémantickou změnou (vnější syntaktická změnou a změnou ve složení komponentů) obratu *dát / dávat (si) pozor na něco / na někoho* (hlídat něco, někoho (a být připravený včas zakročit nebo se bránit) (Čermák 2009c:598). Druhý obrat *zůstat stát nohama na zemi* je strukturně sémantickou transformací (zúžením struktury) frazeologizmu *stát oběma nohama (pevně) na zemi* (tzn. být realista a posuzovat věci střízlivě na základě skutečných a základních faktů a faktorů (a nefantazírovat idealisticky); opírat se o fakta (Čermák 2009c:463). Antonio Conte tedy ve svém výroku mluví o tom, že jeho tým si musí hlídat své protivníky, mohou mít naději, ale přesto musí být realističtí a posuzovat věci střízlivě.

Nad vodou ho držela rada babičky: „Boxuj, chlapče, to ti jde nejlíp.“ (No 58, 9. března 2017, str. 19)

Článek o boxerském šampionovi a sportovní celebritě, Floydu Mayweatherovi, mluví mimo jiné o době, kdy nebyl tolik úspěšný a procházel si těžkou dobou. Autor v této části použil obrat *nad vodou ho držela*, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu *držet se / udržovat se nad vodou*. Boxer tedy dokázal těmto těžkým dobám vzdorovat, nezhroutil se a přežíval díky radě jeho babičky (Čermák 2009c:886).

O složení play-out. Barážový osud Karlových Varů a Pardubic je v podstatě zpečetěn. Definitivní jistotu záchrany nemá Olomouc, ale díky obřimu náskoku se bát nemusí. (No 53, 3. března 2017, str. 17)

Článek o tom, že hokejová extraliga postoupila do další části, obsahuje frazeologický obrat *osud je zpečetěn*. Považujeme jej za strukturně sémantickou transformaci (vnitřní syntaktickou změnu, distanční rozložení komponentů obratu a zároveň jde o okazionalní frazeologický obrat, založený na změně kategoriálního významu) obratu *mít to zpečetěný*, který podle F. Čermáka znamená: „1. nemít už žádné vyhlídky nebo naději na záchranu; 2. být definitivně (poraněný, postižený, porušený apod., a proto) odsouzený k smrti, zkáze, záhubě“ (Čermák 2009c:953). V našem případě

se jedná o první význam, tedy, že tým z Karlových Varů už nemá žádné vyhlídky na postup.

*Právě kvůli velkolepým plánům, jak **pozvednout spícího fotbalového ducha**, Číňané mohutně investují do infrastruktury, fotbalových odborníků i velkých hráčů.* (No 49, 27. února 2017, str. 16)

Článek o českém hráči v čínském fotbalovém klubu obsahuje frazeologický obrat **pozvednout spícího fotbalového ducha**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (okazionální obrat, založený na změně kategoriálního významu a zároveň rozšíření struktury) obratu **dodat někomu / si ducha**. Ve slovníku F. Čermáka nacházíme následující vysvětlení: „1. povzbudit někoho, dodat někomu energii nebo odvahu; 2. vzmužit se, vzbudit se, nalézt sebedůvěru, energii nebo odvahu“ (Čermák 2009c:149). V našem případě se jedná o první význam, autor tedy mluví o plánech, které mají čínskému fotbalovému týmu dodat energii, povzbudit jej.

*Může se ještě fotbalově rozvíjet? A **nepřibouchne si dveře** do národního týmu?* (No 49, 27. února 2017, str. 16)

Stejný článek (viz výše) dále obsahuje i obrat **nepřibouchnout si dveře**, který je strukturně sémantickou změnou (změnou kladné formy obratu na zápornou) obratu **přibouchnout si dveře** (tzn. (neuváženě a) prudce zamezit nebo uzavřít se něčemu; znemožnit přístup něčemu (Čermák 2009:157). Zmiňovaný tým si tedy může znemožnit postup do národního týmu. Autor zde využívá tázacích vět ve spojení s frazeologickým obratem, čímž zvyšuje expresivitu, je mírně ironickým.

*Příběh Korbutové je příkladem toho, jak život sportovních hvězd po konci kariéry nezřídka **nabere směr**, na nějž nebývají zvyklé.* (No 51, 1. března 2017, str. 17)

Ve článku o gymnastce Olze Korbutové a jejich finančních problémech autor použil frazeologismus **nabere směr**. Tento obrat je strukturně sémantickou změnou

(zúžením struktury obratu a změnou ve složení komponentů) obratu *vzít jiný / jinej směr* (tzn. spontánně se změnit a vyvíjet se, orientovat se, zaměřit se jinam (Čermák 2009c:738). To znamená že život sportovců se často začíná vyvíjet tak, jak nikdo z nich neočekával.

Slavia nabrala směr titul. (No 55, 6. března 2017, str. 16)

V titulku článku o Slávii, která vyhrála nad Plzní a sešívání tedy vedou o čtyři body, se také vyskytuje frazeologický obrat *nabrala směr*. Opět se jedná o transformaci obratu *vzít jiný / jinej směr* (viz výše).

2.6 TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V MLADÉ FRONTĚ DNES

2.6.1 Politická rubrika (MF DNES)

Nejprve vynášel do nebe své dva bývalé advokáty Romana Jelínka a Adama Černého, kterých se před pár dny zbavil. (No 119, 23. a 24. března 2015, str. A1)

Článek o novém plánu Ratha, který chce zničit soudce, obsahuje frazeologický obrat *vynášel do nebe*. Ve srovnání s obratem *vynášet někoho do nebe* se jedná o strukturně sémantickou transformaci – vnitřní morfologickou změnu obratu. Autor v dané ukázce zmiňuje, že nejprve D. Rath své advokáty vysoce chválil (Čermák 2009c:423).

O slovo by se však také mohl přihlásit poslanec Jaroslav Klaška nebo jihomoravská lidovecká naděje, která sesadila Juránka: vícehejtman Roman Celý. (No 119, 23. a 24. března 2015, str. A2)

Mezi křesťanskými demokraty vládne optimismus, věří si, na sjezdu volili nové vedení. Informuje nás o tom autor článku, který obsahuje frazeologický obrat *o slovo se mohl přihlásit*, který je podle našeho názoru strukturně sémantickou změnou (rozšířením

struktury obratu, a především okazionálním frazeologickým obrate, založeným na změně kategoriálního významu obratu) obratu *dostat se ke slovu*. Autor tedy mluví o tom, že vícehejtman R. Celý může celou situaci změnit svým proslovem, ke kterému bude mít příležitost.

A dnes se vydává do Slezska, aby se na posledním velkém mítinku pokusil dostat na svoji stranu tamní voliče, kteří mu v tomto hornickém regionu ukázali v prvním kole záda. (No 119, 23. a 24. března 2015, str. A8)

Článek o volbách a nepatrném vedení prezidenta Bronislawa Komorowského obsahuje obrat *ukázali záda*. Daný obrat považujeme za strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu a distanční rozložení komponentů) obratu *ukázat někomu záda* (tzn. pohrdavě, urážlivě a prudce někoho odmítnout (Čermák 2009c:931).

Právě Tusk však v roce 2005 na vlastní kůži poznal, jak ošidná může být prezidentská kampaň. (No 119, 23. a 24. března 2015, str. A8)

V tomtéž článku (viz výše) se dále vyskytuje obrat *na vlastní kůži poznal*. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu *poznat něco na vlastní kůži*, tedy zažít něco osobně.

Každým dnem umírají ve válce na východě Evropy lidé, nicméně náš kontinent už tak nějak dal od všeho ruce pryč. Ukázalo se to i na srazu východoevropského partnerství v Rize. (No 119, 23. a 24. března 2015, str. A12)

Článek o situaci na Ukrajině a bezmoci po více než roce války obsahuje frazeologismus *dal od všeho ruce pryč*. Kvůli užití obratu v minulém čase se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu *dát od něčeho ruce pryč* (tzn. přestat si něčeho všímat a nezasahovat do toho (Čermák 2009c:695).

*Pád Ramadí, města sto kilometrů od Bagdádu, **nebyl bleskem z čistého nebe**, jak by se zdálo: IS ho „obléhal“ přes rok, ale vláda nepomohla. Bylo pro ni výhodnější nechat město krvácet.* (No 118, 22. března 2015, str. A10)

Na straně 9 jsme rozebírali ruský frazeologismus **blesk z čistého nebe**. V uvedené ukázce se vyskytuje opět, jedná se však o strukturně sémantickou transformaci (zúžení struktury obratu, vnitřní morfologickou změnu a změnu kladné formy obratu na formu zápornou) českého obratu **bylo to / přišlo to jako blesk / hrom z čistého nebe**, který F. Čermák vysvětluje následovně: přišlo to náhle, neočekávaně; zpráva o tom přišla náhle a zastihla nás všechny nepřípravené, popř. bezbranné (Čermák 2009a:51). Zmíněný obrat (**nebyl bleskem z čistého nebe**) se vyskytuje v článku, který informuje o tom, že iráčtí vojáci nebojují a vláda v Bagdádu je s tím spokojená.

*Amatéra nebude zajímat, že jde jen o poušť, opticky tohle vítězství zakulacuje území IS, který ovládá celou východní Sýrii a tím dostal pod černou vlajku půlku země. Je to **zlatý poklad** pro agitátory IS. Zdá se větší, úspěšnější a neporazitelnější, i když to možná vůbec není pravda.* (No 118, 22. března 2015, str. A10)

Ve stejném článku se dále objevuje frazeologický obrat **zlatý poklad**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů) obratu **vzácný poklad**. Vzácny poklad je podle F. Čermáka „1. něco, co je pro člověka (nebo pro lidi vůbec) neobyčejně cenné, drahé, k čemu chová úctu, čeho si velmi váží, 2. neobyčejně drahý, milý apod. člověk, který má (pro někoho druhého) mimořádnou cenu pro své kladné vlastnosti“ (Čermák 2009b:257). V našem případě se jedná o první význam, tedy o něco neobyčejně cenného.

***První krok** v tomto směru včera **udělal** Senát, kdy návrh zákona z pera senátorů ČSSD **neshodil ze stolu**.* (No 48, 26. února 2015, str. A11)

Článek, který informuje o tom, že za první tři dny marodění se možná už brzy zase bude vyplácet nemocenská obsahuje dva transformované obraty: **první krok udělal** a **neshodil ze stolu**. Obrat **první krok udělal** považujeme za strukturně sémantickou

transformaci obratu *první kroky* (tzn. počáteční fáze nějaké činnosti (Čermák 2009b:156). U této strukturně sémantické transformace je původní obrat rozšířen komponentem *udělat*, navíc je užit v jednotném čísle (slovník F. Čermáka uvádí i jednotné číslo tohoto obratu, jehož význam však nezapadá do kontextu naší ukázky), tzn. byla rozšířena struktura obratu a provedena vnitřní morfologická změna. Frazeologizmus *neshodil ze stolu* je podle našeho názoru strukturně sémantickou změnou (změnou ve složení komponentů obratu a změnou kladné formy obratu na zápornou formu) obratu *smést něco / to ze stolu* (tzn. odbýt, bagatelizovat nebo ignorovat něco krátkozrace nebo povýšeně a nevyřídit to, neudělat nic (Čermák 2009c:778). Autor tedy uvádí, že k dosažení určitého síle zahájil činnost už Senát, který uvedený zákon neignoruje.

Jsou to jasná slova a Cameron to za ně schytává zleva i zprava, tedy také od představitelů své vlastní strany. Ale na kontinentu je dnes jedním z mála, kteří neuhýbají. (No 48, 26. února 2015, str. A12)

Autor článku o tom, že Britové Ukrajině nedají, o co žádá, tedy dodávku zbraní, ale naopak budou cvičit ukrajinskou armádu, použil frazeologizmus *schytává zleva i zprava*. Tento obrat považujeme za strukturně sémantickou transformaci (okazionální frazeologický obrat, založený na změně kategoriálního významu) frazeologizmu *řezat do někoho z obou / ze všech stran* (viz str. 59) Autor článku tedy chce vyjádřit, že Cameron je kritizován a útočí na něj dokonce i představitelé jeho strany.

Blair se tím opět pouští na poněkud tenký led. (No 43, 20. února 2015, str. A6)

Článek, který informuje o tom, že Tony Blair bude radit někdejšímu nepříteli, premiérovi Srbska, obsahuje frazeologický obrat tenký led, který můžeme považovat za strukturně sémantickou změnu (změnu ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologickou změnu) obratu *být / být / pohybovat se na tenkém / tenkém ledu*. Označujeme tak člověka, který postupuje riskantně, velmi riskuje (Čermák 2009c:340).

*Tvrdí totiž, že jeho osobní vazby, včetně vazeb na Spojené arabské emiráty, **podkopávají jeho roli** coby oficiálního zmocněnce blízkovýchodního kvartetu,“ píše list *The Guardian* s odkazem na Blairovu roli, jejímž úkolem je napomáhat smíru mezi Izraelem a Palestinci. (No 43, 20. února 2015, str. A6)*

Ve výše upomínaném článku dále nacházíme i obrat **podkopávají jeho roli**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů obratu a vnější morfologickou změnu) obratu **podrývat / podkopat něčí autoritu** (tzn. škodit někomu a oslabovat tak jeho vliv, postavení (Čermák 2009c:39).

*Řekům pomalu **uvadá úsměv**. Vládě však stále **dávají čas**. (No 43, 20. února 2015, str. A7)*

V titulku článku, který informuje o tom, jak nová řecká vláda požádala eurozónu o prodloužení záchranného programu, vidíme dva transformované frazeologizmy. Obrat **uvadá úsměv** považujeme za strukturně sémantickou transformaci (okazionální frazeologický obrat, založený na změně kategoriálního významu obratu, vnitřní morfologickou změnu a zúžení struktury) frazeologického obratu **úsměv mu ztuhnul / zmrznul na rtech**. Daný obrat vysvětluje F. Čermák jako: zarazil se nebo lekl se a přestal se bezmyšlenkovitě pro veřejnost usmívat; zarazil se a zachmuřil se (Čermák 2009d:929). Druhý uvedený frazeologický obrat transformován není.

*Prezident **odkryl karty** v tom, jak v nepříteli vzdálené budoucnosti hodlá radikálně změnit směřování ČNB. (No 43, 20. února 2015, str. A12)*

V článku o ČNB, která se chytla do pastí vlastní nezávislosti na vládní a partajní politice, se nachází transformovaný obrat **odkryl karty**. Ve srovnání s obratem **odkrýt karty** (tzn. přestat své argumenty, taktické možnosti i případné záměry tajit, obeznámit s nimi ostatní (Čermák 2009c:276), se jedná o strukturně sémantickou transformaci, konkrétně o vnitřní morfologickou změnu obratu.

*Nikdy zkrátka není podle Merkelové možné Ukrajině dodat tolik, aby se mohli ubránit ještě větší salvě z obrovité mašinerie, do níž Putin v posledních letech navíc mohutně investoval. Než tedy **ohně** ještě více **rozdmýchávat**, je lepší jej udržet na malém plameni.* (No 45, 23. února 2015, str. A14)

V článku o neochotě dodat zbraně Ukrajině se vyskytuje frazeologický obrat **ohně rozdmýchávat**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (zúžení struktury obratu, vnitřní syntaktickou změnu a změnu ve složení komponentů) obratu **foukat do ohně** (tzn. zhoršovat situaci (Mokienko, Wurm 2002:340)).

*Podle diplomatických zdrojů některé země proti příjezdu Porošenka protestovaly, překvapivě například Lucembursko, protože se tak prý Unie **staví na jednu stranu** konfliktu.* (No 37, 13. února 2015, str. A7)

Článek informující o summitu EU, kdy se neřešili sankce vůči Rusku, ale především dluh Řecka, obsahuje frazeologismus **se staví na jednu stranu**, který je strukturně sémantickou transformací (změnou ve složení komponentů obratu, vnitřní syntaktickou změnou) obratu **stavět se na stranu někoho** (tzn. být přívržencem někoho a podporovat ho nebo zastávat se ho; sympatizovat, souhlasit s někým; mít s někým stejný názor (Čermák 2009c:769)). Takže podle Lucemburska prezident Porošenko sympatizuje pouze s jednou stranou konfliktu.

*A vše **se vrátí do původních**, vysmátým Vladimírem Putinem **vydlážděných kolejí**.* (No 37, 13. února 2015, str. A12)

Autor článku, ve kterém mluví o dohodě z Minsku, použil transformovaný obrat **vydlážděných kolejí**. Podle našeho názoru se jedná okazionální frazeologismus, kdy došlo ke kontaminaci frazeologický obratů **vydlážděná cesta** a **vyjetá kolej**. Kontaminace frazeologizmů se opět řadí do skupiny strukturně sémantických transformací. V naší ukázce autor mluví o pohodlném a dříve osvědčeném způsobu jednání, řešení (Čermák 2009b:140).

Zlomyslně pustil válečného džina z lahve, protože se mu to vnitropoliticky tuze vyplácí, a protože si vzhledem k evropské bezzubosti a americké pasivitě může být jist vojenskou beztrestností. (No 37, 13. února 2015, str. A12)

Autor článku o dohodě z Minsku, která je však velmi slabá, použil frazeologický obrat *pustil válečného džina z lahve*, který je strukturně sémantickou transformací (rozšířením struktury obratu, vnitřní morfologickou změnou) obratu *vypustil džina z lahve* (tj. zveřejnit něco nebo uvolnit, odstranit zábrany něčemu a pasivně nebo bezmocně přihlížet jeho prudkému, neovladatelnému a agresivnímu nárůstu a spontánnímu šíření (Čermák 2009c:158).

Hnutí Úsvit přímé demokracie, které dosud poutalo pozornost hlavně kvůli kontroverzním výrokům svého předsedy Tomia Okamury, přestalo vystupovat jako pevný monolit. Minimálně deset ze čtrnácti poslanců se postavilo proti Okamurovi. (No 35, 13. února 2015, str. A1)

Autor zde používá obrat *poutalo pozornost*, který je podle našeho názoru strukturně sémantickou transformací (změnou ve složení komponentů a vnitřní morfologickou změnou) obratu *strhnout pozornost k něčemu / k někomu / na něco / na někoho / k sobě / na sebe*. Uvedený obrat je ve slovníku F. Čermáka vysvětlen jako: „(čl. vědomě svou snahou nebo jen nápadným zjevem, hlukem apod. nebo čerstvá senzace, událost, věc aj. ve vztahu k přítomným, veřejnosti:) (odlákat a) svést, přitáhnout prudce pozornost, zájem k něčemu nebo sobě“ (Čermák 2009c:599).

Poslanci, kteří do té doby alespoň navenek takřka vždy stáli za Okamurou, se k němu tentokrát otočili jednoznačně zády. (No 35, 13. února 2015, str. A1)

O tom, že deset ze čtrnácti poslanců se postavilo proti Okamurovi nás informuje článek obsahující frazeologický obrat *se k němu otočili zády*. Daný obrat je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou a distančním rozložením komponentů) obratu *otočit se k někomu zády*. Poslanci tak přestali s Okamurou sympatizovat a zbavili ho své podpory (Čermák 2009c:930).

„Dost dlouho jsme ho tolerovali a bohužel **slепě poslouchali** a omlouvali. Už to ale přesáhlo únosnou mez,“ vysvětloval včera například poslanec Karel Fiedler, který proti Okamurovi vystoupil i v klubu. (No 35, 13. února 2015, str. A1)

V článku, který jsme zmiňovali výše se dále nachází frazeologismus **slепě poslouchali**. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu **slепě někoho poslouchat**, který znamená absolutně, věrně, popř. nekriticky někoho poslouchat (a nevzpírat se apod.) (Čermák 2009c:588).

Ale také za tím byla omezenost vlády a hamižnost těch, kdo se kryli v jejím stínu. (No 35, 13. února 2015, str. A7)

V Jemenu se válčí a protestuje, není žádná voda. Tuto informaci uvádí autor článku, ve kterém použil obrat **se kryli v jejím stínu**. Ten je podle našeho názoru strukturně sémantickou transformací (změnou ve složení komponentů obratu, zúžením struktury) obratu **zůstat jen ve stínu někoho / něčeho** (tzn. nebýt tak úspěšný a nevyrovnat se někomu nebo nedosáhnout úrovně něčeho) (Čermák 2009c:765).

*Jenže v 70. letech Jemen objevil svou trošku ropy a rozhodl, že rolníkům začínají **růžové zítřky**: pořídí si čerpadla, vyvrtají si studny a vláda to bude štědře dotovat.* (No 35, 13. února 2015, str. A7)

Ve stejném článku dále autor uvádí frazeologismus **růžové zítřky**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci – kontaminaci (tedy okazionální slovo) obratů **růžové brýle** a **světlé zítřky**. Podle F. Čermáka jsou růžové brýle: „nereálně optimistický, neskutečně příznivý, skutečnosti neodpovídající nekritický pohled na svět, představa na něm založená (zpravidla v obrazných kontextech)“ (Čermák 2009b:42). Světlé zítřky vysvětluje jako nesmyslné sliby a falešné představy z komunistické propagandy o smyslu a cíli cesty ke komunismu, kde každého čeká už jen život v radosti, bez problémů a v hojnosti V uvedené ukázce jde tedy o význam nereálně optimistického a skutečnosti neodpovídajícího pohledu do budoucnosti, sliby rolníkům.

Angela v roli anděla míru. Mírotvorná jízda kancléřky Angely Merkelové vyvrcholí dnešní srazem v Minsku a následným summitem v Bruselu. Jenže to vypadá, že její kosa narazí na putinovský kámen. (No 35, 13. února 2015, str. A12)

Článek o mírových jednáních Angely Merkelové obsahuje hned tři transformované frazeologické obraty. Frazeologizmus *v roli anděla míru* je strukturně sémantickou transformací – rozšířením struktury obratu. *Anděl míru* je zosobněný symbol míru, mírového stavu a života (Čermák 2009b:30). *Mírotvorná jízda* je podle našeho názoru strukturně sémantickou transformací (okazionálním frazeologickým obratem, založeným na situační konverzi) obratu *spanilá jízda* (tj. série efektních koncertů, přesvědčivé vystoupení, turnaj apod. známého člověka, zvláště sportovce, muzikanta apod. znovu potvrzující jeho slávu a dovednost, umění apod. (Čermák 2009b:129) A třetí transformovaný obrat *kosa narazí na putinovský kámen* je podle nás strukturně sémantickou změnou (rozšířením struktury obratu, vnitřní morfologickou změnou a syntaktickou inverzí) obratu *padla / narazila kosa na kámen* (tzn. narazil na velmi rozhodný protest a pevný odpor, nesouhlas, popř. protiakci, a neuspěl tak (prozatím) (Čermák 2009d:388). Autor tedy informuje, že A. Merkelová podnikne několik cest, aby podpořila příměří na Ukrajině. Jenže je však možné, že se setká s odporem ze strany Ruska.

Bez servítků zarazila dýku do zad svému politickému mentorovi Helmutu Kohlovi, když se začal před lety utápět ve skandálech s utajenými stranickými sponzory. (No 35, 13. února 2015, str. A12)

V tomtéž článku dále autor použil frazeologizmus *zarazila dýku do zad*, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (vnější i vnitřní morfologickou změnu) obratu *vrazit někomu nůž / dýku / kudlu do zad* (tzn. zachovat se k někomu krajně zákeřně a zničit ho tak; zákeřně někoho zradit (Čermák 2009c:474).

Pomyslně odfajfkovaná povinnost a tyto realistické brýle jen přispívají pocitu, že Merkelové, tentokrát v roli evropské mírotvorkyně, není nutno přikládat až tak velkou důležitost. (No 35, 13. února 2015, str. A12)

Ve stejném článku dále autor použil také obrat *realistické brýle*, který je strukturně sémantickou transformací (okazionální frazeologickým obratem, vytvořeným ve výsledku strukturně sémantické analogie podle kontrastu) obratu *růžové brýle* (tj. nereálně optimistický, neskutečně příznivý, skutečnosti neodpovídající nekritický pohled na svět, představa na něm založená (zpravidla v obrazných kontextech) (Čermák 2009b:42). Můžeme tedy konstatovat, že upomínaný článek byl silně expresivní, podle našeho názoru především kvůli rozebíranému tématu, který je nyní velmi žhavým a komentovaným tématem.

„Věřím, že současné vedení s panem Fialou by mohlo ODS dostat ze dna,“ říká Benýšek. (Richard Benýšek) (No 76, 31. března 2015, str. A2)

O nedostatku velkých sponzorů ODS píše autor v článku, ze kterého pochází uvedená citace. V ní můžeme vidět strukturně sémantickou transformaci frazeologického obratu *odrazit se od dna* (tzn. překonat to nejhorší stadium, projít už jím a začít se pomalu lépe, zotavovat a směřovat k normálnímu stavu (Čermák 2009c:132). V rámci strukturně sémantické transformace se jedná o změnu ve složení komponentů.

To už se jako větší problém jeví možný precedens, pokud by se potvrdilo a vešlo ve známost, že Česko platí únoscům výkupné. Nebo pokud by zůstal stín podezření, že se obě dívky mohly vrátit domů s vymytým mozkiem a řádně indoktrinovány. (No 76, 31. března 2015, str. A12)

Autor článku, o tom, jak návrat dvou unesených dívek do ČR vyvolal v Česku velký ohlas, použil frazeologický obrat *vymytým mozkiem*, který je podle našeho názoru strukturně sémantickou transformací (vnější syntaktickou transformací) obratu *vymývání mozků*. Podle F. Čermáka je *vymývání mozků* systematické a otupující vnučování svých představ, nadzorů a ideologie po zbavení člověka, lidí vlastní vůle a názoru, zvláště v ideologické totalitní výzbroji, původně takto orientovaný psychologický postup (Čermák 2009b:397).

Rekord za rekordem. Volby v Hamburku zamotaly pár hlav. (No 40, 17. února 2015, str. A7)

Titulek článku o volbách v Hamburku obsahuje obrat *zamotaly pár hlav*. Podle nás se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu a rozšíření struktury) frazeologického obratu *zamotat někomu (něčím) hlavu / šišku / palici* (tj. velmi zkomplikovat nebo zmást někomu jeho úvahy a znesnadnit jejich rozvinutí nebo uskutečnění; podkopat nebo vyvrátit základy úvah někoho a vyvolat v něm zmatek (Čermák 2009c:200)).

2.6.2 *Kulturní rubrika (MF DNES)*

Což je druhá stránka Českých lvů: výsledky. Z 55 filmů roku 2014 bodovaly ve finále jen čtyři hrané plus jeden dokument, navíc členové České filmové a televizní akademie ztratili kredit tím, jak převlékli kabáty. (No 45, 23. února 2015, str. A11)

Článek, ve kterém se píše o filmu, který měl nejvíce nominací na ČL neuspěl na Oscarech, kritici jej zapřeli a obrátili názor na jiný film, obsahuje frazeologický obrat *převlékli kabáty*, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu *převlékat kabáty* (tzn. náhle, radikálně a oportunisticky, bezzásadově měnit navenek svou politickou orientaci, své názory, popř. i příslušnost a začínat otevřeně podporovat novou převládající ideologii (Čermák 2009c:269)).

Film je odtajněn, dějiny kinematografie se neotřásly v základech, jen klíčová záhada Padesáti odstínů šedi trvá. Tedy proč se nahlouplá limonáda stala takovým hitem, že vyprodaná kina přidávají projekce. I u nás. (No 37, 13. února 2015, str. A10)

Článek, který komentuje postavení filmu Padesát odstínů šedi, obsahuje frazeologismus *se neotřásly v základech*. Tento obrat je strukturně sémantickou transformací (změnou kladné formy obratu na zápornou a vnitřní morfologickou změnou) frazeologizmu *otřásat se v (samých) základech* (tzn. ztrácet svou integritu, pevnost a podstatu a být ohrožený, popř. se začínat hroutit (Čermák 2009c:933)).

*Objev? Naopak, **nic nového pod sluncem**. On jí ukáže cestu k rozkoši, ona jemu k citu. Na stejném principu Hollywood v posledních letech vyrobil celou sérii romantických komedií, jejichž hrdinové to též vzali moderně „pozpátku“, od věčné dohody o účelovém sexu až k **lásce, která hory přenáší**.* (No 37, 13. února 2015, str. A10)

Ve stejném článku dále autor uvádí dva frazeologizmy, první z nich transformovaný není. Naopak obrat **lásce, která hory přenáší** je strukturně sémantickou změnou (rozšířením struktury obratu a vnitřní morfologickou změnou) obratu **láska hory přenáší**. Podle autora článku tedy film není nijak mimořádný, je spíše průměrný, jelikož základní dějovou linkou je skutečný cit, láska k druhému člověku (Čermák 2009d:423).

*Pět let se u nás rekord návštěvnosti za premiérový víkend **držel zuby nehty** předposlední díl Harryho Pottera, miláčka dětí.* (No 40, 17. února 2015, str. A12)

Frazeologický obrat **se držel zuby nehty** užil autor článku, který informuje o tom, že film Padesát odstínů šedi láká diváky více než Harry Potter. Ve srovnání s obratem **držet se něčeho zuby nehty** se jedná o strukturní sémantickou transformaci, přesněji o vnitřní morfologickou změnu. Daná ukázka zmiňuje fakt, že film Harry Potter na své umístění na víkendových programech českých kin spoléhal (Čermák 2009c:957).

2.6.3 Sportovní rubrika (MF DNES)

*Je netrpklivě vyhlížena i mnohými nenáviděná. Závod pravdy, cyklistická časovka. Dnes může na Giru **otevírat bránu** k titulu.* (No 119, 23. a 24. března 2015, str. B9)

V článku o cyklistických závodech na Giru vidíme frazeologický obrat **otevírat bránu**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (vnější morfologickou změnu a změnu ve složení komponentů) obratu **otevřít něčemu dveře** (tj. uvítat něco (otevřeně) a umožnit tomu volný, nerušený přístup, průběh nebo působení (Čermák 2009c:156). V našem případě tedy uvedená časovka umožňuje volný přístup k titulu.

„Jenže teď bude s vědomím své ztráty v totálním stresu. A když není **chladná hlava**, psychika mu může **svázat nohy**,“ poukazuje bývalý profesionál Tomáš Konečný, vítěz etapy na Vuelte 2001 a aktér Tour 2002 (No 119, 23. a 24. března 2015, str. B9)

Ve stejném článku dále mluví bývalý profesionál o současném cyklistickém favoritovy etapy, Richiem Portovi, přičemž používá dva transformované frazeologické obraty: **chladná hlava** a **svázat nohy**. Obrat **chladná hlava** je strukturně sémantickou transformací (okazionálním frazeologickým obratem, vytvořeným ve výsledku strukturně sémantické analogie podle kontrastu) obratu **horká hlava**. Obratem **chladná hlava** označujeme člověka, který má vlastnost se rozhodovat neunáhleně a neukvapeně, vše si náležitě rozmyslí (Čermák 2009b:96). Frazeologický obrat **svázat nohy** považujeme za strukturně sémantickou transformaci (zúžení struktury obratu a zároveň jej považujeme za okazionální frazeologický obrat, založený na změně kategoriálního významu) obratu **svázat / svazovat si něčím ruce** (tzn. omezit, omezovat něčím své možnosti a šíři jednání, postupu (Čermák 2009c:693).

„Pro Čecha by to určitě nebyl **krok vedle**. Pokud by to šlo, tak doporučuju, aby Premier League neopouštěl,“ říká Luděk Mikloško, bývalý brankář West Hamu United a znalec anglického fotbalu. (No 119, 23. a 24. března 2015, str. B14)

Dvě legendy, Rosický a Čech by se mohli potkat v jednom klubu v Arsenalu. O tom nás informuje článek, který obsahuje frazeologický obrat **krok vedle**. Tento obrat je strukturně sémantickou transformací (změnou ve složení komponentů obratu a vnitřní syntaktickou transformací) obratu **chybný krok**. Autor tedy mluví o tom, že P. Čech se rozhodnul správně, neudělal chybu (Čermák 2009b:155).

„Angličané? Nikdy! To jsou **fanoušci až za hrob**.“ (Luděk Mikloško) (No 119, 23. a 24. března 2015, str. B14)

V odpovědi na otázku, zda fanoušci nezapomenou na Rosického a Čecha (viz výše) použil L. Mikloško frazeologický obrat **fanoušci až za hrob**. Jde o rozšíření struktury (strukturně sémantickou transformací) obratu **až za hrob** pomocí komponentu

fanoušci. Jsou to teda takoví fanoušci, kteří fandí svým fotbalistům hluboce, velkou měrou a jsou jim věrní (Čermák 2009b:107).

Asi jste jí nedal košem, že? (No 119, 23. a 24. března 2015, str. B14)

Ve stejném článku (opět v odpovědi L. Mikloška), když mu autor vstupuje do řeči a ptá se, zda **nedal** paní (která jej požádala o tanec) **košem**. Obrat **nedal košem** je strukturně sémantickou transformací (změnou kladné formy obratu na zápornou a vnitřní morfologickou změnou) obratu **dát někomu košem** (tzn. odmítnou někoho (Čermák 2009c:303).

Varnsdorf jim v dostizích o druhou pozici pláchl, teď si musí druholigoví fotbalisté Fastavu Zlín hlídat svoje záda, jinak jim ještě může ve finiši jara třetí pozici vyfouknout Žižkov. (No 118, 22. března 2015, str. B4)

V dané ukázce vidíme frazeologický obrat **hlídat si svoje záda**. Pokud jej srovnáme s obratem **krýt si záda** (tzn. postupovat, bojovat obezřetně, takticky a zabezpečit se proti (překvapivému) útoku, napadení zezadu, popř. pozdější kritice, konkurenci apod. z nečekané strany (Čermák 2009c:930), vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci. Komponent **krýt si** byl změněn komponentem **hlídat si**, takže se jedná o změnu ve složení komponentů obratu. Navíc byl obrat rozšířen o komponent **svoje** (tj. rozšíření struktury obratu).

Jágr si oproti mladším hráčům údajně v tréninku přidává, aby držel krok. Děláte totéž? (No 118, 22. března 2015, str. B5)

V otázce pro Š. Hilgertovou autor užil frazeologický obrat **držel krok**, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu **držet krok s někým**. Daný obrat F. Čermák vysvětluje jako: „stačit tempu někoho, něčeho a nezpožďovat se nebo nezaostávat za ním“ (Čermák 2009c:321).

Veškerou euforii ale ukončila srpnová okupace vojsky Varšavské smlouvy a myšlenku si přivlastnila Moskva, ačkoli předtím dala Praze požehnání. (No 118, 22. března 2015, str. B7)

Článek, který řeší Olympijské hry, tedy že Budapešť chce hry, jako kdysi Čechoslováci, obsahuje obrat *dala požehnání*, tedy obrat transformovaný. Při srovnání s obratem *dát / dávat někomu (k něčemu) své požehnání*, můžeme konstatovat, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci, při které se zúžila struktura obratu (o komponent *svě*) a dále zde vidíme vnitřní morfologickou změnu. Daný frazeologický obrat F. Čermák vysvětluje jako: schválit někomu něco nebo souhlasit (s tím) a vyjádřit tomu svou symbolickou podporu a přání úspěchu, štěstí (Čermák 2009c:600).

Své fotbalové štěstí zkoušel rodák z Pitína na Uherskohradištsku v Kazachstánu, kam odešel na půlroční hostování v Mladé Boleslavi. (No 48, 26. února 2015, str. B5)

V článku o Ondřeji Kúdelovi, který byl podle jeho slov v Kazachstánu spokojený, článek užil minulý čas obratu *zkoušet štěstí*. Jedná se tedy o strukturně sémantickou transformaci – vnitřní morfologickou změnu obratu. Uvedený obrat vysvětlujeme jako „zkusit to, pokusit se o (náhodný nebo nejistý) úspěch“ (Čermák 2009c:804).

Penalta, to je samostatná fotbalová dovednost, při které potřebujete skloubit pevné nervy, rozhodování a přesnou střelu. (No 48, 26. února 2015, str. B10)

V článku o tom, jak Lionel Messi neproměnil penaltu, se nachází frazeologický obrat *pevné nervy*. Při srovnání s obratem *silné / ocelové nervy* (tzn. psychická odolnost člověka vůči nepříznivým, nepříjemným okolnostem, schopnost člověka psychicky vydržet, obstát i za krajně vypjaté, nepříznivé situace (Čermák 2009b:209), můžeme říci, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů obratu.

Žádný z klubů se nebude vyštavovat v evropských pohárech a nemůže použít slovo únava jako alibi v případě neúspěchu, takže se opravdu hraje na férovku. (No 45, 23. února 2015, str. A14)

O férové fotbalové hře se mluví v článku, který obsahuje právě frazeologismus *hraje na férovku*. Ten je podle našeho názoru strukturně sémantickou transformací (vnitřní syntaktickou změnou) obratu *hrát (s někým) fér*. Znamená to, že zmiňované fotbalové kluby jednají čestně, otevřeně a podle pravidel slušnosti (Čermák 2009c:214).

Nejenže nedopustili, aby se na ně nováček soutěže bodové dotáhl, ale jako bonus sami srovnali krok s Libercem, který přeskočili díky lepší bilanci vzájemných zápasů. (No 45, 23. února 2015, str. B4)

V článku, který informuje o tom, že Otrokovice čeká v play-down (tj. fotbalový zápas) Liberec, autor užil frazeologický obrat *srovnali krok*. Ve srovnání s obratem *srovnat krok* (tzn. sladit své tempo a rytmus (Čermák 2009c:322) zde vidíme strukturně sémantickou transformaci, přesněji vnitřní morfologickou změnu obratu.

„Když jsem na tom stejné poukazoval před třemi lety, tak jsem byl vyvrhel. Když se do toho opřely Litvínov se Spartou, tak se dělají kroky, na které nebyl nikdo připravený,“ štve Vlacha. (Rostislav Vlach) (No 37, 13. února 2015, str. B4)

O tom, že se zlíští hokejisté posunují ze spodní části žebříčku směrem nahoru, nás informuje článek obsahující frazeologický obrat *dělají kroky*. Srovnáme-li jej s obratem *učinít / podniknout kroky k něčemu*, vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnější i vnitřní morfologickou změnu a také o změnu ve složení komponentů obratu). Podle R. Vlacha se tedy nyní začalo postupovat a začaly se věci řešit takovým způsobem, který nikdo neočekával (Čermák 2009c:323).

Liberec zastavil krizi (6 porážek) výhrou nad Olomoucí, stále tak živí naději na předkolo. (No 37, 13. února 2015, str. B6)

Ve stejném článku se dále vyskytuje obrat *živí naději*, tedy strukturně sémantická transformace (změna ve složení komponentů) obratu *budit v někomu naději*. Liberec teda stále má vyhlídky na předkolo (Čermák 2009c:408).

„Dřív jsem tetování spíš odsuzoval, ale zkušenosti s únavovým syndromem mě změnily. Už nikdy nezapomenu, čím jsem prošel. Podruhé jsem si sáhl na dno.“ (František Rajtoral) (No 37, 13. února 2015, str. B7)

V dané ukázce vidíme transformovaný frazeologický obrat *si sáhl na dno*, který vychází z obratu *sáhnout si na dno*. Kvůli užití obratu v minulém čase se jedná o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu. F. Rajtoral mluví o tom, že poznal své hranice a byl velmi vyčerpaný (Čermák 2009c:132).

Když Čech zasáhl proti Lukakovi, televizní kamera vzápětí zabrala Courtoise, jak s kamenným výrazem sedí na lavičce náhradníků. (No 37, 13. února 2015, str. B8)

Daná ukázka z článku o tom, jak P. Čech v brance Chelsea vychytil všechno, obsahuje obrat *kamenným výrazem*. Považujeme jej za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů a vnitřní morfologickou změnu) obratu *kamenná tvář*. Frazeologickým obratem *kamenná tvář* označujeme výraz obličeje, z něhož není patrné žádné citové zaujetí (předpokládané v dané situaci) nebo vyjadřující (naprostou nehybností, strnulostí) citovou netečnost, nezájem, popř. tvrdost až bezcitnost (Čermák 2009b:365).

A poté, co si odseděl jednozápasový trest za napadení libereckého útočníka Jaroslava Balaštika, si dnes Kašík může v Pardubicích opět stopnout do klece obhájců titulu. (No 35, 13. února 2015, str. B3)

Článek o Zlínském hokejovém týmu, který se odrazil ode dna a dostal se do první desítky, obsahuje frazeologický obrat *si odseděl trest*, který je strukturně sémantickou

transformací (vnitřní morfologickou změnou a distančním rozložením komponentů) obratu *odsedět si trest*. Význam daného obratu uvádíme na str. 49.

*Jenže Gatlin se znovu dokázal vrátit. A zase patří k nejlepším. V roce 2012 se stal halovým mistrem světa, o rok později bral **pod otevřeným nebem** stříbro.* (No 76, 31. března 2015, str. B5)

Článek, ve kterém se rozebírá problém, kdy dvojnásobný dopingový hříšník, sprinter Gatlin se stal tváří Nike, což je nesmysl, obsahuje frazeologický obrat *pod otevřeným nebem*. Tento obrat je podle nás strukturně sémantickou transformací frazeologizmu *pod širým nebem*. Konkrétně se jedná o změnu ve složený komponentů obratu, kdy komponenty *širým* byl zaměněn komponentem *otevřeným*. Řeč je o prostoru bez ochrany proti nechodě, bez střechy, v našem příkladu se konkrétně jedná o sportovní stadion bez střechy (Čermák 2009b:205).

*Před zápasem si podá ruku s protivníkem, s rozhodčími, ale potom **jako by se po něm slehla zem**. Tedy vlastně led.* (No 76, 31. března 2015, str. B6)

Daná ukázka pojednává o Leoši Čermákovi (kapitán hokejové Komety Brno), který byl většinou v sezóně nenápadný. Tuto nenápadnost autor v článku pojmenovává obratem *jako by se po něm slehla zem*, tedy strukturně sémantickou transformací (zúžením struktury obratu a syntaktickou inverzí) obratu *zmizel jako by se po něm zem slehla* (Čermák 2009a:405). Navíc zde autor zůstává věrný tématice a v další větě dodává, že se po něm slehl vlastně led.

*„Loni **byly dveře pro další sezony téměř zavřené**, letošními výsledky se ale **otevřely**,“ řekla v USA Radiožurnálu. (Šárka Strachová) (No 40, 17. února 2015, str. B6)*

Citace z článku o lyžařce Strachové a její už 13. sezóně, obsahuje dva na sebe navazující transformované obraty: *byly dveře zavřené* a *dveře se otevřely*. Podle našeho názoru oba obraty vychází z frazeologizmu *otevřené dveře*. V případě obratu *byly dveře*

zavřené se jedná o strukturně sémantickou transformaci – okazionální frazeologický obrat, vytvořený ve výsledku strukturně sémantické analogie podle kontrastu, dále o vnitřní morfologickou a vnější syntaktickou změnu. U obratu *dveře se otevřely* se jedná taktéž o strukturně sémantickou transformaci, tentokrát však pouze o vnější syntaktickou změnu. Šárka Strachová tedy mluví o situaci, kdy to vypadalo, že možnost účastnit se dalších sezón byla omezená, díky letošním výsledkům se však tato možnost stala neomezenou (Čermák 2009b:82).

„Jednání o penězích jsou vždy obtížná, ale díky až pohádkovému příběhu má dveře otevřenější než „jen“ úspěšné sportovkyně,“ kývl Miroslav Černošek z agentury Česká sportovní, pod kterou lyžařka spadá. (No 40, 17. února 2015, str. B6)

Ve stejném článku (viz výše), pravděpodobně shodou okolností, M. Černošek opět použil strukturně sémantickou transformaci frazeologického obratu *otevřené dveře*, který řekl, že *má* Strachová *dveře otevřenější*. Mluví tedy o tom, že má větší možnosti, kterou jsou téměř neomezené (Čermák 2009b:82). Podle našeho názoru se v daném případě jedná o vznik autorského aforismu.

2.7 TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLGIZMY V PRÁVU

2.7.1 Politická rubrika (Právo)

Tím je podivnější, že se europoslanec nepoptával u svých spolustraníků, ale u podnikatelů, ztělesňuje nadějnou krev, podezření z korupce odmítá. (No 52, 2. března 2017, str. 6)

Článek o spojení politiků s podsvětím obsahuje transformovaný frazeologický obrat *nadějnou krev*, který když srovnáme s obratem *nová krev*, docházím k závěru, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – okazionální obrat, založený na situační konverzi, navíc zde vidíme i vnitřní morfologickou změnu obratu. Europoslanec tedy

podle autora představuje, který představuje lidi nadějně, kteří mohou naši společnost obohatit.

*A jak plyne čas, začíná se myslet na **zadní kolečka**. Kdo s kým přes všechno zaklínání půjde?* (No 52, 2. března 2017, str. 6)

Článek o hnutí ANO a jeho případných možných koaličních partnerech, obsahuje frazeologický obrat **zadní kolečka**, který lze považovat za transformaci obratu **zadní dvířka / vrátka**. Mluvíme tedy o strukturně sémantické transformaci – změně ve složení komponentů obratu. Označujeme tak možnost pro volné, nezávislé další rozhodování, pro eventuální změnu rozhodnutí, pro ústup apod. (Čermák 2009b:82).

*Premiérka má podle knihy některé netypické povahové rysy, což **čas od času probleskne na povrch**.* (No 52, 2. března 2017, str. 11)

V článku, který nás informuje o životě premiérky Mayové, nacházíme dva frazeologizmy, z nichž obrat **probleskne na povrch** je transformovaným. Pokud ho srovnáme s obratem **vyjít / vyplout / vycházet na povrch**, můžeme říci, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologickou změnu. Premiérka má tedy takové netypické povahové rysy, které se projevují anebo se dostávají na veřejnost v určitých časových intervalech (Čermák 2009c:596).

*Mayová s ní krátce pohovořila a pak se vrátila s **pokerovou tváří** mezi své nejbližší, aby dál cizelovala projev.* (No 52, 2. března 2017, str. 11)

Ve stejném článku (viz výše) také nacházíme frazeologický obrat **pokerovou tváří**, který považujeme za transformaci obratu **kamenná tvář**. Podle našeho názoru jde o strukturně sémantickou transformaci – okazionální frazeologický obrat, vytvořený podle strukturně sémantického vzoru synonymických obrátů. Tento obrat označuje výraz obličej, z něhož není patrné žádné citové zaujetí (předpokládané v dané situaci) nebo vyjadřující (naprostou nehybností, strnulostí) citovou netečnost, nezájem, popř. tvrdost až bezcitnost (Čermák 2009b:365).

*Z knihy nakonec vystává obraz političky, která je důkladná, pedantská a přitom nechystá voličům žádné překvapení. Nemá žádného **kostlivce v šatníku**, nevychloubá se, **nešíří klepy**, a je-li toho zapotřebí, umí být dostatečně brutální.* (No 52, 2. března 2017, str. 11)

V tomtéž článku (viz výše) dále autor použil dva transformované frazeologické obraty: **kostlivce v šatníku** a **nešíří klepy**. Obrat **kostlivce v šatníku** je strukturně sémantickou transformací (změna ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologická změna) obratu **kostlivec ve skříni**. Zmiňovaná kniha tedy mluví o premiérce, která nezamlčuje žádný nepříjemný problém z minulosti (Čermák 2009b:147). Frazeologický obrat **nešíří klepy** je strukturně sémantickou transformací (změnou kladné formy obratu na zápornou formu) obratu **šířit klepy** (tzn. nepravdivé a ničím nepodložené informace).

*V roce 1999 **udělala** tehdy 42letá politička Theresa Mayová **krok**, který ji dodnes tisk předhazuje a který se zcela vymyká její povaze.* (No 52, 2. března 2017, str. 11)

V článku o premiérce Mayové dále nacházíme frazeologický obrat **udělala krok**. Jedná se o strukturně sémantickou transformací (změnu ve složení komponentů obratu, vnitřní morfologickou změnu a distanční rozložení komponentů) obratu **učinit / podniknout kroky k něčemu** (tzn. že premiérka udělala něco, podnikla něco, začala řešit něco, co je jí dodnes předhazováno (Čermák 2009c:323).

*Babiš couvl a **dal zelenou** Chovancovi k přilepšení policistům nebo hasičům.* (No 53, 3. března 2017, str. 3)

Titulek článku o tom, že A. Babiš kývl na zvýšení platů příslušníkům bezpečnostních sborů o 10 procent, obsahuje frazeologický obrat **dal zelenou**. Uvedený obrat považujeme za okazionální frazeologický obrat, vytvořený ve výsledku strukturně sémantické analogie podle kontrastu (jde tedy o strukturně sémantickou transformaci s vnitřní morfologickou změnu), ve srovnání s frazeologizmem **mít zelenou**. F. Čermák ve svém slovníku vysvětluje obrat **mít zelenou** jako „mít všechny možnosti nebo prostředky k dispozici a mít vše zvýhodněno, usnadněno; mít volnou možnost

a nebýt nikým, ničím omezován“ (Čermák 2009c:943). Daný titulěk nám tedy říká, že Babiš dal možnost (bez omezení) Chovancovi.

*Právníci upozornili, že pokud bude FÚ považovat zavolání za to, že tím splnil svou informační povinnost, tak se právně **dostává na tenký led**.* (No 53, 3. března 2017, str. 4)

Článek, který nás informuje o telefonátech z finančních úřadů ohledně DPH, obsahuje frazeologický obrat **dostává na tenký led**, který je strukturně sémantickou transformací (změnou ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologickou změnou) obratu **být / bejt/ pohybovat se na tenkém / tenkým ledu** (viz str. 22). V článku autor tedy uvádí, že finanční úřady postupují riskantně a činní nejistou věc.

*Orbán varoval, že jsme v době, kdy se tvoří nový světový pořádek a kdy si v něm každý musí **najít své místo**.* (No 53, 3. března 2017, str. 12)

Problematiku dvojího standardu kvality potravin řeší článek, ve kterém se objevu frazeologizmus **najít své místo**. Považujeme jej za strukturně sémantickou transformaci – rozšíření struktury a vnitřní syntaktickou změnu frazeologického obratu **na svém místě** (tzn. dobře se někam hodit, k příslušné práci, funkci apod. (Čermák 2009b:183)

*Právě u jedné z poškozených, která obžalovanému **sedla na lep** a přišla o střechu nad hlavou, se v důsledku této emočně vypjaté situace rozvinula posttraumatická stresová porucha, což potvrdily posudky psycholožky a psychiatra, kteří ženu v průběhu trestního řízení vyšetřili.* (No 50, 28. února 2017, str. 1)

Psychiatr a soudní znalec Karel Hynek bude mít problémy kvůli porušení zákona, protože napsal posudky bez vyšetření pacientů. O tom nás informuje článek, ve kterém autor použil frazeologický obrat **sedla na lep**. Daný frazeologizmus je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu **sednout někomu na lep**. Daný frazeologizmus vysvětluje F. Čermák jako „dát se (někým) oklamat a nachytat se (do léčky); být někým zlákan a obelstěn nebo ošizen“ (Čermák 2009c:873).

Páleník se do křížku se zákonem dostal už dříve kvůli svému předchozímu působení v čele vojenské tajné služby. (No 50, 28. února 2017, str. 4)

Policie obvinila někdejšího šéfa Vojenského zpravodajství a později předsedu Správy státních hmotných rezerv (SSHR) Ondřejem Páleníka kvůli pronájmu zásobníku benzínu. Tuto zprávu nám přináší článek obsahující frazeologický obrat *se do křížku dostal*, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou a distančním rozložením komponentů) obratu *dostat se do křížku*. Podle F. Čermáka daný obrat znamená „začít se s někým prát, bojovat s někým, nemilosrdně soutěžit apod.; vstoupit do boje s někým“ (Čermák 2009c:326).

Soudce ho ale smetl ze stolu. (No 50, 28. února 2017, str. 5)

Ve stejném článku (viz výše) autor dále uvádí frazeologismus *smetl ze stolu*, který je ve srovnání s obratem *smést něco ze stolu* rovněž strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu. V článku se tedy mluví o tom, že soudce jeho odvolání neuznal (Čermák 2009c:778).

Kdo tady vlastně selhal? Jednotlivec, jak tvrdí oficiální stanovisko ANO, anebo ti, co vsadili na zajíce v pytli? (No 50, 28. února 2017, str. 6)

Ve článku o tom, jak Oto Košta přišel o hejtmanský post, se nachází frazeologismus *vsadili na zajíce v pytli*. Podle našeho názoru se jedná o strukturně sémantickou transformaci, přesněji o vznik autorského aforismu. Pokud tento obrat srovnáme s obratem *kupovat zajíce v pytli*, všimneme si, že autor zaměnil komponent *kupovat*, nahradil jej komponentem *vsadit na*, a tudíž zde vidíme i vnitřní syntaktickou změnu. V daném článku se tedy mluví o lidech, kteří riskovali a vsadili (spolehli se) na něco nevyzkoušené, neprověřené (Čermák 2009c:925).

*Tou dobou by mělo dojít i k **přibouchnutí dveří** pro nové migranty z EU. Ti prý už nebudou smět zůstat trvale v zemi a mít stejná práva jako Britové.* (No 50, 28. února 2017, str. 13)

Článek, který informuje o tom, že Londýn prý ihned po vystoupení z EU ukončí volný pohyb, obsahuje frazeologický obrat **přibouchnutí dveří**. Při srovnání s obratem **přibouchnout dveře** vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – vnější syntaktickou změnu obratu. Londýn tedy zamezí, znemožní příchod nových migrantů z Evropy (Čermák 2009c:157).

*„Mayová se vmanévrovala do **slepé uličky**. EU bude **držet všechny trumpfy**,“ řekl webu činitel WTO.* (No 50, 28. února 2017, str. 13)

V tomtéž článku, konkrétně v citaci činitele WTO se vyskytuje transformované frazeologický obrat **držet všechny trumpfy**. První obrat tedy transformován není. Frazeologizmus **držet všechny trumpfy** jsme srovnali s obratem **mít v ruce všechny trumpfy** a jsme názoru, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci, konkrétně o změnu ve složení komponentů obratu a zúžení struktury obratu. Frazeologizmus **mít v ruce všechny trumpfy** podle F. Čermáka znamená „mít všechny relevantní faktory a jejich působnost orientované ve svůj prospěch; být v naprosté výhodě a mít všechny předpoklady zvítězit“ (Čermák 2009c:689). Podle slov činitele WTO je tedy Mayová v bezvýchodné situaci a EU je tedy v naprosté výhodě.

*„Hranice tak jak je známe tady nemusí zůstat navždy. Historie nás učí, že všechno se mění,“ řekl s tím, že tentokrát **není ve hře** poloostrov, ale oblíbené letovisko milionářů – ostrov Sylt.* (No 50, 28. února 2017, str. 14)

Článek informující o tom, že Dánští populisté chtějí kus Německa, obsahuje transformovaný obrat **není ve hře**. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci (změnu kladné formy obratu v zápornou) obratu **být ve hře**. Tentokrát tedy není předmětem zápasu nebo jednání poloostrov, ale přímo ostrov Sylt.

Komárek podle něj dobrovolně přijal roli vojáka v první linii, čímž si vysloužil trestní stíhání, v rámci spravedlnosti je ale podle Blažka potřeba zacílit zejména na „generály“. (No 51, 1. března 2017, str. 3)

Inspekce obvinila exdetektiva Jiřího Komárka za údajný brutální únik informací ze strany policejního prezidenta Tomáše Tuhého. Tuto zprávu na podává článek obsahující frazeologizmus **přijal roli**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologická změna) obratu **hrát roli** (tzn. mít zřetelný, popř. výrazný, nepochybný vliv (na něco); účastnit se něčeho, fungovat při tom zasáhnout do toho, ovlivnit to nebo přispět k tomu (Čermák 2009c:671).

Ministryně Karla Šlechtová (za ANO) mluvila v souvislosti s předlohou o snahách různých lobbistických skupin. Novelou, jak uvedla, šlápla do vosího hnízda. (No 51, 1. března 2017, str. 3)

Článek o tom, jak zpřísnění podmínek pohřebnictví vyvolalo polemiky ve Sněmovně, obsahuje frazeologizmus **šlápla do vosího hnízda**. Srovnáme-li daný obrat s frazeologizmem **píchnout / sáhnout do vosího hnízda** (tzn. vyvolat všeobecnou podrážděnou, bojovnou reakci; krajně všechny podráždit, pobouřit (Čermák 2009c:204), vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů a vnitřní morfologickou změnu. Ministryně K. Šlechtová tedy podanou novelou všechny podráždila, pobouřila.

A opakovat avizovaný tah Londýna nebo ho hnát k unijnímu soudu, který jedná o případech celé roky, to by byla jen voda na britský mlýn. (No 51, 1. března 2017, str. 6)

V článku o tom, že volný pohyb Britové ukončí ihned po odchodu z EU, se nachází frazeologický obrat **voda na britský mlýn**. Tento obrat je strukturně sémantickou transformací obratu **hnát někomu vodu na mlýn**. Je zde viditelné zúžení struktury obratu (kdy je vynecháno sloveso **hnát**), naopak je struktura obratu rozšířena o komponent

britský, navíc zde vidíme vnitřní i vnější syntaktickou změnu. Frazeologismus *hnát / nahánět (něčím) někomu vodu na mlýn* vysvětluje F. Čermák jako: poskytovat někomu (něčím) argumenty, zbraň nebo příležitost k útoku apod. a pomáhat, prospívat tak (vlastně) jemu (Čermák 2009c:886).

S tímto rizikem je třeba počítat. Unie se tím však nesmí nechat vystrašit. Musí si být vědoma, že řadu trumfů v ruce drží i ona. (No 51, 1. března 2017, str. 6)

V tomtéž článku se dále nachází frazeologický obrat *řadu trumfů v ruce drží*, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci obratu *mít v ruce všechny trumfy*. Konkrétně jde o změnu ve složení komponentů a vnitřní morfologickou změnu. Význam daného obratu uvádíme na 88. straně, jedná se i o stejné téma, tedy o to, že je Evropská unie výrazně ve výhodě.

Dokud výhody tohoto „umetání cestíček“ pro globalizovanou ekonomiku převažovaly nad nevýhodami, nic moc se nedělo. (No 51, 1. března 2017, str. 6)

Článek komentující současnou politickou situaci, tedy že evropská levice ožívá, pravice i levice se více posunuly do středu, obsahuje frazeologický obrat *umetání cestíček*. Ve srovnání s obratem *urovnávat někomu cestu* (tzn. pomoci, pomáhat někomu, něčemu odstraněním překážek, některých potíží a připravit tak jeho postup (Čermák 2009c:82), se jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů a vnější syntaktickou změnu původní obratu.

„Budeme požadovat další kroky v revizi zakázek, chceme i personální audit,“ řekla Právu náměstkyně pro sociálně pojistné systémy Iva Merhautová. (No 51, 1. března 2017, str. 7)

Česká správa sociálního zabezpečení čelí podezření, že netransparentně zacházela s veřejnými zakázkami, zejména v oblasti informačních technologií. Danou zprávu obsahuje článek, ve kterém se nachází frazeologický obrat *další kroky*. Ve srovnání

s obratem **první kroky** (který rozebíráme na str. 67) se jedná o okazionální frazeologický obrat, založený na situační konverzi (strukturně sémantická transformace).

Podle Lubomíra Nečase (SPO), který zdravotnictví řídil jako člen bývalé krajské rady, jsou kroky nynější Čunkem vedené rady uspěchané. (No 51, 1. března 2017, str. 10)

Článek o tom, že krajské nemocnice čekají velké změny, obsahuje obrat **uspěchané kroky**, který je podle našeho názoru strukturně sémantickou transformací obratu rozhodný krok, konkrétněji se jedná o okazionální frazeologický obrat, založený na situační konverzi, vnitřní morfologickou změnu, a navíc i v naší ukázce vidíme distanční rozložení komponentů obratu. L. Nečas mluví o tom, že jsou rozhodnutí a činy krajské rady velmi rychlé a uspěchané, předem nedostatečně promyšlené (Čermák 2009b:156).

„Kdyby udělal od roku 2010 jediný reálný krok k nápravě, dal například trestní oznámení na minulé vedení radnice, podal žaloby. Ale nic z toho neudělal. Nebrání práva obyvatel Zlína,“ je názoru Novotný. (No 51, 1. března 2017, str. 11)

V článku o vodovodech a kanalizacích se nachází frazeologický obrat **udělal reálný krok**. Daný obrat považujeme za strukturně sémantickou transformaci (okazionální frazeologický obrat, založený na situační konverzi a vnitřní morfologickou změnu) obratu **udělat rozhodný krok**. Pod obratem udělat reálný krok rozumíme udělat čin, změnu nebo zásah, jehož výsledky budou viditelné (Čermák 2009c:323).

Radek Novotný nyní po vedení VaKu dosazeném hlavně statutárním městem Zlín očekává, že v nejbližších dnech dojde k zpětnému převzetí provozu do rukou VaKu. (No 51, 1. března 2017, str. 11)

Ve stejném článku dále vidíme obrat **převzetí provozu do rukou**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci obratu **držet / mít otěže něčeho**

v rukou (viz str. 12). Konkrétně se jedná o vnější i vnitřní syntaktickou změnu a změnu ve složení komponentů obratu.

2.7.2 *Kulturní rubrika (Právo)*

U druhého dílu se ale Scott zhostil pouze role producenta. (No 52, 2. března 2017, str. 14)

Článek, který rozebírá film *Vetřelec*, obsahuje frazeologický obrat *zhostil role*, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů a vnitřní morfologickou změnu) obratu *sehrát roli* (tzn. mít zřetelný, popř. výrazný, nepochybný vliv (na něco); účastnit se něčeho, fungovat při tom zasáhnout do toho, ovlivnit to nebo přispět k tomu (Čermák 2009c:671).

Jenomže do karet oběma nahlédla mladá sestřička Majda, Morávkova milénka, naivní stoupenkyně sametové revoluce, která věří, že konečně bude poctivěji. (No 52, 2. března 2017, str. 15)

Článek o uvedení nové hry *Sametová noc* obsahuje frazeologismus *do karet nahlédla*. Tento obrat je strukturně sémantickou transformací, přesněji okazionálním frazeologickým obratem, založeným na situační konverzi, dále jde o vnitřní morfologickou změnu a distanční rozložení komponentů obratu. Při určování transformací jsme vycházeli ze srovnání s obratem *vidět někomu do karet*, tedy „znát motivy, možnosti a záměry někoho a rozumět mu (popř. a dokázat odhadnout jeho další kroky)“ (Čermák 2009c:276).

„Takže chci podekovat Damieniu Chazellovi, že mi tu příležitost dal. Ryane Goslingu, díky, že mě rozesmíváš, že držíš laťku vysoko a jsi nejlepší partner v tomhle bláznivém dobrodružství.“ (Emma Stoneová) (No 50, 28. února 2017, str. 8)

Článek o tom, že filmová akademie se polepšila, ale s trapasem a o tom, jak *Moonlight* zvítězil, i když více sošek má *La La Land*, obsahuje frazeologický obrat

držíš laťku vysoko. Daný obrat použila ve své děkovací řeči herečka E. Stoneová a obratem chtěla svému hereckému partnerovi poděkovat za to, že herecké výkony měl vždy na vysokém stupni a nutil nepřímo k tak vysokým výkonům i své kolegy. Srovnáme-li daný obrat s frazeologizmem *nasadit laťku vysoko* (Čermák 2009c:338), vidíme, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci, přesněji o okazionální frazeologický obrat, založený na situační konverzi a také o vnitřní morfologickou změnu.

„Objevovaly se přede mnou nové a nové skutečnosti z jeho soukromého a pracovního života. Doslova *mi otevřely oči* a pro mě osobně to byla téměř detektivní práce,“ dodává režisérka. (No 51, 1. března 2017, str. 17)

O tom, že ČT nám ve svém vysílání připomene režiséra Bořivoje Zemana informuje článek, ve kterém autor použil obrat *mi otevřely oči*. Ten je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu *otevřít někomu oči* (tzn. ukázat někomu pravdu a přimět ho změnit názor a posuzovat tak něco, někoho realisticky (Čermák 2009c:506).

2.7.3 Sportovní rubrika (Právo)

Prvním krokem je talent vychovat, druhým pak dostat ho na vysokou úroveň, a pak – i když to nezní nejlépe – poslat do jedné z kvalitnějších soutěží. (No 52, 2. března 2017, str. 21)

O tom, co se musí změnit, aby český fotbal za evropskou i světovou elitou nezaostával píše autor článku, ve kterém jsme našli dva transformované frazeologizmy: *prvním krokem* a *druhým krokem*. Tyto frazeologizmy na sebe v textu navazují, jsou však distančně rozloženy. Obrat *prvním krokem* je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologická změna) obratu *první kroky* (tedy počáteční fáze nějaké činnosti, na niž navazují fáze další (Čermák 2009b:156). A obrat *druhým* je podle našeho názoru okazionální frazeologický obrat, vytvořený podle strukturně sémantického vzoru synonymických obrátů transformovaný navíc i zúžením struktury obratu (elipsou). Vycházíme přitom opět z frazeologizmu *první kroky*.

Tak či onak, Vrba rozhodně žádnou ekonomickou tíseň nepocítuje. A pokud někomu kývne, bude vyžadovat, aby se v klubu hrálo výhradně podle jeho not. (No 53, 3. března 2017, str. 19)

Článek informující o tom, že Sparta chce přetáhnout z Plzně kouče Vrba, obsahuje frazeologický obrat *hrálo se podle jeho not*. Ve srovnání s obratem *tancovat / skákat / zpívat / pískat podle něčí noty / písničky*, docházíme k názoru, že se jedná o strukturně sémantickou transformaci – změnu ve složení komponentů obratu a vnější i vnitřní morfologickou transformaci. Obrat *tancovat podle noty* podle F. Čermáka znamená „plně někoho poslouchat a plnit jeho přání; dělat, konat nebo mluvit je podle vůle někoho“ (Čermák 2009c:471).

Washington ulovil největší rybu, hvězdy zůstaly. (No 53, 3. března 2017, str. 20)

V titulku článku o přestupech před začátkem NHL se nachází frazeologický obrat *ulovil největší rybu*. F. Čermák uvádí ve svém slovníku obraty *malá ryba*, ale i *být malá ryba*. Na základě analýzy uvedených obratů usuzujeme, že náš příklad je transformací obratu *být malá ryba*, tzn. být jen nedůležitý, nepodstatný, popř. nezajímavý člen; mít zcela bezvýznamné postavení (Čermák 2009c:704). Pokud přeformulujeme titulek článku, Washington získal hráče nejdůležitějšího a nejpodstatnějšího pro úspěšnou sezónu. Mluvíme tedy o strukturně sémantické transformaci, konkrétně o vzniku autorského aforismu a vnitřní morfologické změně.

Zdaleka největší rybu tak zástupu zájemců vyfoukl Washington už o pár dnů dřív, když angažoval kreativního beka Kevina Shattenkirka ze St. Louis. (No 53, 3. března 2017, str.20)

V článku (jehož titulek jsme rozebírali výše) se opět transformovaný obrat s komponentem *největší rybu vyfoukl*. Podle našeho názoru se stále jedná o autorský aforismus a zároveň o vnitřní morfologickou změnu.

*Sparta je bídná. Přišel čas **udělat pořádek**.* (No 50, 28. února 2017, str. 18)

V titulku článku o týmu, ve kterém chybí silná autorita, která by fotbalu rozuměla, dostala pravomoci i odpovědnost, je užit frazeologismus **udělat pořádek**. Daný obrat považujeme za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů) obratu **zjednat někde pořádek**. Podle F. Čermáka frazeologismus **zjednat někde pořádek** znamená „1. uklidnit něco, někoho, zavést tam klid a zajistit řádný průběh; 2. odstranit v něčem nepořádky a napravit to tak“ (Čermák 2009c:587). V naší ukázce je obrat použit v prvním významu, ale neodmítáme ani druhé vysvětlení významu.

*Fotbalová Sparta je v krizi. Její smělé plány se po čtyřech jarních zápasech **zhroutily jako domeček z karet**.* (No 50, 28. února 2017, str. 18)

Uvedená ukázka je podtitulkem stejného článku (viz výše). Frazeologický obrat **se zhroutily jako domeček z karet** je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu **zhroutit se jako domeček z karet**. Autor tedy uvádí, že plány Sparty byly zmařeny (Čermák 2009a:88).

*Letos se ale dosud strmý vzestup kariéry výškařky Michaely Hrubé zadrhl, a tak se rodačka z Bořitova rozhodla k **razantnímu** a vcelku neobvyklému **kroku**. Krátce před vrcholem sezóny změnila trenéra.* (No 50, 28. února 2017, str. 19)

Článek o veslařce M. Hrubé a jejím novém trenérovi obsahuje frazeologismus **razantnímu kroku**, který považujeme za strukturně sémantickou transformaci (změnu ve složení komponentů obratu a vnitřní morfologickou změnu) obratu **rozhodný krok**. Mluvíme tedy o rozhodnutí udělat potřebný zásah, který povede k pozitivním výsledkům (Čermák 2009b:156).

*V neděli asistoval u dvou tref do litvínovské sítě, zatímco jeho největší pronásledovatelé **neměli prsty** v žádném gólu.* (No 50, 28. února 2017, str. 20)

V článku o Lukáši Pechovi (hokejový útočník Sparty) se nachází transformovaný obrat **neměli prsty**. Srovnáme-li jej s obratem **mít v něčem prsty** (tzn. ovlivnit něco rozhodně, způsobit nebo vyvolat něco (tajně a dosud) ne zcela jasným způsobem; mít na něčem aktivní podíl (Čermák 2009c:630), vidíme zde změnu kladné formy obratu na zápornou a vnitřní morfologickou změnu (v obou případech jde tedy o strukturně sémantickou transformaci).

*Trenérovi Karlu Brücknerovi **prošli rukama** nejslavnější fotbalisté české historie, za nimi zeje propast: mladým hráčům chybějí ambice, nechce se jim do tvrdé práce.* (No 51, 1. března 2017, str. 18)

V uvedeném titulku článku vidíme frazeologický obrat **prošli rukama**. Jedná se o strukturně sémantickou transformaci (vnitřní morfologickou změnu) obratu **projít rukama**. Obrat projít rukama znamená „1. (návrh, plán, stížnost, žádost apod. během úředního postupu:) být schvalován, zvažován někým; 2. (materiál, surovina, výrobek před konečným tvarem, dokončením apod. :) být zpracován, popř. kontrolován někým; 3. (předmět, věc, zvl. vícekrát půjčená nebo prodaná:) být užíván někým, vystřídán někým jako majitelem apod.“ (Čermák 2009c:696) Podle našeho názoru je obrat v dané ukázce užít v druhém významu.

*„Petrov byl fascinující ohromným záparem pro hru, tvrdou prací **šel příkladem** celému týmu,“ uvedl šéf ruského svazu Vladislav Treťjak a oznámil že jméno jeho bývalého spoluhráče ponese od příští sezóny trofej pro vítěze nižší soutěže VHL.* (No 51, 1. března 2017, str. 19)

Daná ukázka uvádí frazeologický obrat **šel příkladem**, který je strukturně sémantickou transformací (vnitřní morfologickou změnou) obratu **jít někomu příkladem**. Tento obrat vysvětlujeme jako: být pro někoho vzor a ukázat, ukazovat mu jak, co dělat (Čermák 2009c:644).

ZÁVĚR

V naší práci jsme se zabývali frazeologickými obraty v současných ruských a českých novinových článcích. Ruské frazeologizmy jsme excerpovali z novin *Аргументы и факты*, *Собеседник* a *Известия*, z českého tisku jsme analyzovali *Lidové noviny*, *Mladou frontu DNES* a *Právo*. Z uvedených ruských a českých novin jsme se zaměřili na analýzu politických, kulturních a sportovních rubrik.

Celkem se nám podařilo nalézt 415 frazeologických obrátů, z toho 124 v ruských novinových článcích a 291 v článcích českého tisku. V námi analyzovaných ruských novinách jsme našli 66 frazeologických obrátů v politických rubrikách, 37 obrátů v kulturních rubrikách a 21 frazeologizmů ve sportovních rubrikách. V českých novinách jsme našli 178 frazeologizmů v politických rubrikách, 45 frazeologických obrátů v kulturních rubrikách a 68 obrátů ve sportovních rubrikách. V praktické části naší práce jsme se zabývali pouze těmi frazeologickými obraty, které jsou transformované (na základě klasifikace V. M. Mokienka a A. M. Melerovič). Všechny nalezené jednotky jsou uvedené v příloze dané práce. V tabulce níže uvádíme kvůli větší přehlednosti jednotlivé výsledky námi nalezených obrátů.

	Transformované frazeologizmy		Netransformované frazeologizmy		Celkový výskyt frazeologizmů
	Autor	Citace	Autor	Citace	
Politická rubrika v ruských novinách	22	3	32	9	66
Kulturní rubrika v ruských novinách	3	9	15	10	37
Sportovní rubrika v ruských novinách	5	3	7	6	21
Politická rubrika v českých novinách	77	10	79	11	178
Kulturní rubrika v českých novinách	21	2	22	0	45
Sportovní rubrika v českých novinách	30	11	24	3	68

Z celkového počtu nalezených obrátů, tedy ze 415 frazeologizmů bylo transformováno 47,47 % frazeologizmů, z větší míry se jednalo především o strukturně sémantické transformace, přesněji o vnitřní morfologické změny (celkem 58 příkladů), změny kladné formy obrátu v záporné a naopak (celkem 14 příkladů) a také se často vyskytují okazionální frazeologizmy (celkem 32 příkladů).

Pro naši práci bylo také důležitým množství citací, tedy množství použitých frazeologizmů v citacích druhých osob a rozhovorech, jedná se tedy o případy, kdy na expresivitu článku nemá vliv samotný autor. Tyto citace tvoří 18,55 % případů z celkového počtu nalezených frazeologických obrátů. Pro větší přehlednost množství transformovaných frazeologických obrátů a využití frazeologizmů v citacích uvádíme v tabulce níže.

	Transformace frazeologizmů	Frazeologizmy v citacích a rozhovorech
Ruské novinové články	36,28 %	32,26 %
České novinové články	52,23 %	12,41 %
Celkem	47,47 %	18,55 %

Dané množství transformovaných frazeologických obrátů přisuzujeme faktu, že V. M. Mokienko a A. M. Melerovič považují za transformaci frazeologizmu například i jeho užití v minulém času, což se silně projevilo v našich výsledcích. Obecně lze konstatovat, že transformované frazeologizmy hrály v analyzovaném materiálu důležitou roli, jelikož silně obohacovaly jazyk autorů článků a zesilovaly expresivitu článku, čímž více ovlivňovaly čtenáře (řeč jde především o okazionálních frazeologizmech jako např. *два притопа, три прихлопа* nebo *ružové zítřky*). Naopak za méně významné jsme považovali užití frazeologizmů v řeči druhých osob, které autor v článku pouze citoval. Tyto obraty podle nás článek ovlivňují minimálně, nejsou tak silně expresivní, jelikož autor dané frazeologizmy do svého článku nevolí záměrně a nesnaží se (ani nemůže) tak čtenáře nijak ovlivnit.

Výsledek práce tedy ukazuje na to, že v českých novinových člancích se frazeologické obraty využívají častěji, autoři těchto článků jsou expresivnější zatím co, v ruských novinových člancích se frazeologizmy užívají v menší míře. Nemůžeme však říci, že jsou ruští autoři novinových článků méně expresivnější, jelikož nezohledňuje užití jiných expresivních jazykových prostředků jako jsou metafory, vulgarismy, eufemismy apod. S frazeologickými obraty pracují autoři přibližně stejně (především co se týček okazionálních obratů), v ruských novinových člancích okazionální frazeologické obraty tvoří asi 13 % z transformovaných obratů, v českých novinových člancích tvoří okazionální frazeologizmy přibližně 17 %.

Pro analýzu jsme použili 21 výtisků ruských novin a stejný počet výtisků českých novin. Markantní rozdíl ve výsledku nalezených jednotek přisuzujeme množství analyzovaných konkrétních článků, české noviny obsahovaly více článků v uvedených rubrikách, naopak větší míru v ruských novinových tvořily rozhovory s různými osobami (herci, sportovci apod.), proto tedy máme ve výsledcích vyšší počet citovaných ruských frazeologických obratů.

Naše práce může posloužit jako přehled užívaných frazeologických obratů v ruských a českých novinových člancích a zároveň jako přehled a materiál pro zkoumání transformovaných frazeologizmů.

РЕЗЮМЕ

Наша работа посвящена теме *фразеологизмы в русских и чешских современных массмедиа*. Мы анализировали употребление фразеологизмов в статьях русских и чешских газет, сосредоточившись на рубрики: политика, культура и спорт. Материал для анализа мы собрали из русских газет *Аргументы и факты*, *Известия*, *Собеседник* и из чешской прессы *Lidové noviny*, *Mladá fronta DNES*, *Právo*.

Основным заданием нашей работы было показать количество употребления фразеологизмов в русской и чешской прессах, насколько интенсивно авторы газетных статей употребляют фразеологизмы и какое влияние имеет употребление фразеологических единиц на выразительность анализируемых статей. В данной работе мы анализировали фразеологизмы - их семантику и функцию. С помощью количественного метода мы подвергнули анализу фразеологизмы в газетных статьях и их влияние на экспрессивность, и сравнительным методом мы сравнивали количество употребления фразеологических единиц в русских и чешских газетах.

Данная работа разделена на две главные части – теоретическую и практическую.

Первая, теоретическая глава состоит из трех разделов.

Раздел 1.1 «*Фразеология как научная дисциплина*» содержит информацию о фразеологии, определение фразеологии и ее место в русской и чешской лингвистике. Первые работы, связанные с фразеологией, возникают в России в 40-ые годы XX века. Русской фразеологией занимались, например, В. В. Виноградов, А. А. Потебня, Ф. Ф. Фортунатов, А. А. Шахматов или С. И. Абакумов. В Чехии фразеологией занимались, например, следующие лингвисты: Ф. Чермак, М. Чехова, Л. Степанова или словацкий лингвист Й. Млацек.

В следующей части данного раздела говорим о предмете и основных задачах фразеологии, приводим два определения фразеологии (по Н. М. Шанскому и Ф. Чермаку). Объектом фразеологии является *фразеологическая единица*

(фразеологизм). Основной задачей фразеологии является познание фразеологической системы с точки зрения синхронного и диахронного аспектов, связь фразеологии с лексикологией и морфологией. Фразеология имеет связь и с другими дисциплинами и науками, например, с культурологией, лингвокультурологией и т. д.

В разделе 1.2 «*Понятие фразеологизм в русской и чешской лингвистике*» даются определения понятия *фразеологическая единица* Н. М. Шанского, В. М. Мокиенко и Л. И. Степановой, Й. Филипеца, Ф. Чермака и Е. Лотко.

Далее приводим характеристику и признаки фразеологизма по В. М. Мокиенко и Л. И. Степановой. Такими признаками являются устойчивость, производимость, непроницаемость в структуру оборота, семантическая целостность, синонимичность и экспрессивность. Приведенные признаки важны для того, чтобы отличить фразеологическую единицу от словосочетаний.

В следующей части раздела 1.2 дается информация о экспрессивности фразеологической единицы. По мнению некоторых ученых, экспрессивность является основным признаком фразеологизма. В связи с публицистическим стилем, понимаем экспрессивность фразеологических единиц как основное средство прагматической функции массмедиа (с ее помощью автор статьи влияет на читателя). В данной части приводим разные мнения ученых и разные понимания термина *экспрессивность* (напр. А. М. Эмировой, О. С. Ахмановой или разных немецких ученых).

В разделе 1.2.3 говорим о структуре фразеологических единиц. Каждый фразеологизм состоит из двух и более компонентов (слов) и характеризуется их устойчивостью. На основе их структуры делим фразеологизмы на разные группы (фразеологизмы соответствующие предложению, структуре словосочетания и т. д.). В отличие от словосочетаний, фразеологизмы в предложении являются одним членом предложения, а словосочетание можно разделить, в следствии чего его отдельные компоненты будут выступать разными членами предложения.

О фразеологизмах и их отношениях к частям речи говорится в разделе 1.2.4. Фразеологизмы не соответствующие структуре предложения являются членом

предложения. Например, фразеологический оборот *рукой подать* имеет значение *близко* (т. е. наречие) и в предложении будет выступать обстоятельством (в данном случае обстоятельством места). На основе эквивалентности делим фразеологические обороты на данные основные группы: *глагольные, субстантивные, наречные, адъективные, междометные, модальные и союзные*.

В разделе 1.2.5 говорится о фразеологической синонимии, т. е. обозначение одного и того же предмета объективной действительности. Синонимическим эквивалентом может быть не только слово, но и другой, по значению эквивалентный фразеологизм (напр. *работать засучив рукава* – *работать не покладая рук*).

В следующей части раздела 1.2 приводим классификацию с точки зрения их семантической слитности. В. В. Виноградова разработал классификацию фразеологизмов с точки зрения и стилистической слитности и выделил следующие группы: фразеологические сращения, фразеологические единства и фразеологические сочетания. Н. М. Шанский добавил еще группу фразеологических выражений.

В части **«Экспрессивно-стилистические свойства фразеологических единиц»** описываем три группы. Фразеологизмы мы разделили на три группы, опираясь на их экспрессивно-стилистические свойства. Речь идет о группах межстилевых фразеологических оборотов, разговорно-бытовых фразеологических оборотов и книжных фразеологических оборотов.

О стилистическом использовании фразеологических единиц говорим в разделе 1.2.8. Фразеологизмы используются, например, в художественной литературе (часто в поэзии), в публицистическом стиле и т. д. Ф. Чермак приводит стилистическую классификацию фразеологических единиц, фразеологические обороты разделяет на поэтические, книжные, публицистические, межстилевые, колоквиальные, сленговые и арготические фразеологизмы. По мнению Ф. Чермака, научные фразеологизмы могут быть отнесены в группу публицистических или межстилевых фразеологизмов.

В разделе 1.2.9 говорим о проблематике перевода фразеологизмов на другие языки. Мы приводим классификацию Ф. Ф. Федорова и семантико-стилистическую классификацию В. М. Мокиенко и Л. И. Степановой. Более разработанной является классификация В. М. Мокиенко и Л. И. Степановой, которые разделили фразеологические обороты на полные эквиваленты, частичные эквиваленты, релятивные эквиваленты, фразеологические аналоги и безэквивалентные фразеологические обороты.

Последняя часть раздела 1.2 посвящена теме ***фразеологические трансформации***. Мы приводим две разные классификации, первую разработал Ф. Чермак, а вторую разработали В. М. Мокиенко и А. М. Мелерович. Очень важным, по мнению Ф. Чермака, является различие между фразеологическими трансформациями и фразеологическими вариантами. По Ф. Чермаку, фразеологический вариант – это изменение формы того же фразеологизма, но с помощью фразеологических трансформаций возникают часто новые (оказиональные) фразеологизмы. Ф. Чермак в своей классификации разделяет фразеологические трансформации на две основные группы: структурные и индивидуальные трансформации. Структурные трансформации далее подразделяет на внешние и внутренние трансформации. Более разработанной является классификация В. М. Мокиенко и А. М. Мелерович, которые трансформации в основном разделяют на семантические и структурно-семантические трансформации. В группу структурно-семантических относят оказиональные (индивидуально-авторские) фразеологические единицы.

В разделе 1.3 говорим о **публицистическом стиле**, приводим его основную характеристику. Далее говорим о функции массмедиа, основными функциями которых является сообщение и воздействие.

В последней части данного раздела дается информация о языке массмедиа. Язык массмедиа развивается вместе с развитием общества, и так в публицистическом стиле часто употребляются новые слова, в определенное время некоторые слова являются популярными (модными), становятся автоматическими и позже опять из языка массмедиа уходят. Язык публицистического стиля также связан с его основными функциями (функция

сообщения и воздействия). Важную роль играют такие слова, с помощью которых автор воздействует на читателя, привлекает внимание читателя, и слова, влияющие на эмоциональность текста (напр. метафора, метонимия, синекдоха, персонификация, фразеологические обороты, модные выражения и т. д.).

Вторая глава является практической. В начале данной главы приведена основная характеристика газет, которые мы проанализировали. Далее следуют разделы, в которых анализируем трансформированные фразеологизмы.

Разделы второй главы разделены на основе конкретных газет (каждый раздел несет название анализируемых газет) и анализированных в них рубрик.

В практической части мы разбираем только те фразеологические единицы, которые, по нашему мнению, являются трансформированными, при этом выходим из классификации В. М. Мокиенко и А. М. Мелерович.

В итоге нами было найдено 415 фразеологических единиц – 124 в русских газетных статьях и 291 в чешской прессе. Список всех найденных фразеологизмов содержится в приложении (в конце) данной работы.

В русской прессе мы нашли:

- 66 фразеологических единиц в рубрике «политика»,
- 37 фразеологических единиц в рубрике «культура»,
- 21 фразеологизмов в рубрике «спорт».

В чешской прессе мы нашли:

- 178 фразеологизмов в рубрике «политика»,
- 45 фразеологизмов в рубрике «культура»,
- 68 фразеологических единиц в рубрике «спорт».

Из всех найденных фразеологических единиц (т. е. из 415 фразеологизмов) 47,47 % являются трансформированными, главным образом мы обнаружили **структурно-семантические трансформации** – внутренние морфологические трансформации в 58 примерах, переход утвердительных форм в отрицательные и наоборот в 14 примерах и окказиональные фразеологические обороты в 32

примерах. Количество трансформированных и нетрансформированных фразеологических оборотов в отдельных рубриках мы приводим в табличке ниже.

	Трансформированные фразеологизмы		Нетрансформированные фразеологизмы		Итого
	Автор	Цитация	Автор	Цитация	
Политическая рубрика в русских газетах	22	3	32	9	66
Культурная рубрика в русских газетах	3	9	15	10	37
Спортивная рубрика в русских газетах	5	3	7	6	21
Политическая рубрика в чешских газетах	77	10	79	11	178
Культурная рубрика в чешских газетах	21	2	22	0	45
Спортивная рубрика в чешских газетах	30	11	24	3	68

Примером **внутренней морфологической трансформации** является, например, русский фразеологический оборот *повис в воздухе* (культурная рубрика, *Известия*), автор употребил фразеологизм *висеть в воздухе* в прошедшем времени, или чешский оборот *zarazila díky do zad* (политическая рубрика, *MF Dnes*), который опять автор употребил в прошедшем времени.

Переход утвердительной формы в отрицательную находим, например, в русском фразеологизме *не пришло в голову* (политическая рубрика, *Аргументы и факты*), который является трансформацией фразеологизма *прийти в голову*, или чешский фразеологический оборот *není ve hře* (политическая рубрика, *Právo*), который является трансформацией фразеологизма *být ve hře*.

Среди трансформированных фразеологических оборотов мы нашли несколько окказиональных фразеологизмов, например, русские фразеологизмы *один закон убивает сто зайцев* (культурная рубрика, *Аргументы и факты*), *поднял страну*

с *колен* (политическая рубрика, *Собеседник*), и чешские окказиональные фразеологизмы, например, *vydlážděných kolejí* (политическая рубрика, *MF Dnes*), *růžové zítřky* (политическая рубрика, *MF Dnes*) или *vsadit na zajíce v pytlí* (политическая рубрика, *Právo*).

Для нашего исследования важную роль играло и количество цитат (употребление фразеологизмов другими лицами не включая автора статьи напр. в интервью). В таких примерах автор не имеет влияние на экспрессию статьи и не влияет на читателя. В анализированном материале только в 18,55 % из всех примеров мы обнаружили цитаты.

Мы анализировали 21 русских газет и 21 чешских газет. Трансформации в русских газетах мы нашли в 36,28 % примеров, в чешской прессе примеры трансформации появляются в 52,23 % примеров. Причиной такого количества найденных трансформированных фразеологических единиц на наш взгляд является и тот факт, что В. М. Мокиенко и А. М. Мелерович считают трансформацией фразеологизма, например, и его употребление в прошедшем времени, видоизменения грамматической формы компонентов фразеологического оборота в пределах морфологической парадигмы, замену компонентов фразеологического оборота словом или словосочетанием, синтаксическую инверсию и т. п.

В анализированном материале мы нашли несколько случаев, когда один фразеологизм повторялся в нескольких примерах. Часто такие примеры были не только в рамках одной рубрики, но в отдельных статьях или газетах. Надо заметить, что повторяющиеся фразеологизмы, которые были найдены нами неоднократно, являются характерными не для конкретного автора, а для конкретной рубрики. Так, например, в **политической рубрике** нами было найдено несколько примеров употребления **русского** фразеологизма *в одни ворота*, или в **политической рубрике чешские** фразеологизмы с компонентом *krok* (напр. *první krok*, *další kroky*, *reálný krok* и т. д.).

Трансформации фразеологических единиц играют в публицистических статьях важную роль, так как не только обогащают язык автора статьи, чем оказывают

большее влияние на читателя (главным образом идет речь о окказиональных фразеологизмах, напр. *два притона, три прихлопа* или чеш. *růžové zitrky*).

Результаты нами проведенного анализа показывают, что авторы чешских газет в своих статьях употребляют фразеологические обороты больше, чем авторы статей в русских газетах. Но не можем дать точное заключение, что авторы чешских статей в газетах являются более экспрессивными, чем русские авторы, так как предметом нашей работы не являются другие языковые средства, которые влияют на экспрессивность автора и публицистического текста в общем (например, метафоры, вульгарные слова, эвфемизмы и т. д.).

Наша работа является служит примером употребляемых фразеологических единиц в публицистических текстах, то есть может послужить материалом для авторов публицистических статей. Наша работа также может быть использована в качестве образца и материала для других исследований трансформированных фразеологических единиц в русском и чешском языках.

SEZNAM POUŽITÉ ODBORNÉ LITERATURY

1. ČECHOVÁ, M. *Současná stylistika*, Praha 2003. ISBN 80-86642-00-3
2. ČERMÁK, F. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 1. Přirovnání*, Praha 2009a. ISBN 978-80-7335-216-5
3. ČERMÁK, F. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 2. Výrazy neslovesné*, Praha 2009b. ISBN 978-80-7335-217-2
4. ČERMÁK, F. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3. Výrazy slovesné*, Praha 2009c. ISBN 978-80-7335-218-9
5. ČERMÁK, F. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 4. Výrazy větné*, Praha 2009d. ISBN 978-80-7335-219-6
6. FILIPEC, J., ČERMÁK F. *Česká lexikologie*, Praha 1985. ISBN 0585-5675
7. LOTKO, E. *Slovník lingvistických termínů pro filology*, Olomouc 2000. ISBN 80-244-0123-1
8. MLACEK, J. *Slovenská frazeológia*, Bratislava 1984. ISBN 87-231-84
9. MOKIENKO, V., STĚPANOVA, L. *Ruská frazeologie pro Čechy*, Olomouc 2008. ISBN 978-80-244-1916-9
10. MOKIENKO, V., WURM, A. *Česko-ruský frazeologický slovník*, Olomouc 2002. ISBN 80-244-0406-9
11. STĚPANOVA, L. *Rusko-český frazeologický slovník*, Olomouc 2007. ISBN 978-80-244-1750-9
12. МОКИЕНКО, В. М., МЕЛЕРОВИЧ, А. М. *Фразаеологизмы в русской речи. Словарь*, Москва 2005. ISBN 5-98010-011-3
13. ФЕДОРОВ, А. В. *Основы общей теории перевода*, Москва 1983
14. ШАНСКИЙ, Н. М. *Фразаология современного русского языка*, Москва 1985. ISBN 5-7571-0038-9

SEZNAM EXCERPOVANÉHO NOVINOVÉHO TISKU

1. Аргументы и факты. Za období: únor 2015 – červen 2015
2. Известия. Za období: únor 2015 – červen 2015
3. Собеседник. Za období: únor 2015 – červen 2015

4. Lidové noviny. Za období únor: 2017 – duben 2017
5. Mladá fronta DNES. Za období: únor 2015 – červen 2015
6. Právo. Za období: únor 2017 – duben 2017

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Сафина, Р.А. *Экспрессивный компонент фразеологического значения на материале русских и немецких ФЕ, выражающих денежные отношения*. In: Взгляд молодых [online]. [cit. 27.12.2016]. Dostupné z: <http://old.kpfu.ru/fil/kn2/index.php?sod=16>
2. Издательский дом “Аргументы и факты“. [online]. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: <http://corp.aif.ru/page/4>
3. Собеседник – Википедия. [online]. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki>
4. Известия – Википедия. [online]. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki>
5. Mediální skupina mafra. [online]. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: <http://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-lidovenoviny.htm>
6. Mediální skupina mafra. [online]. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: <http://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-mfd.htm>
7. Právo (deník) – Wikipedie. [online]. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki>
8. Нечист на руку. Академик. [online]. [cit. 7.1.2017]. Dostupné z: <http://phraseology.academic.ru>
9. Глухой угол. Академик. [online]. [cit. 9.1.2017]. Dostupné z: <http://phraseology.academic.ru>
10. Сделать первый шаг. Академик. [online], [cit. 9.1.2017]. Dostupné z: <http://phraseology.academic.ru>
11. Naše řeč – Prostorové motivy ve frazémeh. *Naše řeč - Základní informace* [online]. Copyright © 2011 [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7942#_ftnref1

PŘÍLOHA

NETRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V RUSKÝCH NOVINOVÝCH ČLÁNCÍCH

Politická rubrika

Без толку

Бразды правления

Брать слово

В первую очередь

Верхушка айсебрга

Взятый на карандаш

Влечь за собой

Воду в ступе толочь

Воткнуть нож в спину

Вставляя палки в колёса

Держаться на трёх китах

Замкнутый круг

Занть толк в *чем*

Золотая молодёжь

Как на ладони

Коты в мешках

Круговая порука

Локти кусать

Найти общий язык

Наломать дров

Не лезть за словом в карман

Не получить ни копейки

Нечист на руку
Оказаться не ко двору
Перейти дорогу
Подкосить ноги
Пойти на встречу *кому-л., чему-л.*
Прыгать кому-л. на хвост
Пустить на самотёк
Расцвести пышным цветом
С нуля
Сделать шаг навстречу *кому, чему*
Со стыда сгореть
Стоять за спиной
Таращить глаза
Тёмная лошадка
Тёмное пятно
Трудиться не покладая рук
Философский камень
Чёрный день
Шаг вперёд

Kulturní rubrika

Бросаться в омут с головой
Быть в руках
Дар божий
Дать задний ход
Идти своей дорогой

Конец света
Лить воду на мельницу *кого*
Метод проб и ошибок
Набить карманы
Найти общий язык
Наступить на мозоль
Пальма первенства
Посыпать голову пеплом
Правая рука
Прикрывать лавочку
Принимать мученический венец
Сгущать краски
Себе на уме
Смотреть другими глазами
Тёмный лес
Учиться на ходу
Фальшивая нота
Чёрт его знает
Чувствовать себя в своей тарелке
Шаг вперёд

Sportovní rubrika

Бразды правления
Во всей красе
Войти в историю
За семью печатями

На носу
Не до шуток
От всей души
Передать с рук на руки
Положа руку на сердце
Пустить под откос
С большой буквы
С нуля
Чёрный список

TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V RUSKÝCH NOVINOVÝCH ČLÁNCÍCH

Politická rubrika

В гробу он видал
Верный шаг
Взяли под козырёк
Войдя во вкус
Высосаны из пальца
Глухие угли
Два притопа, три прихлопа
Закусила удила
Знать не знали
Курица яйцо не снесёт
Ловила себя на мысли
Ломать дрова
На всякий пожарный

Не пришло в голову
Ответные шаги
Очень деструктивный шаг
Поднял страну с колен
Пойти другим путём
Прибравший к рукам
Сделать следующий шаг
Сошелся клином
Три кита
Шарахаться как от чумы

Kulturní rubrika

Без копейки сидела
Двери открываются
Дрожала как осиновый листок
Носила на руках
Один закон убивает сто зайцев
Повис в воздухе
Прикладывала руки
Промокла до нитки
Работать как ломовые лошади
Разойдись как в море корабли
Шаг назад

Sportovní rubrika

Бросался в глаза

В одни ворота

Гром среди ясного цюрихского неба

И бровью не повела

Кардинальный шаг

Повесили всех собак

Получала «по шапке»

Получился «в одни ворота»

NETRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V ČESKÝCH NOVINOVÝCH ČLÁNCÍCH

Politická rubrika

Bílý kůň

Být s *někým* na válečné noze

Být ve hře

Být za dveřmi

Čas od času

Černá ovce

Červená nit

Chudý příbuzný

Činit kroky k *něčemu*

Dát někomu čas na *něco*

Dávat někomu čas na *něco*

Do rukou

Dostat někoho z bryndy

Dvě strany mince
Dvojí metr
Házet *někoho* / *něco* do jednoho pytle
Hodit to na *někoho*
Horká půda
Hozená rukavice
Hrát (s *někým*) špinavou hru
Hrát roli (při / v *něčem*)
Husí kůže
Jablko sváru
Jít někomu příkladem
Kašlat na věc / to
Krok za krokem
Malá ryba
Mávnout rukou nad *něčím* / *někým*
Mezi dvěma mlýnskými kameny
Mít očko
Mít v *něčem* prsty
Mít v ruce všechny trumfy
Mravenčí práce
Mrtvé duše
Na každém kroku
Na první pohled
Na vlastní oči
Na život a na smrt
Najít s *někým* společnou řeč

Nedělat s *něčím* / *někým* velké ciráty

Nemluvit do větru

Oheň na střeše

Otáčet se k *něčemu* zády

Otázka času

Otevřené dveře

Planý poplach

Položit za *něco* / za *někoho* život

Ponechat *něco* stranou

Poslední kapka

Postavit se za *něco*

Pravá ruka

Převzít pevně do rukou otěže

Přihlížet se založenýma rukama

Přilévat olej do ohně

První krůček

Šedá eminence

Silná slova

Slyšet na to / *něco* / *někoho*

Smést *něco* / to ze stolu

Srdeční záležitost

Srovnat krok

Stát na jejich straně

Stinná stránka

Strkat hlavu do písku

Studená sprcha

Táhnout s *někým* / spolu za jeden provaz

Trest boží

Tváří v tvář

Ukázat *někomu* vlídnou tvář

V duchu

V očích (*někoho*)

V pravou chvíli

V rukou

Viset na vlásku

Vrhat na *něco* / *někoho* špatné světlo

Vyklízet (*někomu*) pole

Žabomyší válka

Zahnat *někoho* do kouta

Zatlačit *někoho* do kouta

Živá voda

Zlé jazyky

Kulturní rubrika

Čas od času

Čert to / ho vem!

Chtě nechtě

Do posledního puntíku

Dobré srdce

Dřít jako kůň

Hodit *někoho* do vody

Jedním dechem

Jít ve stopách *někoho*

Kořen zla

Lámat rekordy

Mravenčí práce

Nic nového pod sluncem

Padnout pod stůl

Přimhouřit oko

V duchu

Vyhýbat se *někomu* / *něčemu* jako čert kříži

Začarovaný kruh

Zůstávat ve stínu *někoho* / *něčeho*

Sportovní rubrika

Být na bodě mrazu

Být při chuti

Být ve hře

Černý kůň

Čistá hlava

Hlavní role

Hrát roli

Mít kliku

Mít *něco* / *někoho* ve svých rukou

Mít *něco* pod palcem

Mít *něco* v malíčku

Na stará kolena

Napsat za *něčím* tečku

Planá slova

Potit krev

S lehkým srdcem

Šlápnout vedle

Srdeční záležitost

Světlé zítřky

Tuhý kořínek

Udělat někde pořádek

V pravou chvíli

V rukou

Velké peníze

Zachovat chladnou hlavu

Zdravý rozum

TRANSFORMOVANÉ FRAZEOLOGIZMY V ČESKÝCH NOVINOVÝCH ČLÁNCÍCH

Politická rubrika

Boj proti ďáblovi

Byl (u *někoho*) na koberečku

Být na mušce

Být v pozoru

Dal od všeho ruce pryč

Dal zelenou

Další kroky

Dostal se do křížku

Dostala košem

Dostat se ze dna
Dostávat se na tenký led
Držet řadu trumfů
Držet všechny trumfy
Hrál hlavní roli
Kosa narazí na putinovský kámen
Kostlivec v šatníku
Kruh se uzavírá
Kryli se ve stínu
Měření dvojím metrem
Mírotvorná jízda
Nabrat vyšší obrátky
Nadějná krev
Najít si své místo
Napsat si na čelo
Nebyl bleskem z čistého nebe
Nejstinnější stránka
Nenechává na *někom* / *něčem* nit suchou
Nenechával nic na poslední chvíli
Není ve hře
Neshodil ze stolu
Nešířit klepy
Nezavře dveře
Obracet se tváří k *něčemu* / *někomu*
Odkryl karty
Odlepila se ode dna

Odseděl si trest
Otočili se k někomu zády
Podkopávat něčí roli
Pokerová tvář
Poslední kamínek do mozaiky
Pouštět se na tenký led
Poutalo pozornost
Poznal na vlastní kůži
Převzetí do rukou
Přibouchnutí dveří
Přihlásit se o slovo
Přijali roli
Připravoval půdu pro něco
Problesknout na povrch
Pustil válečného džina z lahve
Realistické brýle
Rozdmýchávat oheň
Růžové zítřky
Schytávat něco zleva i zprava
Sedla na lep
Sehrál roli
Šla z někoho hrůza
Šlápla do vosího hnízda
Slepá ulička
Slepě někoho poslouchali
Smetl *něco* / to ze stolu

Smetli z povrchu země
Šnečí posouvání
Špičky hnutí
Srovnali *něco* se zemí
Stavět se na jednu stranu
Udělal první krok
Udělal reálný krok
Udělal korekci
Ukázali *někomu* záda
Umetání cestiček
Upevnil otěže
Úsměv uvadá
Uspěchané kroky
Voda na britský mlýn
Vsadili na zajíce v pytli
Výbušná slova
Vydlážděné koleje
Vymytý mozek
Vynášel do nebe
Zadní kolečka
Zamotaly pár hlav
Zarazila dýku do zad
Zlatý poklad
Zůstala na půl cesty

Kulturní rubrika

Dosáhnout sluchu

Dostal se na šikmou plochu

Držel se *něčeho* / *někoho* zuby nehty

Držet laťku vysoko

Láska, která hory přenáší

Nahlédla do karet

Nahlížet „pod dvě pokličky současně“

Nastoupil profesionální hudební dráhu

Nelámat si hlavu

Neotřásly se v základech

Nepadla z nebe

Otevřeli *někomu* oči

Padl na kolena (před někým)

Převlékli kabáty

Půjdou v stopách *někoho*

Schytal to ze všech stran

Špičky britské a francouzské politiky

Vykřesat naději

Vyřázet si z kopytka

Vystrkovat drzé rohy

Zavřela se za *někým* voda

Zhostil se role

Ztratili kredit

Sportovní rubrika

Chladná hlava

Dala požehnání

Dělat kroky

Druhý krok

Držel krok (s *někým* / *něčím*)

Dveře byly zavřené

Dveře se otevřely

Fanoušci až za hrob

Hlídat si záda

Hrálo se podle not *někoho*

Hrát na férovku

Jako by se po něm slehla zem

Kamenný výraz

Krok vedle

Mít na dosah

Mít otevřenější dveře

Nabrala směr

Nad vodou ho držela

Nedal košem

Největší ryba

Neměli prsty v něčem

Nepřibouhnout si dveře

Odseděl si trest

Osud je zpečetěn

Otevírat bránu

Pevné nervy

Pod otevřeným nebem

Pozvednout spícího fotbalového ducha

Prošli rukama *někoho*

Sáhl si na dno

Šel někomu příkladem

Srovnali krok

Svázat *někomu* nohy

Ulovil největší rybu

Vyfoukl největší rybu

Zhroutily se jako domeček z karet

Živit naději

Zkoušel štěstí

Zůstat v pozoru

ANOTACE

Jméno a příjmení: Bc. Jarmila Zalubilová

Fakulta: Filozofická

Katedra: Katedra slavistiky

Vedoucí práce: prof. Alla Arkhanhelska, DrSc.

Rok obhajoby: 2017

Název práce: Frazeologizmy v současných ruských a českých masmédiích (sémantické a funkční hledisko)

Název v angličtině: Phraseology in Russian and Czech Present Mass Media (Semantic and Functional Point of View)

Anotace práce: Tématem práce jsou frazeologizmy v současných ruských a českých masmédiích. Teoretická část se zabývá frazeologií a pojmy s ní spojenými. Dále uvádíme i kapitolu zaměřenou na publicistický styl. Důležitou je klasifikace transformací frazeologických obrátů. V práci se zabýváme především transformovanými frazeologizmy, které se vyskytují v analyzovaných novinových článcích. Na takto nalezené jednotky je pohlíženo z jejich funkčního a sémantického hlediska.

Klíčová slova: Frazeologie

Publicistický styl

Masmédia

Transformace frazeologických obrátů

Rozsah práce: 127 s. (199 637 znaků)

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 14

Jazyk práce: Český jazyk